
A RÁBA-DUNA VÁG ETT TURISZTIKAI FEJLESZTÉSI PROGRAMJA

2021. május 5.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés.....	4
2	A programkidolgozás folyamata és az adatok forrása	6
2.1	Kutatás.....	6
2.2	Térségi kapcsolatépítés és projektötlet-gyűjtés.....	7
2.3	Turisztikai fejlesztési program kidolgozása	10
3	Általános turisztikai helyzetkép.....	12
3.1	A programterület főbb jellemzői turisztikai szemszögből.....	12
3.1.1	Fontosabb térszerkezeti sajátosságok.....	12
3.1.2	Releváns társadalmi és gazdasági adottságok.....	13
3.2	A turisztikai fejlesztések környezete	13
3.2.1	A turisztikai kínálat területi sajátosságai	13
3.2.2	Jellemző problémák és igények.....	14
3.2.3	A COVID-19 járványhelyzet várható hatásai.....	15
4	Aktuális fejlesztéspolitikai mintázatok	17
4.1	A 2014-2020-as időszak fejlesztéseinek vizsgálata	17
4.2	Az RDV ETT aktuális stratégiai prioritásai.....	19
4.3	Közös prioritások a területi fejlesztési programokban.....	20
5	A feltárt együttműködési lehetőségek elemzése	23
5.1	Az érintettek turisztikai fejlesztési igényei	23
5.2	Pályázati tapasztalatok és szándékok.....	24
5.3	Érintettek tervezett együttműködései	26
5.3.1	Meglévő és tervezett szakmai kapcsolatok.....	26
5.3.2	Jó gyakorlatok az együttműködésben	30
5.4	Turisztikai projektötletek a térségben.....	31
5.4.1	Térségi projektötlet-gyűjtemények összesítése.....	32
5.4.2	Projektötletek a kérdőíves felmérésből	33
6	Előzetes forrástérkép	35
7	Az RDV ETT lehetséges szerepvállalása a következő évek turisztikai fejlesztéseiben.....	38
7.1	Lehetséges támogató funkciók vizsgálata.....	38
7.1.1	Az RDV ETT tevékenységeinek ismertsége	38
7.1.2	Lehetséges jövőbeni szolgáltatások értékelése	39
7.1.3	Javasolt támogató funkciók.....	41
7.2	Stratégiai projektjavaslatok.....	42
8	Mellékletek.....	47
8.1	Melléklet: Lehetséges együttműködési területek a térségi stratégiákban szereplő fejlesztési prioritásokban	47

8.2	Melléklet: A kérdőíves felméréshez használt online kérdőív.....	53
8.3	Melléklet: A megvalósított interjúk alanyai és a megbeszéléshez használt interjúvázlat	58
8.4	Melléklet: Online workshopok összefoglalója.....	60

1 Bevezetés

A HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. a Külgazdasági és Külügyminisztériummal 2017. július 15-én megkötött (és 2020. június 18-án módosított) keretszerződés keretében lebonyolított ajánlattételi eljárás keretében kapott megbízást a **Rába-Duna Vág Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás** (a továbbiakban **RDV ETT**) számára készítendő **turisztikai fejlesztési program** (a továbbiakban **Program**) kidolgozására.

A Program **célja a RDV ETT és a területi szereplők felkészítése** annak érdekében, hogy minél eredményesebb legyen az európai uniós alapokból támogatott fejlesztések (projektek) előkészítése és végrehajtása. A program olyan tartalommal készült, hogy segítse növelni az elnyert EU-s támogatások nagyságát, illetve az így végrehajtott projektek mennyiségét, továbbá erősítse a projektek uniós szakpolitikai illeszkedését.

A Program **elkészítése során teljesítendő kritériumok** az alábbiak voltak:

- Érintse az RDV ETT minden tagmegyét (beleértve a frissen belépő Nyitrai kerületet is);
- Hatékonyan járuljon hozzá a határon átnyúló együttműködés megerősítéséhez, turisztikai kínálatának bővítéséhez, piacképes szolgáltatások kialakításához;
- Könnyítse meg a jövőbeni sikeres pályázást.

A feladat elvégzésével szemben támasztott további elvárás volt a program kidolgozásához szükséges kutatómunka elvégzése, találkozók, megbeszélések, adatbekérések koordinálása, illetve az RDV ETT számára biztosított szakértői tanácsadás.

A jelen Program a fentieknek megfelelően nem klasszikus értelemben vett stratégiai dokumentum, hanem gyakorlati és célorientált javaslatok tárháza, azok közvetlen megalapozásával és kifejtésével. A dokumentum fontos kiegészítő elemét képezik a térségben megvalósult és tervezet projektek adatbázisai. A dokumentum **szerepét, tartalmát és lehetőségeit érintő legfontosabb korlátozások** a következők:

- Nem cél újabb helyzetelemzés és stratégiai struktúra kidolgozása. Ebből a szempontból szerencsés körülmény, hogy az RDV ETT frissített területi stratégiája a közelmúltban, 2020-ban készült, így annak helyzetértékelése, célrendszere aktuális kiindulópontként használható.
- A 2021-2027-es EU-s és nemzeti finanszírozási szakpolitikák a jelen program készítése időszakában még jellemzően kialakulatlanok, pontos adatokra így nem építhetünk.
- A program fontos inputjait jelentik a különböző forrásokból származó projekt- és projektötlet listák, valamint kérdőíves és egyéb interaktív információgyűjtések. Ezek a jellemzően kis információmélységű (tehát elemenként csak néhány részletre kiterjedő) adathalmazok szükségszerűen tartalmazhatnak egyedi hibákat és szubjektív véleményeket. Ugyanakkor a nagy elemszámon végzett statisztikai kiértékelés már összességében megbízhatónak tekinthető, és alkalmas térségi mintázatok, stratégiai irányok és potenciális akciók kijelölésére.
- Az elemzéshez használt adatfelvételek és adatforrások egyenetlenek, hiszen a programterület egyes részterületeire eltérő ütemezésben készülnek frissített stratégiák és projektgyűjtemények. A térségi tematikus fejlesztési irányok szempontjából a megyei stratégiákat tekintjük irányadóknak, a turisztikai érintettek véleménye, igényei és lehetőségei szempontjából pedig a programalkotás során lefolytatott kérdőíves felmérést tekintjük reprezentatívnak, de ezeket a forrásokat kiegészítjük az egyéb adatforrásokból megismerhető sajátosságokkal.

- Érzékeny adattartalom miatt a teljes, kutatható adatbázis nem tehető nyilvánossá, azt az RDV ETT használja majd a vonatkozó adatkezelési kötelezettségeknek és az adatgazdák (vagyis a stratégiák/projektgyűjtemények rendelkezésre bocsátói, illetve az interjúk/kérdőíves felmérés/workshopok résztvevői) felé tett vállalásainak megfelelően.

Azon **szlovák helységnevek** esetében (kerületek, települések, térségek), amelyeknek magyar megfelelője is van, a grafikonok és táblázatok háttérét adó adatbázisokban egységesen a szlovák elnevezését használjuk, így azok a grafikonokban és táblázatokban is így jelennek meg. Ugyanakkor a szövegben magyar névvel hivatkozunk rájuk. Ahol az értelmezéshez arra szükség van, ott pedig a szövegben kétnyelvű megnevezést alkalmazunk.

2 A programkidolgozás folyamata és az adatok forrása

A **programkidolgozás folyamata** 2021 március-május között zajlott, és 5 fő részből állt:

- Kutatás (március-április hónapban): Szekunder adatok és információk összegyűjtése, elemzése.
- Kérdőíves felmérés (április 16-26 között, kétnyelvű (szlovák-magyar) kérdőív segítségével.
- Mélyinterjúk (április 8-22 között): Nyolc, az ETT és tagszervezetei által delegált, vagy javasolt térségi szakemberrel lefolytatott interjúk.
- Workshopok (április 26-30 között): Három tematikus workshop a térség turisztikai szakemberei számára.
- Turisztikai fejlesztési program összeállítása (április-május hónapban): A fenti információforrásokat elemző, szintetizáló dokumentum összeállítása.

A folyamat legfontosabb része a 2021. áprilisban lezajlott, **háromirányú primer adatfelvétel** volt. Ennek során a kérdőívvel általános és reprezentatív mintán kutattuk a turisztikai lehetőségeket, igényeket és ötleteket, a mélyinterjúk esetében területi, a workshopok során pedig tematikus osztásban vizsgáltuk meg a programtértséget.

2.1 Kutatás

Stratégiai környezet áttekintése

A kutatás keretében elvégeztük a hozzáférhető stratégiai dokumentumok másodelemzését a potenciális együttműködési/fejlesztési lehetőségek felmérése érdekében. A vizsgálat célterülete az RDV ETT 6 tagmegyéje volt. A **feldolgozott dokumentumok** az alábbiak voltak:

- Kivonat a Szlovákia-Magyarország INTERREG Határon Átnyúló Együttműködési Program előkészítését szolgáló területi elemzésről;
- Turizmusfejlesztési lehetőségek az Ipoly-mente Ipolyság és Szob között fekvő településeinek erőforrásaira alapozva;
- Kis léptékű turisztikai projektfejlesztés a Pontibus ETT területén;
- A Rába-Duna-Vág ETT területi stratégiájának felülvizsgálata;
- Komárom-Esztergom megye és tágabb térsége turisztikai fejlesztési programja - Megalapozó koncepció (egyeztetési anyag);
- Komárom-Esztergom megye területfejlesztés koncepciója és programja (egyeztetési anyag);
- Az ipari-bányászati múltra, az Esterházy örökség értékeire és a természeti adottságokra építhető tematikus turisztikai kínálat termék-szolgáltatás-fejlesztési stratégiája és marketing terve;
- Komárom-Esztergom megye területfejlesztési program 2021-2027, operatív programrész;
- Az Arrabona ETT stratégiája;
- Győr-Moson-Sopron megye területfejlesztési koncepciója 2021-2027;
- Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014-2030, Felülvizsgálat, Javaslattevő Fázis, I-II;
- A Pozsonyi Kerületi Önkormányzat gazdaságfejlesztési és szociális fejlesztési programja 2021-2027;

- A Nagyszombati Kerületi Önkormányzat regionális területi terve;
- A Nyitrai kerület integrált fejlesztési terve.

Korábbi turisztikai projektek elemzése

A releváns korábbi (vagy futó) turisztikai projektekből kereshető paraméterek alapján besorolt adatbázist készítettünk, amely segítette a térségi mintázatok, erősségek azonosítását. A **felhasznált adatforrások** a következők voltak:

- Az ETT által megvalósított projektek;
- Magyar és szlovák operatív programokból finanszírozott projektek;
- Magyar és szlovák nemzeti finanszírozású projektek;
- A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program (SKHU CBC), és az ennek keretében megvalósuló, az RDV ETT által menedzselte Kisprojekt Alap projektjei;
- Más, a térséget érintő CBC és transznacionális programok projektjei.

A korábbi projektek elemzésekor a 2014-2020-as EU-s programozási időszakban megvalósuló projekteket vettük figyelembe, hiszen az ennél korábbi időszakokra jellemző folyamatokból már sokkal kevésbé lehetne a ma is aktuális mintázatokra és igényekre következtetni.

Projektötletek és fejlesztési kezdeményezések elemzése

A fentiek mellett egyes megyék, valamint az Észak-Dunántúli Gazdaságfejlesztési Zóna esetében friss, a 2021-2027-es időszakot célzó projektgyűjtemények is születtek. Tekintettel arra, hogy ezek a gyűjtemények nem ölelik fel az RDV ETT teljes területét, ezeket csak részleges információforrásként használjuk, aminek nagyon fontos kiegészítését jelenti a kérdőíves felmérés során gyűjtött közel 200 fejlesztési kezdeményezés.

2.2 Térségi kapcsolatépítés és projektötlet-gyűjtés

Települések, turisztikai szolgáltatók (kérdőíves felmérés)

Célzott, kétnyelvű (szlovák és magyar) kérdőív segítségével átfogó felmérést végeztünk a térség mintegy 1000 turisztikai érintettje körében. A címzettek összetételét az RDV ETT úgy választotta meg, hogy az az érintettek minél teljesebb spektrumát lefedje (települések és megyék, turisztikai szolgáltatók és egyéb, turisztikai fejlesztésekben releváns partnerek). A kérdőív az alábbi témakörökre terjedt ki:

- Alapadatok felvétele;
- Turisztikai adottságok (egy településre/térségre vonatkozóan);
- Turisztikai szolgáltatás jellemzői (csak turisztikai szolgáltatók esetén);
- Korábbi turisztikai projektek és megszerzett támogatások adatai;
- Tervezett turisztikai fejlesztések részletei;
- Tervezett együttműködések a térség más turisztikai érintettjeivel;
- Az RDV ETT-től várt, turisztikai fejlesztéseket elősegítő szolgáltatások.

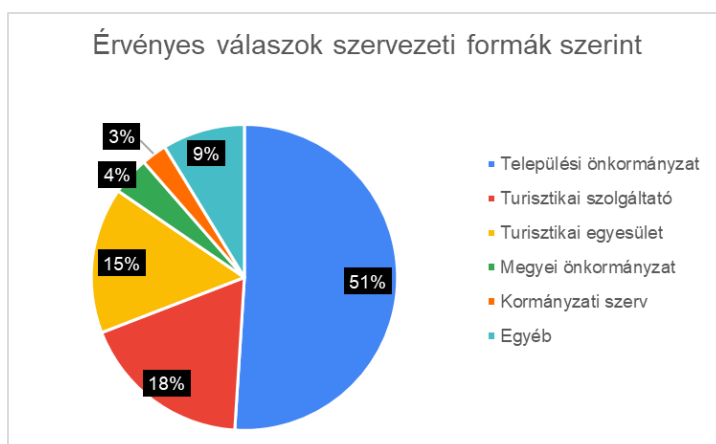
A kérdőív összeállításakor arra törekedtünk, hogy az könnyen kitölthető legyen, minél több feleletválasztós kérdéssel és minél kevesebb szöveges válasszal. A címzetteket az RDV ETT választotta

ki és értesítette, saját címadatbázisa használatával. A kérdőív magyar nyelvű változatát mellékletben csatoljuk.

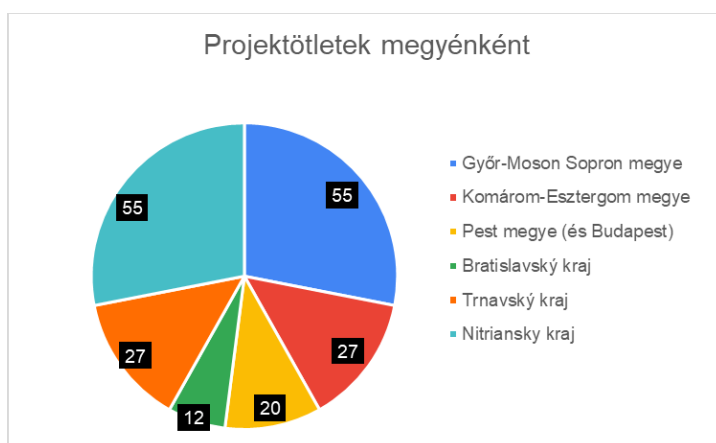
A nem releváns, területen kívüli és dupla kitöltések kiszűrése után **149 érvényes választ** elemeztünk, amelyek nagyon kiegyensúlyozott országonkénti arányt mutatnak, a megyék között eloszlásban pedig jól illusztrálják a programterület centrumában elhelyezkedő megyék érintettjeinek magasabb elkötelezettségét:

A válaszok döntő többsége a turisztikai fejlesztésekben közvetlenül érdekelt szervezetektől érkezett (települési önkormányzatok, turisztikai szolgáltatók és turisztikai egyesületek/érdekképviseletek):

A kérdőívek nagyon magas százaléka alaposan kitöltött válaszsort tartalmazott, és a **válaszadók magas együttműködési hajlandóságát** igazolta, hogy kapcsolattartási adataikat 99%-ban megadták (bár ezt hangsúlyozottan opcionálisan kértük). Ugyanezt az is jól mutatja, hogy a 149 válaszadó együttesen 196 projektötletet is bemutatott, amelyek az alábbiak szerint oszlanak meg az egyes megyék között:

Megyék, TDM szervezetek, kiemelt turisztikai szolgáltatók (mélyinterjúk)

8 db online mélyinterjút bonyolítottunk le az RDV ETT és tagszervezetei (vagyis a programtérseget alkotó 6 megye) által delegált és kijelölt turisztikai szakemberekkel és véleményformálókkal, magyar vagy angol nyelven. Az interjúalanyok között volt 4 megyei önkormányzati tisztségviselő, 2 desztinációs menedzsment szervezet vezetője, valamint az Interreg V-A Szlovákia- Magyarország Együttműködési Program Közös Titkárság és a Magyar Urbanisztikai Tudásközpont 1-1 képviselője.

Az interjúk során az alábbi fő témaköröket vettük sorra, az adott térség szemszögéből:

- Turisztikai helyzetkép;
- Korábbi projektek, sikeres együttműködések;
- Fejlesztendő területek;
- Projektötletek, pályázati igények.

Az interjúk részletes adatait és a megbeszélések során használt interjúvázlatot mellékletben csatoljuk. Az egyes interjúk összefoglalását a személyes adatok védelme érdekében nem tesszük nyilvánossá, azok az RDV ETT-nél megtalálhatók.

Turisztikai szolgáltatók, potenciális projektpartnerek (workshopok)

Három előzetesen kiválasztott, a térségben széles körű érdeklődésre számot tartó turisztikai területen (aktív turizmus; egészségturizmus; kulturális- és örökségturizmus) szűkebb körű online workshopokat szerveztünk a térségi szereplők közös stratégiai irányainak meghatározására, együttműködési lehetőségeinek azonosítására, illetve szakmai kapcsolatrendszerük bővítésére. A workshopok szervezete az alábbi felépítést követte:

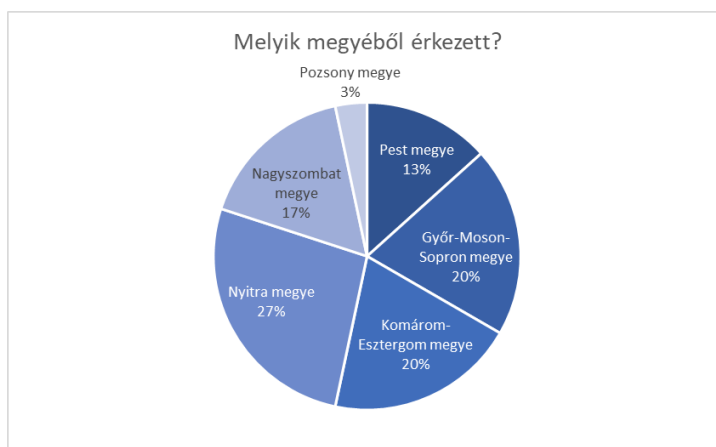
- Az RDV ETT köszöntője (stratégiai célok, eddigi eredmények, tervezett szerepvállalás);
- A Programot kidolgozó szakértői team bevezetője (hogyan illeszkedik a workshop a programkészítés folyamatába. mit várunk a résztvevőktől és ők mire számíthatnak);
- Információk térségi stratégiai mintázatokról és várható támogatási forrásokról;
- Rövid bemutatkozás a résztvevők részéről;
- 2-3 tematikus blokk felvezetéssel, megvitatással, ötletgyűjtéssel. A hatékony ötletgyűjtéshez és vizualizációhoz menet közben közreadott mini-kérdőívet és online flip-chart táblát is használtunk.
- A program végén rövid összegzés a szakértői team részéről.

A workshopokat az RDV ETT hirdette meg, a résztvevők megkeresése és kiválasztása során arra törekedve, hogy az adott témához illeszkedő profilú szakemberek üljenek egy asztalhoz, az egész programterületet képviselve, lehetőleg korlátozott számban az interaktivitás és a hatékony diskurzus biztosítása érdekében. A moderációt és információgyűjtést a szakértői team végezte. A szlovák nyelvű résztvevők számára az RDV ETT online tolmácsolást biztosított. A workshopok megvalósítása során az alábbi prezentációs és interaktivitást segítő eszközöket használtuk:

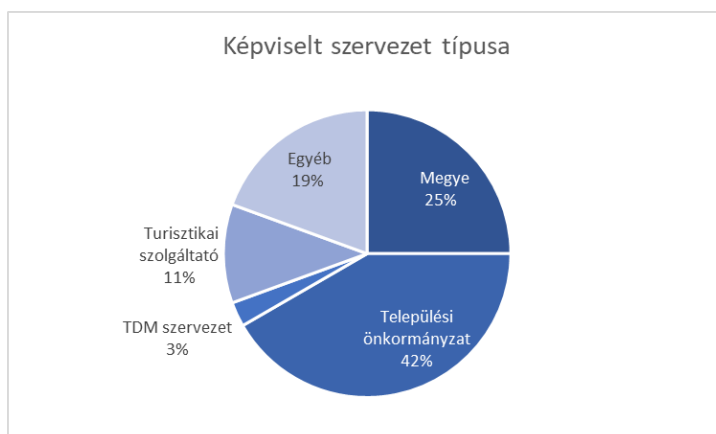
- Térképes és szöveges bemutatkozás;
- Online szavazás prioritásokról, igényekről;
- Fő fejlesztési témák és igények feldolgozása virtuális flip-chart táblán;
- Irányított tematikus ötletelés nagycsoportban;

- Igény szerint breakout room-ok biztosítása azok számára, akik további két- vagy többoldalú egyeztetéseket kívántak folytatni a workshop-ot követően.

A 3 workshop résztvevőinek összesített területi megoszlását az alábbi diagram szemlélteti:

A résztvevők által képviselt szervezetek megoszlását tekintve mind az önkormányzati, mind az üzleti, mind pedig a non-profit szektor képviseltette magát a rendezvényeken, de jellemző volt az önkormányzati szereplői kör dominanciája:

A három workshop emlékeztetőjét mellékletben csatoljuk.

2.3 Turisztikai fejlesztési program kidolgozása

A folyamat utolsó lépése a jelen Program kidolgozása, amely összegzi a kutatási és a kapcsolatépítési/projektötlet-gyűjtési fázisok eredményeit. A Program az alábbi fő részekből áll:

- A 3. fejezetben **általános turisztikai helyzetképet** adunk a programtérsegről, röviden felvillantva az aktuális helyzetelemző dokumentumok jelen munka szempontjából leginkább releváns pontjait, és bemutatva a térségi adatgyűjtés térszerkezetére, társadalmi és gazdasági adottságokra és turisztikai fejlesztési igényekre vonatkozó eredményeit. Külön kitérünk a COVID-19 járványhelyzet várható térségi hatásaira és következményeire is.
- A 4. fejezetben az elmúlt időszak turisztikai fejlesztései, illetve az RDV ETT és részterületei legfrissebb stratégiai dokumentumai alapján vizsgáljuk a programterület **aktuális turisztikai fejlesztéspolitikai mintázatait**, közös prioritásait.
- Az 5. fejezetben részletesen elemezzük a kutatás és térségi adatgyűjtés alapján lehetségesnek látszó **jövőbeni térségi együttműködések**. Bemutatjuk az érintettek aktuális turisztikai

fejlesztési igényeit, korábbi pályázati tapasztalatait és várható jövőbeni szándékait, tervezett együttműködéseit és turisztikai projektötleteit.

- A 6. fejezetben **előzetes forrástérképet** mutatunk be a 2021-2027-es programozási időszak várható turisztikai finanszírozási lehetőségeiről. Tekintettel arra, hogy a programkidolgozás időpontjában a főbb EU-s és nemzeti finanszírozási szakpolitikák még jellemzően kialakulatlanok, az aktuális, előzetes információkra építünk.
- A 7. fejezetben javaslatokat teszünk az **RDV ETT következő évek turisztikai fejlesztéseiben történő lehetséges szerepvállalására**: Megvizsgáljuk a térség turisztikai érintettjei számára nyújtható egyes támogató funkciók lehetőségeit és várható hasznait, illetve megjelöljük a stratégiai fejlesztések, kiemelt projektek lehetséges irányait.

A Programot kétféle melléklet is kiegészíti:

- A **nyilvános mellékletek** között bemutatjuk az aktuális térségi stratégiák részletesebb kivonatát, a kérdőíves felmérés adatlapját, a megvalósított interjúk adatait és interjúvázlatát, valamint az online workshopok összefoglalóját.
- A **nem nyilvános mellékletek** a programkidolgozás azon eredményeit tartalmazzák, amelyeket érzékeny adattartalom miatt nem tehetők nyilvánossá: Projektek és projektötletek adatbázisai; kérdőíves felmérésben kapott részletes válaszok; mélyinterjúk részletes emlékeztetői. Ezeket az RDV ETT használja majd a vonatkozó adatkezelési kötelezettségeknek és az adatgazdák (vagyis a stratégiák/projektgyűjtemények rendelkezésre bocsátói, illetve az interjúk/kérdőíves felmérés/workshopok résztvevői) felé tett vállalásainak megfelelően.

3 Általános turisztikai helyzetkép

3.1 A programterület főbb jellemzői turisztikai szempontból

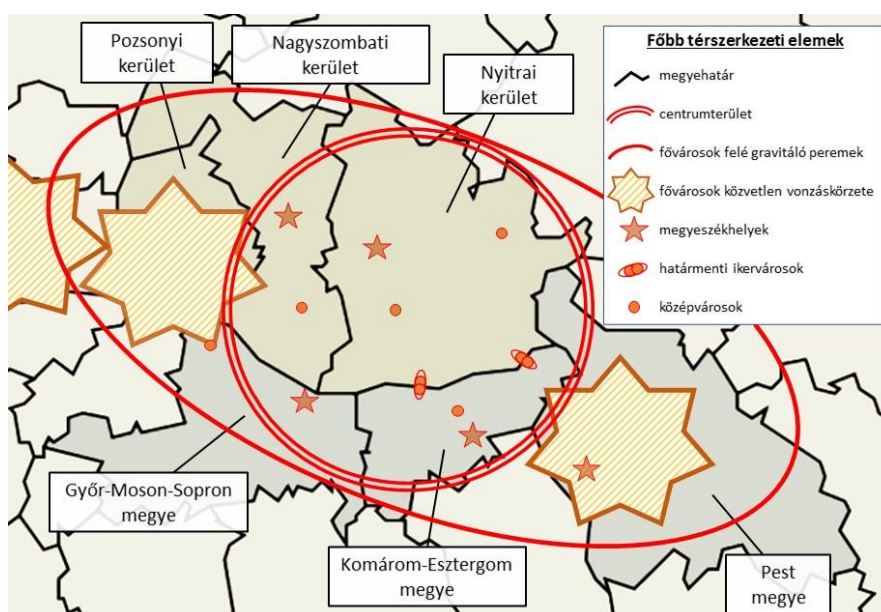
3.1.1 Fontosabb térszerkezeti sajátosságok

Az RDV ETT területi stratégiájának 2020-ban készült felülvizsgálata¹ (a továbbiakban Stratégia) **részletes és aktuális adatokon alapuló helyzetértékelést** tartalmaz a programterület turisztikai jellemzőiről, társadalmi kapcsolatairól és környezeti adottságairól. Nem célunk, hogy ezt az elemzést felülírjuk, vagy nagyobb terjedelemben ismételjük ezért csak kiemeljük és szükség szerint kiegészítjük azokat a jellemzőket, amelyek a jelen Program keretében feltétlenül megemlíthetők.

A **programterületet** az RDV ETT 6 tagmegyéjének területe alkotja, szlovák oldalon a Pozsonyi, Nagyszombati és Nyitrai kerületek, magyar oldalon pedig Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest megyék. A földrajzi, gazdasági és társadalmi szempontból is kiegyensúlyozott határmenti térség teljes területe 25 405 km², 3,97 millió lakosának 48%-a szlovák, 52%-a magyar állampolgár.

A térséget legnagyobb részben a Győri-medence tájegysége tölti ki, mely lényegében a Duna és mellékfolyóinak „szárazföldi deltavidéke”. A termékeny, természetes vizekkel sűrűn átszőtt síkságot északnyugatról a Kis-Kárpátok és a Keleti-Alpok, délkeletről pedig a Dunazug-hegyvidék határolja. A területet a Duna meghatározó mellékfolyói (Rába, Vág, Nyitra, Garam és Ipoly) további kistájakra tagolják (Szigetköz, Csallóköz, Mátysföld, Sokoróalja, Garam mente, Hanság). A síkvidéki részeket földrajzi értelemben színesítik az Északnyugati Kárpátok és az Észak-Dunántúl dombvidékeinek térséget tagoló területei is.

A **térszerkezeti jellemzők** fontos tényezői a turisztikai adottságoknak és lehetőségeknek is, illetve az RDV ETT mozgásterét is befolyásolják. A 6 megye összességében kelet-nyugati irányban elnyújtott ellipszisbe foglalható, amelynek azonosíthatjuk a térség három fővárosa felé „gravitáló” peremterületeit (Pozsonyi kerület, Pest megye), és a térségi együttműködésben földrajzi meghatározottság miatt jobban érintett centrumterületét. Ezek a megállapítások természetesen nem jelentik azt, hogy a peremterületként jellemzett térség turisztikai érintettjei ne lennének potenciális résztvevői és fontos elemei a térségi együttműködésnek, inkább azt mutatják, hogy a fővárosok dinamikus fejlődése, vonzó és elszívó hatása ott jobban érvényesül:

¹ CESCO, 2020

A **településszerkezetnek** a három térségbeli (illetve Bécs esetén térséggel közvetlenül szomszédos) főváros mellett az alábbi fontos összetevőit emelhetjük ki:

- Nagyszombat, Nyitra, Győr, Tatabánya és Érd jelentős középvárosok, amelyek egyúttal megyeszékhely funkciót is betöltenek.
- A teljes térség összetartozása és az együttműködési potenciál szempontjából kiemelkedő szerepet tölt be két határ menti ikerváros is (Komárno-Komárom és Esztergom-Párkány), határon átnyúló közös vonzáskörzettel.
- A térségben jelentős térszervezési potenciállal bíró további középvárosok is vannak, pl. Léva, Érsekújvár, Dunaszerdahely, Mosonmagyaróvár, Tata.

3.1.2 Releváns társadalmi és gazdasági adottságok

A programterület nemcsak természetföldrajzi, de **társadalomföldrajzi** értelemben is összefügg. Évszázados távlatban nézve a Duna (és kapcsolódó vízrendszere) sokkal inkább szolgált összekötő tengelyként, mintsem elválasztó elemként (ellentétben pl. a Lajta vagy a Dráva szerepével). Ennek következtében a határ két oldalán élők kulturális öröksége, társadalmi berendezkedése alapvetően hasonló, ami segíti egymás problémáinak, lehetőségeinek és törekvéseinek jobb megértését.

A két ország politikai kapcsolatrendszerében az elmúlt évtizedekben komoly kilengések is tapasztalhatók voltak, a XX. század első felének történelmi hagyatéka még mindig potenciális megosztó hatással bír az egymás mellett élő nemzetiségek körében. A természetes egymásrataltság, a Duna mindkét partján kölcsönös előnyökkel kecsegtető adottságok, valamint a két ország igen kedvező jelenlegi viszonya kiváló lehetőséget biztosít a lehetőségek kiaknázására, aminek az RDV ETT egy nagyon fontos instrumentuma és egyben hasznélvezője is lehet. A politikai örökség speciális eleme a mindkét oldalon megtalálható határon túli nemzetiségi csoportok léte, ami a jelen kedvező helyzetben végre kifejezett előnyként, a kapcsolódási pontokat megsokszorozó tényezőként értelmezhető, nem pedig politikai súrlódások kiváltójaként.

Mindezt a térség **gazdaságföldrajzi** kapcsolatrendszere is erősíti, hiszen három közeli főváros közötti páneurópai folyosók tengelyben fekszik, ahol a IV. és VII. transzeurópai fő közlekedési folyosó is áthalad, és erősíti a közúti, vasúti és vízi közlekedés szerepét. Ennek következtében a kelet-nyugati irányú kapcsolattartás infrastruktúrája kiemelkedően fejlett, ugyanakkor az észak-déli harántkapcsolatok kiépítettsége, ráhordó képessége még elmarad a kívánatos szinttől – bár a határ átjárhatósága új hidak és kompok létesítésével, és a közúti kapcsolatok fejlesztésével folyamatosan nő.

Az RDV ETT-t megyei önkormányzatok alkotják, jelenleg 6 tagja van, amelyek a fentiekben már ismertetett módon három szlovákiai kerületet és három magyarországi megyét jelenítenek meg. A tevékenységét 2012-ben megkezdő szervezet tagsága az utóbbi években megduplázódott, területe 2,5-szeresére nőtt, a területén élők száma pedig megháromszorozódott. A **bővítés jelentősen növelte a térségi szereplők együttműködési lehetőségeit**, és – különösen a Nyitrai kerület közelmúltban történő csatlakozása – kifejezetten kedvező, **a két ország között földrajzi, gazdasági és társadalmi szempontból is kiegyensúlyozott térszerkezetet** hozott létre, amelynek nagy kiterjedésű centrális tere valós és felismert közös lehetőségek mentén képes fejlesztési prioritásait meghatározni.

3.2 A turisztikai fejlesztések környezete

3.2.1 A turisztikai kínálat területi sajátosságai

A tagmegyék saját étékelése szerint térségük meghatározó turisztikai szektorai jelenleg a következők:

- **Győr-Moson-Sopron megye** esetében elsősorban az egészségturizmus (dentál- és fürdőturizmus) és az üzleti turizmus a legjelentősebb.

- **Pest megyében és a Pozsonyi kerületben** az aktív- és a slow turizmus jellemző.
- **Komárom-Esztergom megye** esetében jellemző az átutazó és a belföldi turizmus. Itt is fókuszban van az aktív turizmus, viszont a szálláshely kapacitás általában alacsony.
- **A Nyitrai és a Nagyszombati kerület** nem tartozik a fő turisztikai régiókhoz, kevésbé jellemző rá a nagy turista forgalom. Ez annak is köszönhető, hogy ezekben a megyékben nem működik hatékony koordináló szervezet, amely a turisztikai szereplőket összefogná.

A térség aktuális turisztikai kínálatának alakulásában elsősorban az alábbi **területi sajátosságok** érvényesülnek:

- Az RDV-ETT térség fő elvi összetartó tényezőjét – az ETT megnevezésében is jelezve – a Duna és itteni mellékfolyóinak hálózata alkotja. Ennek kiemelkedően legjelentősebb eleme a **Nagy-Duna**, amely egyszerre köti össze és választja el a programterületet. A hidak és a kompok viszonylagos ritkasága² közlekedési és programszervezési problémát okozva gátolja az optimális turisztikai együttműködést. Ugyanakkor az észak-déli irányú összeköttetések az elmúlt évtizedben is javultak, és ha sikerül tovább bővíteni az átkelési lehetőségeket, akkor a Dunamente a programtérség határon átnyúló turisztikai együttműködésének legfontosabb színtere lehet.
- A természetközeli **víziturisztikai hasznosítás** a térség vízrendszerén belül az Ipolymentén a legintenzívebb, ugyanez a Nagy-Dunán a személyközlekedési és kereskedelmi hajóforgalom miatt nem tud kialakulni.
- Az aktív turizmuson belül sokkal erőteljesebb fejlődés jellemzi a kerékpárturizmust, amelynek infrastruktúrája sok elemmel bővült az elmúlt években is (pl. Sacravelo és Eurovelo-6 fejlesztések). Sok helyen hoztak létre kerékpárkölcsonzókat, szervizeket is, a hálózat és kísérszolgáltatásai azonban változó mértékben, de további fejlesztésre szorulnak. Jellemző még a kerékpáros turistákat szolgáló szálláshelyek és vendéglátóegységek hiánya.
- A térségben kiemelt turisztikai jelentősége van a **gyógy- és termálvízre épülő turizmusnak**. Több megyében is jelentős fejlesztések zajlanak ezen a területen (pl. Győr-Moson-Sopron megyében).

3.2.2 Jellemző problémák és igények

Általános, a programtérség legnagyobb részére jellemző probléma a **szűkös szálláshely-kínálat**. A problémát az is mélyítette, hogy a 2014-2020-as EU-s fejlesztések nem finanszíroztak szálláshely-teremtő beruházásokat, és a vidékies és kiemelt desztinációkon kívül eső térségek esetében az üzleti alapú szálláshely-teremtés sem jellemző.

A másik, széles körben jellemző probléma az **épített örökség elemek** és/vagy a megközelítésüket lehetővé tevő infrastruktúra felújítása: A létesítmények működtetői általában nem rendelkeznek ehhez megfelelő saját forrással, vagy a megközelíthetőség hiányosságai miatt nem érdekeltek a fejlesztésben:

- **A Pozsonyi kerület** esetében fejlett városi turizmusról beszélhetünk, amely éles ellentétben áll a fejletlen, visszamaradott vidéki turizmussal. Ezt orvosolná a megközelíthetőséget szolgáló infrastruktúra javítása, de a turisztikai marketingben a digitális és interaktív megoldások elterjesztése is pozitív hatásokat tudna kiváltani (ennek jó példái a már működő turisztikai applikációk).

---

² Az átkelőpontok itteni sűrűsége a belső EU-s határszakaszok átlagánál rosszabb. Ugyanakkor a szlovák-magyar határszakasz még így is sokkal kedvezőbben ellátott átkelési lehetőségekkel, mint pl. az ugyancsak határfolyóval kettéosztott horvát-magyar országhatár.

- A **Nagyszombati kerület** esetében sok kastély vár felújításra, amelyek potenciálisan wellness szállodákká, illetve szálláshelyekké alakíthatók, de az ezt szolgáló közlekedési infrastruktúra, illetve a térségi programkínálatot kiteljesítő egyéb turisztikai szolgáltatások még nem elégségesek hozzá.
- A **Nyitrai kerület** vidékies térségeinek turisztikai hasznosítását komolyan gátolja a közlekedési infrastruktúra egyes területeken megfigyelhető fejletlensége (pl. a Kelet-Ipoly környékén), így a jelenlegi kínálat inkább a városokban koncentrálódik. Ebben a kerületben szintén sok vár és kastély található, amiket felújítás után nem feltétlenül a turizmusban hasznosítanák szálláshelyként vagy múzeumként, hanem akár olyan közösségi funkciókkal is, amelyekre az adott településnek szüksége van (pl. zeneiskola). Ez sok esetben fenntarthatóbb üzemeltetést tenne lehetővé, mint egy kevésbé látogatott turisztikai attrakció.
- **Győr-Moson-Sopron megyében** szintén komoly igény mutatkozik szálláshely-fejlesztésre. Egyedül Győr esetében mondható el, hogy nem a szálláshelyek alacsony száma, hanem inkább a turisztikai kínálat és szolgáltatások nem elég széles palettája jelenti a fő problémát, a megye többi területén (pl. Pannonhalma, Csorna, Sokoró) viszont jelentős szálláshely-fejlesztésre lenne szükség a meglévő attrakciók jobb hasznosítása érdekében.
- **Komárom-Esztergom megyében** esetenként megfigyelhető az a jelenség, amikor elszigetelt turisztikai beruházások valósulnak meg úgy, hogy elmulasztják figyelembe venni a más attrakciókkal összhangba hozott profilválasztásból és működtetésből adódó komplementer és szinergikus lehetőségeket. A beruházások teljes, az összehangolt térségi programkínálatot és imázst erősítő potenciálja így nem tud érvényesülni, pedig a megye fő turisztikai ambícióját, vagyis az átutazó, egynapos turizmus irányából az önálló desztinációvá fejlesztést éppen ez, valamint a szálláshely-fejlesztés segítené.
- **Pest megyében** viszonylag kiegyenlítették a turisztikai fejlesztések, de a megye déli része turisztikai szempontból nem igazán kap figyelmet. A Pilisben megnőtt a belföldi aktív turizmus, amit a jelenlegi infrastruktúra a vendéglátó egységek hiánya, fejletlensége és a szolgáltatások kiszámíthatatlan, esetleges működtetése miatt nem tud megfelelően kiszolgálni.

Több megye is problémaként éli meg a **térségen belüli kommunikáció, szakmai egyeztetés hiányát**: nincs a megfelelő információcsere az önkormányzatok, vállalkozók és TDM-ek között, és nincsenek összhangban a területi/szakmai igények és a politikai célkitűzések sem. A megyék delegáltjaival folytatott mélyinterjúkban több alkalommal is felmerült, hogy a fejlesztéspolitikai döntéshozók jellemzően pontszerű, látványos eredménnyel járó beruházásokban érdekeltek, míg a szakmai megalapozottság ugyanezen beruházások esetén átgondolt funkcióválasztást és megfelelő kiszolgáló infrastruktúra megvalósítását is megkövetelné.

3.2.3 A COVID-19 járványhelyzet várható hatásai

A 2020–2021-es évek turizmusa azonban a második világháború utáni időszak legnagyobb visszaesését éli meg a programkidolgozás időszakában. Jelenleg teljesen kiszámíthatatlan, hogy az ágazat hogyan és mikor fog visszatérni a COVID-19 világjárvány előtti szintekre, illetve, hogy a térségi szereplők közül mennyien tudnak majd talpra állni a lezárások és helyi vagy nemzetközi utazási tilalom miatt nullára vagy nulla közelébe csökkent bevétellel jellemezhető időszakot követően.

Érdeemes ugyanakkor megvizsgálni, hogy a legfontosabb turisztikai desztinációkon kívüli határtérségek várhatóan hogyan teljesítenek majd a keresletnek a lezárások és korlátozások eltörlését követően várható jelentős visszapattanása során. Több nemrégiben készült tanulmány³ is azt jósolja, hogy a szabadtéri turisztikai attrakciók (pl. gyalogos túraútvonalak, parkok, kertek; vadon élő állatok;

³ Például: [Tourism After Lockdown: How COVID is reshaping attraction experiences | STR](#)

természeti környezet egyéb látványosságai) valószínűleg felülteljesítők lesznek a COVID-19 járvány utáni turisták érdeklődési mintázataiban. Előtérbe kerülhet az aktív- és ökoturizmus, a falusi turizmus, míg veszíthet jelentőségéből a zsúfoltabb, nagyvárosi kikapcsolódás. Bár az RDV ETT területén számos jelentős turizmussal (kiemelkedő városi épített örökséggel és élményturisztikai attrakciókkal) rendelkező város található, a teljes programtárság kínálatában inkább a rurális és természeti térségek a jellemzők.

A pandémia hatására várhatóan előtérbe kerül majd a belföldi turizmus is, hiszen sokan kockázatosnak tartják majd az egzotikusabb, távoli tájakra történő utazást. Bár az RFV ETT fókusza a határon átnyúló turizmus, a schengeni belső határ újra nyitása után a belföldi desztinációk iránt megnövekedő érdeklődés összeköthető lesz a határ túloldalára tett rövid kirándulásokkal, hiszen a hirtelen határozottól, beutazási korlátozásoktól, kötelező karanténtól való félelem korlátozott időtartamnál és távolságnál kevésbé jelent problémát.

Mindezek a várható tendenciák – kiegészülve a zöld és slow turizmus COVID-19-járványtól függetlenül is tapasztalható előretörésével – fontos elemét jelentik a programtárság fejlesztési környezetének, és megerősítik azt is, hogy az RDV ETT következő években megvalósítandó turisztikai fejlesztései kialakításakor helyet kapjanak az alábbi szempontok:

- Aktív-, öko- és falusi turizmus kínálatának bővítése és megjelenítése;
- Turisztikai szolgáltatók talpra állásának támogatása (pl. forráskoordinációval, tanácsadással, együttműködés-ösztönzéssel);
- Közös kínálat kialakítása programcsomagokkal, tematikus utakkal, vagy egyéb szolgáltatás-integrációs megoldásokkal.

4 Aktuális fejlesztéspolitikai mintázatok

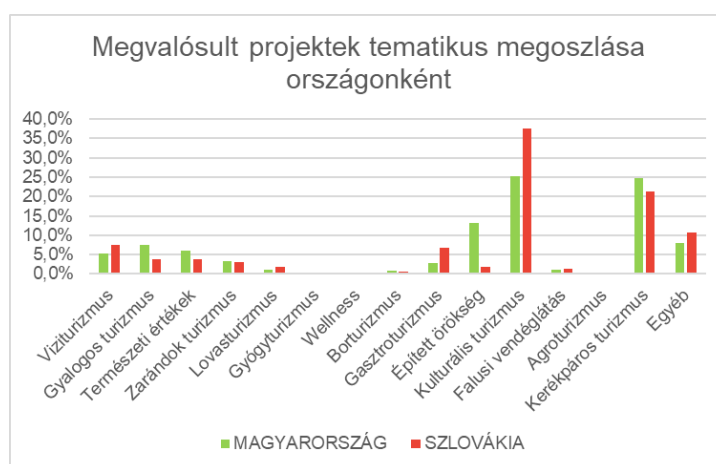
A jelen Program készítésekor az RDV ETT összes tagmegyéje esetében rendelkezésre álltak legalább munkaverzióban a **2021-2027-es EU-s programozási időszakra készített megyei szintű fejlesztési stratégiák vagy más fejlesztéspolitikai dokumentumok**, amelyek így alkalmasak arra, hogy közös, a programtárség egészét vagy meghatározó részét érintő fejlesztési irányokat azonosíthassunk. Bár a nemzeti és EU-s szintű 2021-2027-es fejlesztési-finanszírozási szakpolitikák ugyanebben az időszakban még jellemzően kialakulatlanok, a megyék által delegált szakemberekkel folytatott interjúk tapasztalatai alapján elmondhatjuk, hogy a legtöbb megyének van valamilyen ráhatása a 2021-2027-es stratégiai keretek kialakítására. A stratégiaalkotásról az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program Közös Titkársága ki is emelte, hogy számukra fontos a megyék és a TDM szervezetek bevonása, hogy később minél jobb pályázatok születhessenek.

Magyarországon a nemzeti szintű fejlesztéspolitika kialakításában (különösen a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz-hoz kapcsolódó tervezésben) kiemelt szerepe van a megyéknek, de Szlovákia esetében ez kevésbé igaz, ott inkább a központi stratégiatervezés volt jellemző, amit most kezd kiegészíteni a regionális szintű prioritizálás. Ez a szlovák oldalon potenciális nehézségeket is jelent a turisztikai szereplők érdekérvényesítésében. Megyei szinten ugyanakkor mindkét országban folyamatos a kommunikáció a területi szervezetekkel, ami nagyban segíti a térségi alapú, alulról építkező tervezést.

4.1 A 2014-2020-as időszak fejlesztéseinek vizsgálata

Annak érdekében, hogy a kérdőívészés, interjúzás és workshopok résztvevőinek szubjektív véleménye mellett a 2014-2020-as időszak turisztikai fejlesztéseit konzekvens adatokra alapozva is meg tudjuk vizsgálni, összegyűjtöttük a rendelkezésre álló forrásokból az ezen időszak alatt a **programtárségben megvalósított (vagy megkezdett) turisztikai projekteket**. Hét fő forrásból⁴ összesen 377 projektet⁵ gyűjtöttünk össze és elemeztünk.

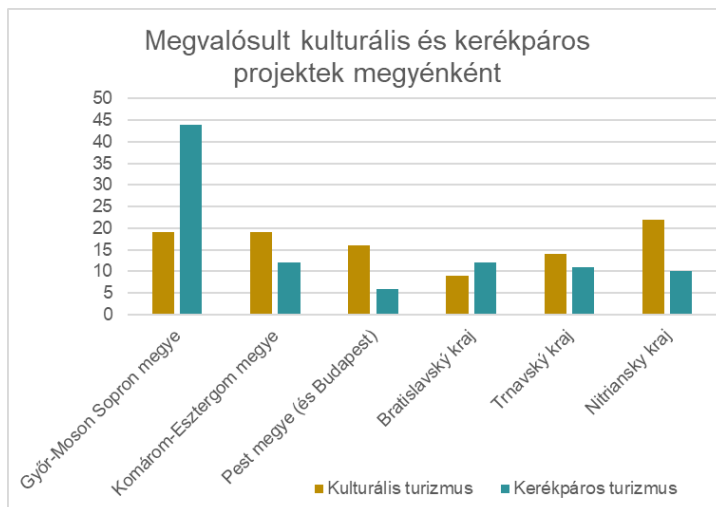
A fejlesztések darabszámukat tekintve többnyire **hasonló arányban oszlottak meg** a különböző tematikus területek között a két országban, és túlsúlyban voltak köztük a **kulturális és kerékpáros turisztikai fejlesztések**:

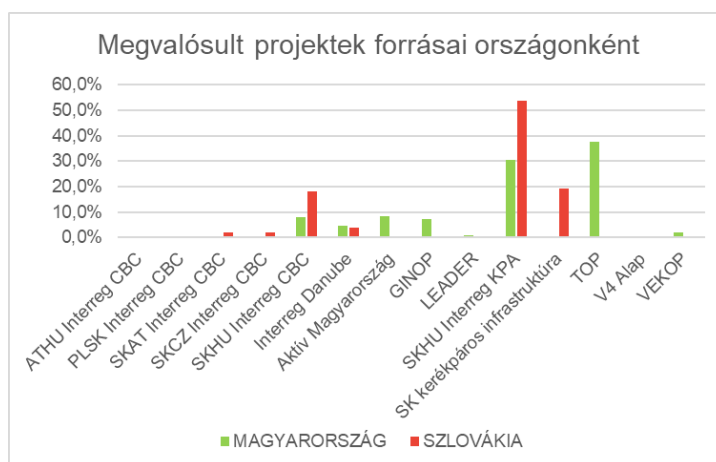
⁴ A felhasznált források a következők voltak: www.keep.eu; Aktív Magyarország Program; Széchenyi2020 program; térségi ETT-k és TDM-ek adatlapjai; SKHU Kisprojekt Alap; szlovákiai kerékpáros fejlesztések adatai.

⁵ Két- vagy többoldali projekt esetén minden térségi partnert külön-külön szerepeltettünk, hogy a területi eloszlást megfelelően érzékeltessük.

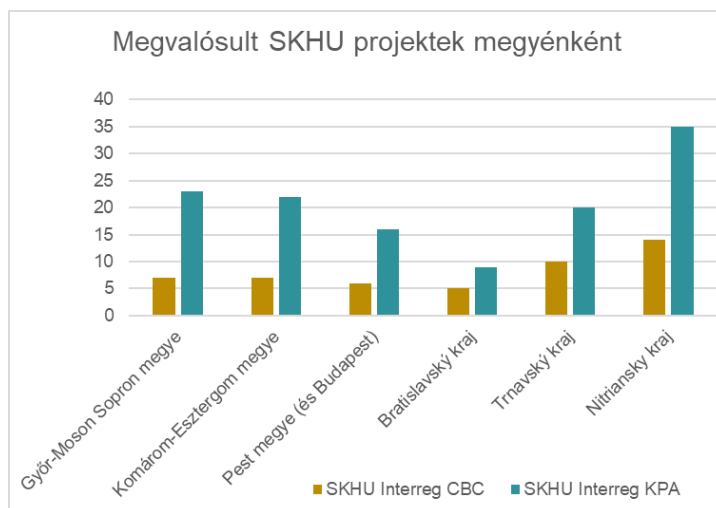
E két kategória **területi eloszlását** megyénként megvizsgálva is általában egyenletes eloszlást láthatunk, nagyobb eltérés csak a kerékpár-turisztikai projektek esetében látható Győr-Moson-Sopron és Pest megyénél (pozitív, illetve negatív irányban):

A **megvalósult projektek forrása** igen változatos, köztük országspecifikus és közös instrumentumok egyaránt megtalálhatóak. Kiemelkedő az SKHU CBC program és annak RDV ETT által menedzselte Kisprojekt Alapja, de a turisztikai fejlesztések nagyon jelentős további forrása Szlovákiában a kerékpáros fejlesztések külön finanszírozási kerete, Magyarországon pedig a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP). Érdekes még megfigyelni, hogy a szlovákiai turisztikai projektpartnerek száma az SKUH program esetében meghaladja a magyarországi partnerek számát:

Utóbbi különbség az **SKHU projektek megyénkénti eloszlásánál** is tetten érhető. Az alábbi ábra ugyanakkor azt is mutatja, hogy az SKHU általános pályázati felhívásaiból finanszírozott projektek esetében kisebb, a Kisprojekt Alap projektjei esetén nagyobb mértékben figyelhető meg az RDV-ETT centrumához tartozó négy megye (Nagyszombati kerület, Nyitrai kerület, Győr-Moson-Sopron megye, Komárom-Esztergom megye) nagyobb aktivitása:

Az egyes megyék esetében a turisztikai projektek által **leggyakrabban érintett témák** a következők voltak:

- Pozsonyi kerület: kerékpáros turizmus, kulturális turizmus, vízi turizmus;
- Nagyszombati kerület: kulturális turizmus, kerékpáros turizmus,
- Nyitrai kerület: kulturális turizmus, kerékpáros turizmus, egyéb (elsősorban komplex desztinációs attrakciófejlesztések);
- Győr-Moson Sopron megye: kerékpáros turizmus, kulturális turizmus;
- Komárom-Esztergom megye: kulturális turizmus, épített örökség, kerékpáros turizmus;
- Pest megye (és Budapest): kulturális turizmus, gyalogos turizmus.

4.2 Az RDV ETT aktuális stratégiai prioritásai

Az RDV ETT 2020-as Stratégiája szerint a tényleges tevékenységét 2012. január 1-jén megkezdő szervezet **legfőbb célja a magyar-szlovák Duna-szakasz térségének integrált fejlesztése**, amely cél elérése érdekében a társulás igyekszik megerősíteni a tagjai között a gazdasági, társadalmi és területi kohéziót, előmozdítani a határokon átnyúló regionális együttműködést, valamint törekszik egy teljes magyar-szlovák Duna-szakaszt lefedő, tartós intézményi struktúra kialakítására.

Az aktuális Stratégia **három fő beavatkozási területet**, és azokhoz kapcsolódó 12 intézkedést határoz meg. A három beavatkozási terület egyike kifejezetten turisztikai célú: az **ökoturisztikai desztináció fejlesztése**. Ugyanakkor a másik két beavatkozás (a társadalmi kapcsolatok erősítése; illetve a környezeti adottságok hasznosítása) is tartalmaz turisztikai szempontból releváns, azzal határos területeket. Maga a Stratégia a várható hatások és a kockázatok alapján is értékeli a benne szereplő intézkedéseket. Az így **megvalósításra ajánlott, prioritásnak tekinthető javaslatok** közé az alábbiak tartoznak, közülük kék háttérrel jelölve a részben vagy teljes egészében turisztikai jellegű beavatkozási területeket:

- a határon átnyúló kerékpáros és víziturisztikai hálózati fejlesztéseken belül a közös útvonalhálózat és vonatkozó infrastruktúra kialakítása;
- a turisztikai szereplők közötti koordináció és együttműködés erősítése;
- a kulturális örökség értékleltárának megteremtése, turisztikai valorizációja;
- diákokat célzó, társadalmi kohéziót erősítő cserekapcsolatok kezdeményezése;
- a Dunára és vízrendszerére fókuszáló környezeti nevelési, érzékenyítési tevékenységek, rendezvények szervezése;
- a helyi termékek feldolgozásának és turisztikai bemutatásának támogatása, a jó gyakorlatok terjesztése;

- az ETT intézményi kapacitásainak bővítése, különösen a belső kommunikáció és a tagi szintű koordináció terén, már rövid távon is.

A felsorolásból jól látható a turisztikai célkitűzések dominanciája. A szektor szerepét támasztja alá az is, hogy az **RDV ETT megvalósított és futó projektjeinek portfóliójában** legnagyobb számban a turisztikai jellegű projektek találhatók meg (pl. turisztikai szolgáltatók közötti együttműködés elősegítése, fesztiválok, attrakcióhoz kapcsolódó építés és épület-rekonstrukció, vízi turisztikai csomag kialakítása, turisztikai koncepció elkészítése, sporteszköz-beszerezés, stb.)

4.3 Közös prioritások a területi fejlesztési programokban

A programkidolgozás első fázisában részletesen feldolgoztuk a jelen Program 2.1 fejezetében felsorolt stratégiai dokumentumokat, amelyek megmutatják, hogy a hat megye alkotta programterület egyes részei (megyék, kapcsolódó ETT-k területe, egyes térségi desztinációk) tekintetében melyek az aktuális fejlesztési prioritások. Az elemzés alapján **öt olyan kiemelt prioritást találtunk**, amelyek a részterületek széles körében számítanak fontos, a következő években kiemelt figyelmet élvező beavatkozási területnek.

Megye	Aktív turizmus, ökoturizmus	Kulturális turizmus	Kistelepülés-látogatás, city break	Egészség-turizmus	Gasztronómia és borturizmus
Pozsonyi kerület	✓✓✓	✓✓✓		✓	✓
Nagyszombati kerület	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Nyitrai kerület	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓	✓
Győr-Moson-Sopron megye	✓✓✓	✓✓✓		✓✓✓	✓
Komárom-Esztergom megye	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓	✓
Pest megye	✓✓✓	✓✓✓		✓✓✓	✓✓

1. táblázat: Közös turisztikai prioritások jelentősége az egyes megyékre vonatkozó fejlesztési stratégiákban

Aktív turizmus, ökoturizmus

Az ökoturisztikai desztináció fejlesztése nem véletlenül szerepel az RDV ETT három kiemelt fejlesztési prioritása között, az a részterületi stratégiák legnagyobb részében is a legfontosabb fejlesztési területek között van. **Kiemelt fontosságúnak említik** az alábbi területek:

- Szlovákia-Magyarország CBC programterület;
- Pozsonyi, Nagyszombati és Nyitrai kerületek;
- Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest megyék;
- Alsó-Ipolymente és Duna-Gerecse turisztikai desztinációk
- Pontibus ETT és Arrabona ETT területe;

Az **aktív turizmus** terén három fő irány olvasható ki a stratégiákból: a kerékpáros turizmus, a gyalogtúrázás és a víziturizmus. Egy negyedik fókuszterület, a lovas turizmus szintén fontos helyen jelenik meg egyes dokumentumokban. A stratégiák jellemzően együtt kezelik az aktív turizmusnak ezt a három (vagy négy) formáját, azonban ezek az egyedi beavatkozások és a projektek szintjén általában

jól elkülönülnek. Ezt a külön kezelést az is indokolja, hogy az aktív turizmus területén a dokumentumokban tervezett fejlesztések alapvetően az infrastruktúra-fejlesztés tárgykörébe tartoznak, és az egyes aktív-turisztikai tevékenységekhez nagyon eltérő jellegű infrastruktúra szükséges (sok esetben más-más természetföldrajzi környezetben).

Az **ökoturizmusban** a természeti kincsek turisztikai potenciáljának fenntartható kiaknázásán túl megjelennek olyan fejlesztések is, mint a természeti élmények (tanösvények, lombkorona-ösvények, kilátók), vadon élő növényeken (pl. gyógynövényeken) alapuló túraútvonalak, és bizonyos stratégiákban a vadászat is.

Kulturális turizmus

Ugyancsak fontos helyen, és a programterület kulturális örökségét, meglévő és potenciális attrakcióit tekintve megint csak nem érdemtelenül szerepel a stratégiákban a kulturális turizmus. **Kiemelt helyen kezelik** az alábbi területek esetében:

- Szlovákia-Magyarország CBC programterület;
- Pozsonyi és Nagyszombati kerületek;
- Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest megyék;
- Duna-Gerecse turisztikai desztinációk

A fentiek mellett a kulturális turizmus említésre kerül még a Pontibus ETT által tervezett kisléptékű fejlesztések között is.

A kulturális turizmusban **kiaknázható az ETT diverz, különféle településtípusokat, életmódokat és történelmi korszakokat bemutatni képes kulturális öröksége**. Ezek között olyan kiemelkedő érdeklődésre számot tartó, és több tájegységet összekötni képes attrakciók is megtalálhatók, mint a Duna menti római limes (határ), az Esterházy-család és más főúri családok öröksége (pl. kastélyok, várak), vagy helyi szinten az ipari örökség tárgykörének fontos elemei (pl. Komárom-Esztergom megye bányászati öröksége). Természetesen a programterületen jelen lévő fővárosok, illetve megyeszékhelyek és további közepes városok önmagukban is fontos kulturális turisztikai attrakciót jelentenek, saját látnivalókkal és önálló programkínálattal.

A kulturális turizmust a vizsgált stratégiák jellemzően valamilyen **tematikus út kialakításával** célozzák, ilyen pl. a római limes esetén a különféle helyszínek felfűzése egy tematikus turisztikai csomaggá. Ezek a csomagok sok esetben keresztezhetők az aktív turisztikai kínálat elemeivel is, amelynek már létező analógiája a vallásos indítékú turizmus és a zarándoklat keresztezése az aktív turizmus gyalogos (Mária-út) és kerékpáros formáit (Sacramento) szolgáló zarándokútvonalaival kialakításával.

Kistelepülés-látogatás, city break

Visszatérő elem a vizsgált stratégiákban a kisvárosok turisztikai potenciáljának kiaknázása egynapos kirándulásokra, ún. city break-re, ami **kiemelt helyen** szerepel a Duna-Gerecse desztináció és a Nagyszombati kerület fejlesztési célkitűzései között. Ez a fejlesztési lehetőség ugyan a kulturális turizmus körébe tartozik, mégis érdemes rá külön figyelmet fordítani, hiszen kialakítható az egynapos, határon túli kirándulásoknak egy, a **programtárság szempontjából különösen érdekes modellje** (pl. a Szigetközbe, mint ismert és önálló desztinációba érkező turisták "átcsábíthatóak" egy napra Dunaszerdahelyre). A programterület 3.1 fejezetben bemutatott ikervárosai és vonzáskörzete esetében ez a működés része az utazásszervezés és desztináció-menedzsment gyakorlatának, de a térségben ez a működés nagyon sok további lehetőséget kínál.

Egészségturizmus

Az egészségturizmusnak sok, eltérő infrastruktúra-igényű és részben eltérő közönséget célzó változatának vannak a programtértségben komoly hagyományai és jelentős további fejlődési potenciálja. Ezek **kiemelt helyen** szerepelnek Győr-Moson-Sopron és Pest megye, illetve a Nagyszombati kerület fejlesztési prioritásai között. A stratégiákban az egészségturizmus leggyakrabban fürdők építése, fejlesztése révén kerül előtérbe, de a magyar oldal nyugati részén fontos szerepet játszik a dentál turizmus is, a szlovák oldal hegyvidéki területein pedig a magaslati wellness szolgáltatásoknak vannak kialakult formái. Az egészségturizmus közös, határon átnyúló fejlesztési lehetőségeinek ugyanakkor korlátot szab az egyes ágazatok már említett eltérő infrastrukturális igénye, és a célközönség meghatározó részét kitevő idősebbekre jellemző alacsonyabb mobilitás.

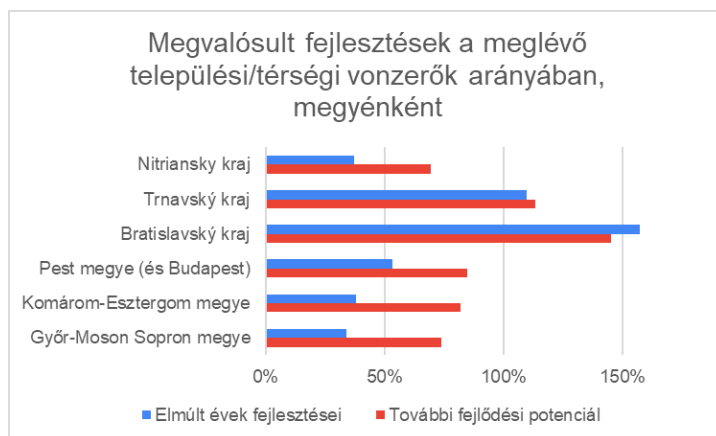
Gasztronómia és borturizmus

A gasztronómiai szolgáltatásokkal és bortermeléssel összefüggő turisztikai fejlesztések kiemelt helyen szerepelnek a Nagyszombati kerület prioritásai között, de foglalkozik vele a Szlovákia-Magyarország CBC programterület és Pest megye fejlesztési stratégiája is. A borturizmus alapját a határ mindkét oldalán megtalálható **borvidékek**, és a szőlészet-borászat ágazat évszázados hagyományai jelentik. Gasztronómiai turizmusban a térség legnagyobb potenciális vonzerőjét a **helyi termékek** és az egyes rurális térségek jellemző **hagyományos ételei** jelentik. Az e tárgykörbe tartozó attrakció-fejlesztés természeténél fogva könnyen ötvözhető a falusi- vagy agrárturizmussal és az aktív turizmussal, de építhet a helyi kulturális örökség kínálta vonzerőre is, kapcsolódva kulturális turisztikai vagy city-break kínálathoz.

5 A feltárt együttműködési lehetőségek elemzése

5.1 Az érintettek turisztikai fejlesztési igényei

A kérdőíves felmérésben résztvevőket arról is kérdeztük, hogy a településük/térségük fő turisztikai erősségeit jelentő területeken **mennyi fejlesztés történt az elmúlt időszakban és mekkora a további fejlődési potenciál**. Az adatok alapján a Pozsonyi és a Nagyszombati kerület mutatja a legmagasabb értéket mindkét szempontból. A többi megyéről elmondható, hogy az adottságokhoz mérten inkább kevesebb a megvalósult fejlesztés, és több a további fejlesztési igény:

Ha ugyanezt a számítást turisztikai témakörök szerint végezzük, akkor látható, hogy az érintettek véleménye szerint minden téma esetében több a fennmaradt fejlesztési igény, mint a megvalósult fejlesztés. A legnagyobb különbség a lovas turizmus, a falusi vendéglátás, az agroturizmus és a gyalogos turizmus esetében van, tehát ezek olyan ismert erősségek a programterületen, amelyek esetében jól érzékelhető módon **nem voltak elégségesek az eddigi fejlesztések a valós potenciál kiaknázásához**. Ugyanakkor számos más téma esetén is jelentős további fejlesztési potenciált mértünk, pl. természeti értékek bemutatása, vízi turizmus, bor- és gasztroturizmus:

Az egyes megyékben a kérdőívben résztvevő turisztikai érintettek szerint az alábbi erősségek esetében van a **legnagyobb arányú fejlődési potenciál**:

- Pozsonyi kerület: természeti értékek bemutatása, gasztroturizmus, vízitourizmus;
- Nagyszombati kerület: természeti értékek bemutatása, agroturizmus, falusi vendéglátás, gyalogos turizmus;

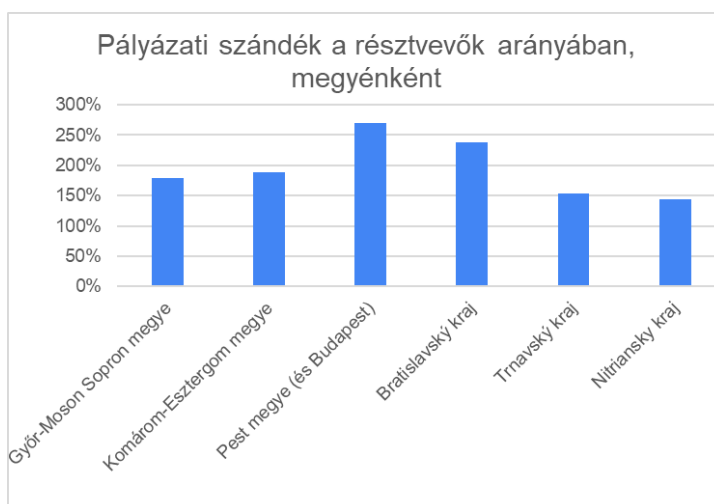
- Nyitrai kerület: víziturizmus, gasztroturizmus, épített örökség és városlátogatás;
- Győr-Moson Sopron megye: természeti értékek bemutatása, gasztroturizmus, épített örökség és városlátogatás;
- Komárom-Esztergom megye: lovas turizmus, víziturizmus, épített örökség és városlátogatás;
- Pest megye (és Budapest): borturizmus, gasztroturizmus, épített örökség és városlátogatás, kulturális turizmus, falusi vendéglátás, agroturizmus, zárandok turizmus.

5.2 Pályázati tapasztalatok és szándékok

A kérdőíves felmérésben résztvevőket külön fejezetben kérdeztük **korábbi és tervezett turisztikai pályázataikról**. A várakozásoknak megfelelően a programterület turisztikai szakemberei elsősorban hazai finanszírozási programokat céloztak pályázataikkal (ideértve az EU által tárfinanszírozott nemzeti operatív programokat is), másodsorban a szlovák-magyar CBC programot és más a térséget érintő hatásmenti programokat vagy transznacionális programokat (Interreg CENTRAL EUROPE, Interreg Danube, Interreg Europe), és csak harmadsorban közvetlen brüsszeli irányítású programokat (pl. Horizon 2020, LIFE, CEF, stb.) A válaszadók jelentős része számolt be arról, hogy korábban már volt sikertelen turisztikai pályázata, legnagyobb arányban a Nyitrai kerület, a Nagyszombati kerület és Pest megye esetében.

A sikeres és sikertelen pályázatok számából képzett **sikerességi mutató** rangsorában Komárom-Esztergom megye, Győr-Moson Sopron megye és a Nagyszombati kerület áll az első három helyen. Ugyanezt forrásonként vizsgálva azt látjuk, hogy a települési és megyei források esetében van a legmagasabb sikerarány, ezt követi a SKHU CBC program és a transznacionális programok, majd a nemzeti, nem EU-s források és nemzeti operatív programok. A legrosszabb sikerességi arányt a közvetlen brüsszeli irányítású programoknál tapasztaltuk.

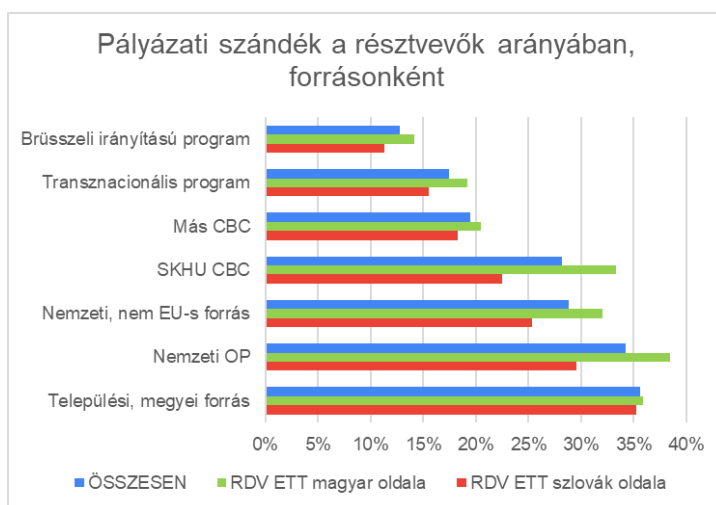
A válaszadók magas arányban **terveznek a közeljövőben is turisztikai pályázatokban részt venni**. Érdekes módon a pályázati szándék arányaiban épp a Pozsonyi kerület és Pest megye érintettjei körében a legmagasabb (ahonnan egyébként a legalacsonyabb átlagos érdeklődést látjuk az RDV ETT programtársaságával folytatandó együttműködés iránt). Ezt azzal magyarázzuk, hogy az RDV ETT elérése ezeknél a fővárosi desztinációk felé gravitáló peremterületeknél a legalacsonyabb, így azok között, akik ezekről a területekről mégis elküldték válaszukat, nagyobb arányban találunk a turisztikai fejlesztések és térségi együttműködés iránt nagymértékben elkötelezett szakembereket:

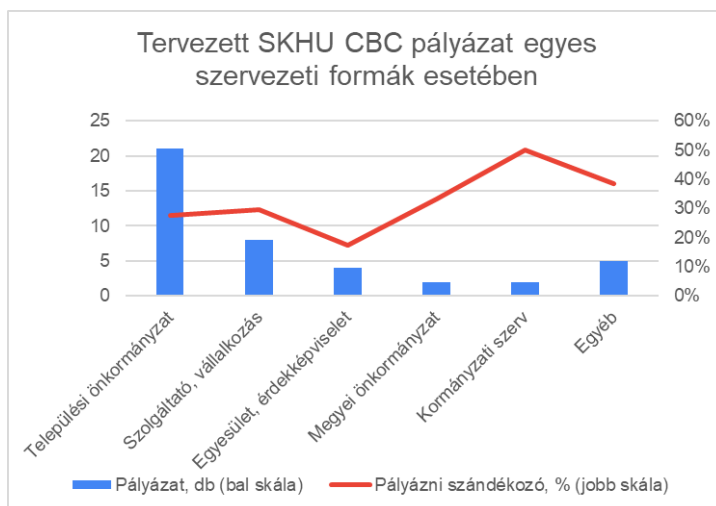
A válaszadók **jövőbeni pályázati szándékai** nem különböznek az eddigi pályázati preferenciáktól: elsősorban hazai finanszírozási programokat terveznek megcélózni, ezt követi a szlovák-magyar CBC program, és csak jelentősen lemaradva a többi CBC program, a transznacionális programok és a

közvetlen brüsszeli irányítású programok. A legnépszerűbb források esetében a válaszadók részéről magasabbra tervezett magyar és alacsonyabb szlovák aktivitás oka véleményünk szerint inkább az optimistább/ konzervatívabb tervezési hozzáállás közötti különbség, ugyanezt a 2014-2020-as tényadatok semmilyen módon nem támasztják alá:

Az **SKHU CBC program** esetében legnagyobb számban települési önkormányzatok, másodsorban turisztikai szolgáltatók és vállalkozások terveznek pályázni:

Közülük is kiemelkedik a Győr-Moson Sopron megye, Komárom-Esztergom megye és a Nyitrai kerület esetében **tervezett pályázatok száma**, de a válaszadók arányában nézve Pest megye esetében is magas a pályázási szándék:

5.3 Érintettek tervezett együttműködései

5.3.1 Meglévő és tervezett szakmai kapcsolatok

A kérdőívben részletesen feltártuk, hogy az egyes érintetti körök esetében melyek voltak a szakmai együttműködés irányai az elmúlt években, és ugyanezek a szereplők milyen kapcsolatfelvételt, szakmai együttműködést terveznek a következő időszakban. Az **eddiggi szakmai együttműködés** főbb sajátosságai a következők voltak:

- Összességében a megyén belüli kapcsolatok domináltak, azt követték a saját településen belüli kapcsolatok. A megyén kívüli és határon túli kapcsolatok között több esetben is az utóbbi volt túlsúlyban, jól példázva a programterület szereplői között a határon átnyúló együttműködés irtánti magas fogadókészéget.
- Különösen magas a határon túli települési önkormányzatokkal folytatott együttműködések aránya, amelyet a határon túli turisztikai szolgáltatók, és turisztikai egyesületek követnek.

A **tervezett szakmai kapcsolatfelvételek** esetében a következő fontos különbségeket azonosíthatjuk:

- Összességében a határon túli kapcsolatfelvétel iránt mutatkozik a legnagyobb érdeklődés, és ezt követi a saját országban a megyén belüli és a megyén kívüli szervezetekkel való szakmai együttműködés.
- Ez az igény háromféle partneri kör esetén egyaránt magas (határon túli turisztikai szolgáltatók, turisztikai egyesületek, önkormányzatok), határon túli kormányzati szervek esetén közepes, határon túli kamaráknál pedig alacsony.

A következő oldalon bemutatott táblázatokban a tervezett együttműködések a korábbi (meglévő) szakmai kapcsolatok arányában vizsgáljuk, tehát azt elemezzük, hogy mely esetekben látszik a turisztikai érintettek között a **legnagyobb mértékű igény új szakmai kapcsolatokra**:

- Összességében a Nyitrai kerület szervezetei terveznek legnagyobb mértékben új szakmai kapcsolatfelvételt, elsősorban más szlovák kerületekkel és a határon túli magyar megyékkel. Magasabb összesített érdeklődést mutat még Komárom-Esztergom megye és a Nagyszombati kerület.
- Összesítve a határon túli kapcsolataikat szeretnék a legnagyobb arányban növelni a válaszadók, ami különösen igaz a Pozsonyi és a Nyitrai kerületre, de a programterület többi részére is.

- Az országon belüli (de a saját megyén kívüli) kapcsolatok erősítésében is a legtöbb megye érdekelt, legerősebben a Nyitrai kerület, de a szlovák kerületek általában véve is magasabb mértékben, mint a magyar megyék.
- Az egyes határon túli szereplőket vizsgálva a legnagyobb érdeklődés a turisztikai egyesületekkel és érdekképviselőkkel történő kapcsolatfelvételle van, amely területen a Nyitrai kerület mellett Komárom-Esztergom megye, Pest megye és a Nagyszombati kerület is komoly előrelépést tervez.

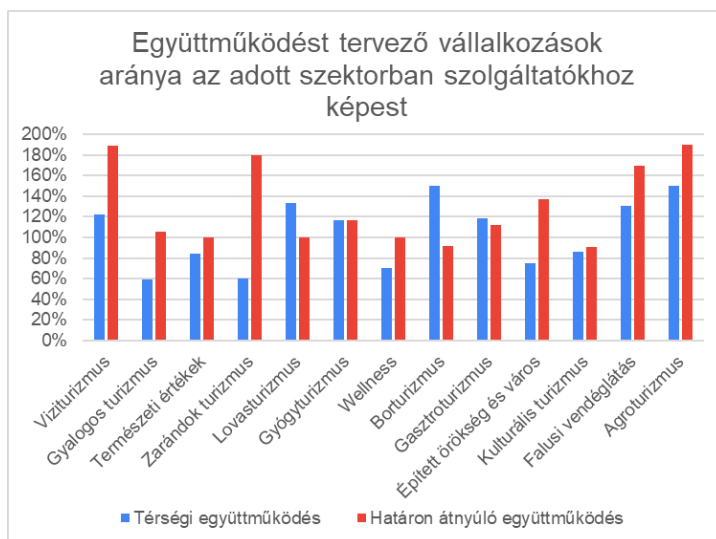
A Rába-Duna Vág ETT turisztikai fejlesztési programja

Tervezett együttműködések a korábbiak arányában, megyénként						Tervezett együttműködések a korábbiak arányában, szervezeti formák szerint					
	Saját településen	Megyén belül	Megyén kívül	Határon túli partnerekkel	ÖSSZESEN		Saját településen	Megyén belül	Megyén kívül	Határon túli partnerekkel	ÖSSZESEN
Turisztikai szolgáltatóval, vállalkozással						Turisztikai szolgáltatóval, vállalkozással					
Győr-Moson Sopron megye	50%	112%	100%	188%	96%	Települési önkormányzat	65%	139%	138%	220%	122%
Komárom-Esztergom megye	110%	136%	167%	163%	139%	Turisztikai szolgáltató, vállalkoz	80%	87%	120%	164%	111%
Pest megye (és Budapest)	33%	100%	167%	120%	107%	Turisztikai egyesület, érdekkép	71%	85%	160%	175%	108%
Bratislavský kraj	50%	0%	100%	400%	67%	Megyei önkormányzat		40%	100%	400%	111%
Trnavský kraj	64%	45%	150%	163%	91%	Kormányzati szerv		0%	100%	50%	40%
Nitriansky kraj	100%	136%	156%	208%	149%	Egyéb	67%	117%	200%	120%	124%
ÖSSZESEN	70%	102%	137%	181%		ÖSSZESEN	70%	102%	137%	181%	
Turisztikai egyesülettel, érdekképviseléssel						Turisztikai egyesülettel, érdekképviseléssel					
Győr-Moson Sopron megye	45%	74%	91%	117%	80%	Települési önkormányzat	50%	89%	146%	250%	111%
Komárom-Esztergom megye	129%	94%	100%	200%	121%	Turisztikai szolgáltató, vállalkoz	129%	86%	133%	340%	143%
Pest megye (és Budapest)	33%	50%	133%	200%	100%	Turisztikai egyesület, érdekkép	89%	79%	143%	155%	112%
Bratislavský kraj	80%	0%	250%		117%	Megyei önkormányzat	100%	17%	150%	250%	91%
Trnavský kraj	56%	36%	100%	183%	81%	Kormányzati szerv		0%		50%	50%
Nitriansky kraj	100%	157%	450%	325%	221%	Egyéb	67%	133%	200%	150%	138%
ÖSSZESEN	74%	82%	150%	211%		ÖSSZESEN	74%	82%	150%	211%	
Önkormányzattal						Önkormányzattal					
Győr-Moson Sopron megye	15%	54%	120%	100%	68%	Települési önkormányzat	70%	55%	125%	107%	86%
Komárom-Esztergom megye	100%	56%	73%	93%	78%	Turisztikai szolgáltató, vállalkoz	63%	64%	175%	200%	94%
Pest megye (és Budapest)	50%	67%	100%	117%	89%	Turisztikai egyesület, érdekkép	43%	69%	83%	157%	77%
Bratislavský kraj	80%	0%	75%	167%	67%	Megyei önkormányzat	100%	17%	75%	133%	64%
Trnavský kraj	75%	45%	140%	108%	86%	Kormányzati szerv		100%	67%	33%	63%
Nitriansky kraj	61%	85%	186%	138%	100%	Egyéb	57%	63%	125%	75%	74%
ÖSSZESEN	61%	58%	115%	113%		ÖSSZESEN	61%	58%	115%	113%	

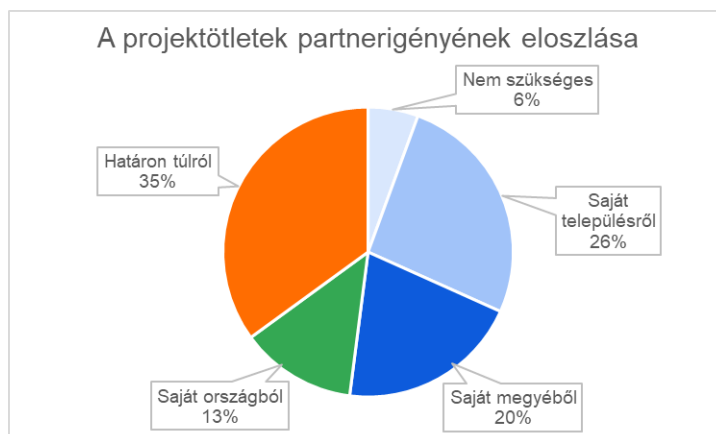
A kérdőíves felmérésben résztvevő **turisztikai szolgáltatókat és vállalkozásokat** (a válaszadók 18%-át) megkérdeztük arról is, hogy **saját elsődleges turisztikai szektorukban terveznek-e együttműködést** térségi (saját országbeli) szereplőkkel, illetve határon túli partnerekkel. A legnagyobb mértékben a Nyitrai és Nagyszombati kerületek, valamint Komárom-Esztergom megye turisztikai szolgáltatói terveznek kapcsolatfelvételt. Rájuk, és Győr-Moson-Sopron megyét leszámítva a programterület többi részére is igaz, hogy a határon túli partnerekkel tervezett kapcsolatfelvételek aránya meghaladja a saját térségben tervezetteket:

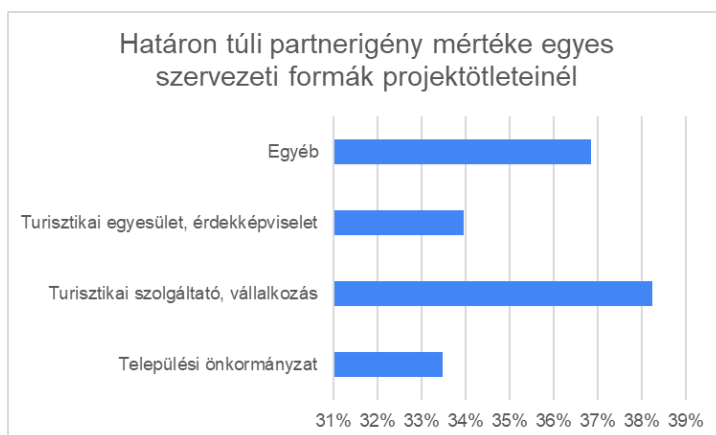
Ugyanezt a kérdést a szolgáltatók körében **turisztikai szektoronként vizsgálva** azt láthatjuk, hogy a legtöbb esetben erősebb az igény a határon túli együttműködések építésére, a legnagyobb mértékben a zárandok turizmus, a vízi turizmus és az épített örökség hasznosítása esetén. Ugyanakkor a bor- és a lovas turisztikai vállalkozások átlagosan nagyobb arányban terveznek hazai szolgáltatási együttműködések:

A **határon túli partnerek iránti magas keresletet** a kérdőíves felmérésben összegyűjtött 196 **tervezett turisztikai fejlesztés ötletgazdái körében** is azonosíthatjuk. A tervezett fejlesztések mintegy 35%-a esetében látják szükségesnek határon túli partner bevonását, és csak 6% esetében látják a projektet megvalósíthatónak mindenfajta partnerségi együttműködés nélkül:

A határon túli partnerek iránti igény a turisztikai szolgáltatók és vállalkozások körében a legmagasabb. Őket követi az „egyéb” kategória, amely turisztikai szakértőket, más, a térségben működő ETT-eket és nem turisztikai profilú civil szervezeteket takar. Az alábbi táblázatban a kormányzati intézményeket és a megyei önkormányzatokat nem szerepeltetjük, mert esetükben a javasolt projektötletek alacsony száma miatt a statisztikai összevetés nem lenne reális:

5.3.2 Jó gyakorlatok az együttműködésben

Az interjúk során több helyen is szóba került az **együttműködések hiánya** az optimális szinthez képest, különös tekintettel a határon túli együttműködésekre. Beszélgetőpartnereink ennek **többféle lehetséges okát** is feltárták:

- A szlovák oldal turisztikai érintettjei körében gyakoribb a forráshiány, ami akadályozza a közös fejlesztésekben történő részvételt. A szlovák önkormányzatok esetében az előfinanszírozás hiánya okoz gyakran áthidalhatatlan likviditási problémát (ellentétben a magyarországi gyakorlattal, ahol az önkormányzatok általában 100% előlegre jogosultak).
- A közvetlen határtérség magyarjékú partnereit leszámítva nehézséget okoznak a nyelvi különbségek, amelyet tovább erősít az idegennyelv-ismeret különösen magyar oldalon megfigyelhető hiánya.
- Egyes területek (pl. a Nyitrai kerület) esetében a turisztikai szolgáltatói szektor viszonylagos fejletlensége hátráltatja az együttműködések kialakítását.

Az interjúk és workshopok során ugyanakkor számos olyan **korábbi együttműködési példát és tapasztalatot** is megismertünk, amelyek érdekesek lehetnek akár, mint átültethető jó gyakorlatok, akár mint térségi szinten továbbfejleszhető stratégiai fejlesztések:

- A térségben már van példa közös turisztikai kedvezménykártya bevezetésére, amely határon átvélve köti együttműködési hálózatba a résztvevő szolgáltatókat. A Duna-Gerecse Turisztikai Nkft. szervezésében magyar oldalon 2012-ben bevezetett megoldást 2 évvel ezelőtt, nemzetközi projekt keretében kezdték el kiterjeszteni szlovákiai területre. A rendszerhez a COVID-19 járvány kitöréséig többszáz szolgáltató csatlakozott (de a lezárások miatt a tényleges határon átnyúló működtetés csak egy néhány hónapos időszakban sikerült.)
- A Danube Bike & Boat szolgáltatás egy, a Kis- és Mosoni-Duna mentén kiépített kerékpáros és hajózási útvonal, ami összeköti a kerékpáros, gyalogos/természetjáró és hajózási turizmust. Az útvonal a határtérség 36 kerékpáros és vízisport-infrastruktúraelemét fűzi fel.
- A Gerecse tájegység esetében a helyi turisztikai mobil applikációt a Guide@Hand alkalmazáscsalád platformján fejlesztették ki, ami alkalmas lehet más térségi turisztikai mobilapplikációk költséghatékony kialakítására és működtetésére is.
- Pest megyében a Pilisben van példa alulról szerveződő turisztikai szolgáltatók együttműködésére, közös élményturisztikai kínálatcsomag kialakítására, ami fejleszthető, bővíthető.
- A Nagyszombati kerület esetében több, határon átnyúló pályázat keretében is tematikusa összeköthető műemlékeket újítottak fel (pl. Kis-Duna menti vízimalmok).
- A térségi együttműködésben megvalósított nagyszabású turisztikai fejlesztések jó példái az Eurovelo-6 és a Sacravelo kerékpárturisztikai projektek.

Az **RDV ETT saját, rendkívül szerteágazó turisztikai koordinációs és fejlesztési tevékenysége** is számos példát ad jövőbeni sikeres szerepvállalásra és együttműködésekre

- 2016-tól az RDV ETT szakmai tevékenységének meghatározó részét teszi ki az SKHU CBC projektek előkészítése, fejlesztése. Emellett az RDV ETT menedzseli a program nyugati térségének Kisprojekt Alapját is, két prioritástengelyen összesen 117 leszerződött projekttel.
- TAPE - Food Industry SKHU/1802/3.1/022: A foglalkoztatási célú térségi akcióterv (TAPE) keretében mintegy 2,34 millió eurós költségvetéssel 3 szinergikus projekt valósult meg (koordináció, innováció és helyi termék előállítás témával).
- Herbaland - SKHU/1601/4.1./150: A projekt a gyógynövényipar újraélesztését, a gyógynövényes piacon tevékenykedő szereplők határon átnyúló integrációját célozza.
- Körforgásos gazdaság - SKHU/1601/4.1./290: A projekt legfőbb célja a hulladék mennyiségének csökkentése és a termékek élettartamának növelése. Az együttműködés fejlesztésének tapasztalatai turisztikai projektekben is jól hasznosíthatók.
- Ezüst gazdaság - SKHU/1601/4.1./164: A projekt az egészséges öregedést szolgáló termékek és szolgáltatások fejlesztését célozza a határ két oldalán.

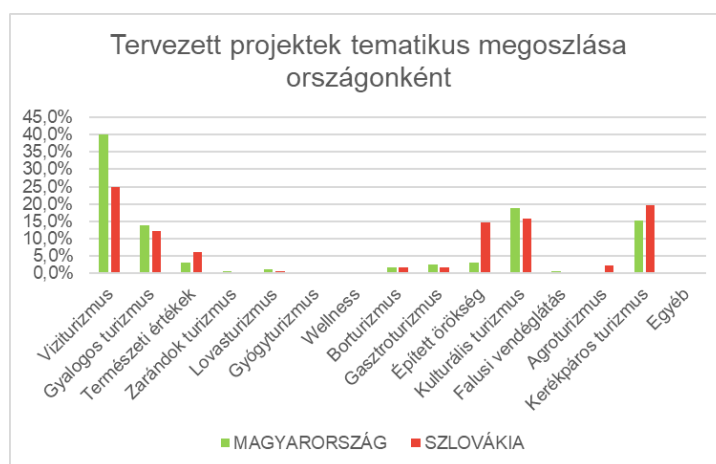
5.4 Turisztikai projektötletek a térségben

A Program kidolgozása során nagy hangsúlyt fektettünk a **térség turisztikai érintettjei által tervezett projektötletek** összegyűjtésére. A jelen Program legnagyobb hozadéka éppen az lehet, hogy olyan információk tárházát biztosítja az RDV ETT-nek, amelynek birtokában a később megnyíló fejlesztési forrásokra időben megkezdheti a felkészülést, és a konkrét finanszírozási lehetőségek ismeretében könnyen azonosíthatja az egyirányba mutató térségi kezdeményezéseket. A projektötleteket két módszerrel is gyűjtöttük: egyrészt összesítettük a rendelkezésre álló, aktuális megyei és egyéb térségi projektötlet-gyűjteményeket, másrészt a kérdőívezés során kértük a válaszadókat turisztikai fejlesztési terveik bemutatására.

5.4.1 Térségi projektötlet-gyűjtemények összesítése

A programterület egyes részterületeire **eltérő ütemezésben készülnek frissített stratégiák és projektötlet-gyűjtemények**. Egyes megyék és térségek esetében már rendelkezésre állnak friss, a 2021-2027-es időszakot célzó listák, ugyanakkor ezek nem fedik le a programterület egészét. A programtérségben tervezett jövőbeni turisztikai fejlesztések adatbázisába 441 projektötletet gyűjtöttünk össze, hat különböző forrásból⁶. Tekintettel arra, hogy az adatbázis nem tartalmazza Győr-Moson-Sopron megye és a Nagyszombati kerület jelen Program kidolgozásakor még nem ismert projektötleteit, illetve arra, hogy a többi terület esetében is más-más módszer szerint, más részletezettséggel történt az ötletek gyűjtése, az adatbázis **összesített, statisztikai elemzésre csak korlátozott mértékben alkalmas**, előnyt inkább a konkrét fejlesztésekhez való partnerkeresésben fog jelenteni.

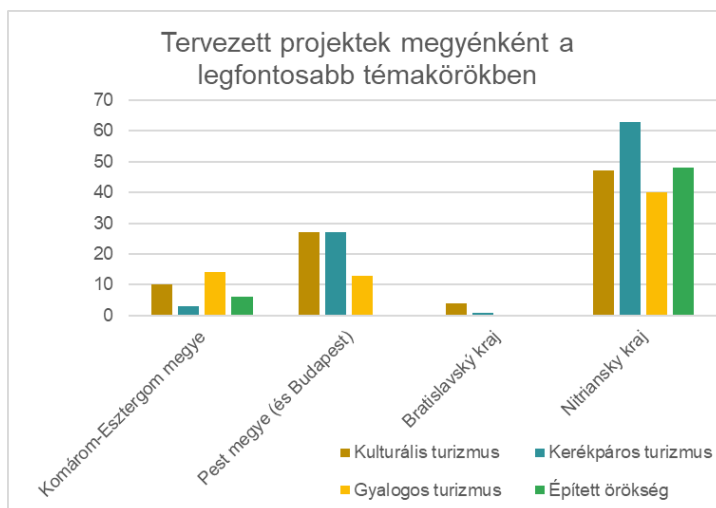
A projektötletek tematikus megoszlását vizsgálva a legnagyobb számban víziturisztikai fejlesztéseket találunk (ezen belül is kiugróan nagy számban Magyarországról), amelyet a kerékpáros turizmus, a kulturális turizmus, a gyalogos turizmus és – szlovákiai túlsúllyal – az épített örökség bemutatása követ:

A **négy legnépszerűbb téma megyénkénti eloszlása** azt mutatja, hogy mindegyik esetben a projektötlet-adatbázisban felülreprezentált Nyitra megye adja a legtöbb ötletet, amelyet Pest megye követ. A Pozsonyi kerület alacsony értékeit az okozza, hogy az egyébként is korlátozott számú projektötlet között inkább más témák dominálnak (gyalogos turizmus és természeti értékek bemutatása):

⁶ A felhasznált források a következők voltak: Turizmusfejlesztési lehetőségek az Ipoly-mente Ipolyság és Szob között fekvő településeinek erőforrásaira alapozva; Kis léptékű turisztikai projektfejlesztés a Pontibus ETT területén; Komárom-Esztergom megyei turisztikai projektigények 2021-2027; Az Észak-nyugat Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna turisztikai projektjei (Komárom-Esztergom megye); A Pozsonyi Kerületi Önkormányzat gazdasági és társadalmi fejlődésének programja a 2021 - 2027 évekre; Nyitra megyei projektötletek gyűjteménye.

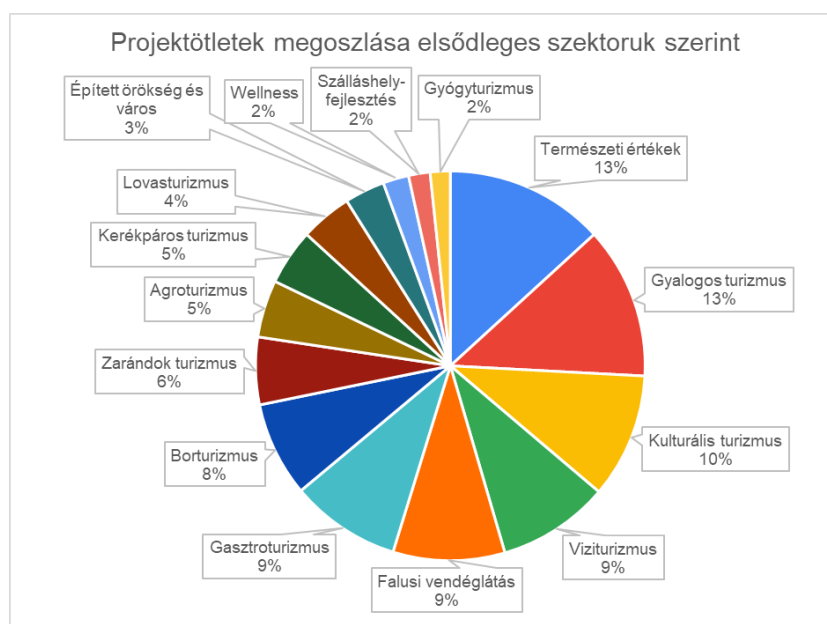
5.4.2 Projektötletek a kérdőíves felmérésből

A térséget sokkal jobban reprezentálják a **kérdőíves felmérés keretében összegyűjtött projektötletek**. Ezek száma ugyan alacsonyabb az előző pontban bemutatott adatbázisban található elemek számánál, de az adatbázis a programterület hat megyéjének mindegyikéből tartalmaz ötleteket.

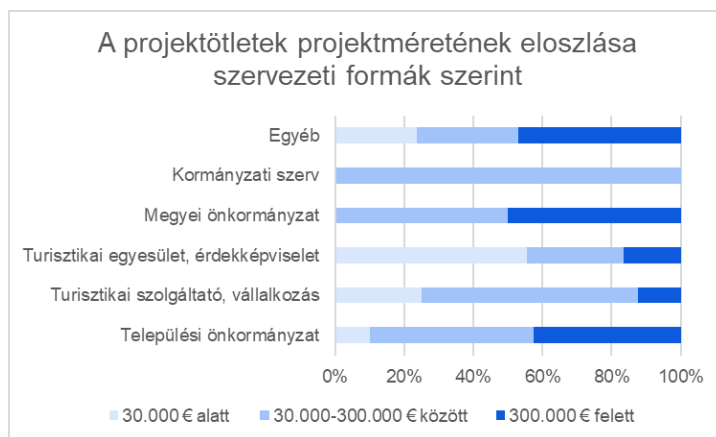
Az adatbázis elemzése előtt a kapott adatokat néhány szempontból **tisztítottuk és javítottuk**, amelyet követően 196 tételt kaptunk:

- Töröltük a nem beazonosítható, túl általános, vagy duplán regisztrált ötleteket;
- Bevezettünk két új, a kérdőívben nem szereplő kategóriát (kerékpáros turizmus; szálláshely-fejlesztés), és besoroltuk alájuk a tematikusan oda (vagy oda is) illő ötleteket;
- A műemlékek, várak, kastélyok és régészeti leletek bemutatását célzó projektek esetén az ötletgazdák általában nem jelölték meg az „épített örökség” kategóriát, amit pótolunk.

A kérdőíves projektötleteknek nemcsak a térségi, de a **tematikus megoszlása** is kiegyensúlyozott és sokszínű. A legtöbb ötlet a természeti értékek bemutatását (13,2%) és a gyalogos turizmust (12,6%) érintik. A 7 legnépszerűbb terület (az előzőek mellett a kulturális turizmus, víziturizmus, falusi vendéglátás, gasztroturizmus és borturizmus) együttesen a projektötletek által felolelt témák 72%-át teszik ki:

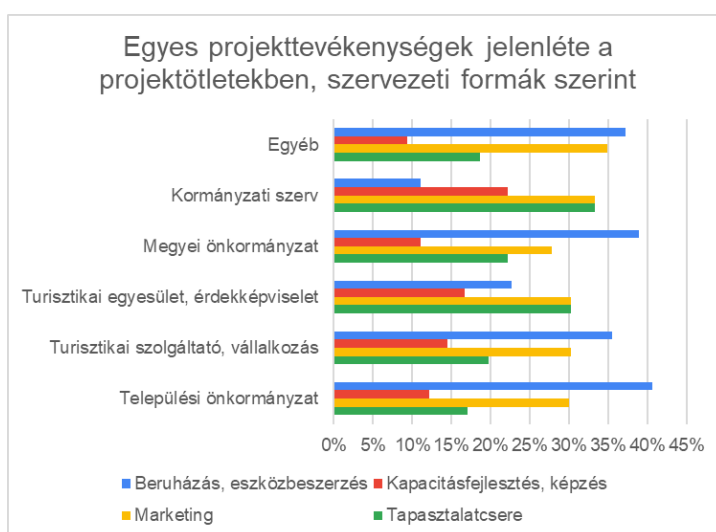

Az ötletek jelentős része (46%) **30.000 és 300.000 euró közötti költségvetésű**, közepes méretű projekt, de nagy számban vannak köztük 300.000 euró feletti forrásigényű projektek is (35%). A fennmaradó 19% forrásigénye jellemzően alacsony (30.000 euró alatti). Magas költségvetésű projekteket általában települési és megyei önkormányzatok, illetve az „egyéb” kategóriába sorolt szervezetek (turisztikai szakértők, más, a térségben működő ETT-k és nem turisztikai profilú civil szervezetek) terveznek. Kisprojektek legnagyobb arányban a turisztikai egyesületek, érdekképviseltek portfoliójában fordulnak elő. A turisztikai szolgáltatók vállalkozások (illetve a csak kisszámú ötletet beküldő kormányzati intézmények) esetében a 30.000 és 300.000 euró közötti költségvetés a jellemző:

A projektötletek sajátosságait a kérdőívvezésben egy további szempontból is vizsgáltuk: elemeztük, hogy **milyen fő projektelemeket tartalmaznak**:

- A leggyakrabban előforduló projektelem a beruházás és eszközbeszerzés, amely csak a kormányzati intézmények és a turisztikai egyesületek és érdekképviseltek esetében nem dominál.
- Az ezt követő projektelem a marketing-tevékenységek köre, amely a kormányzati intézmények és az egyéb szereplők esetében a leghangsúlyosabb.
- Tapasztalatcserét legnagyobb arányban kormányzati intézmények és turisztikai egyesületek, érdekképviseltek terveznek a projektjükben.
- A kapacitásfejlesztő és képzési projektelemek a kormányzati intézményeket leszámítva minden válaszadói kategóriában a legalacsonyabb arányban tervezettnek számítanak.

6 Előzetes forrástérkép

A 2021-2027-es programozási időszak várható turisztikai finanszírozási lehetőségeinek részletes vizsgálata a programkidolgozás időpontjában még nem lehetséges, hiszen a főbb EU-s és nemzeti finanszírozási szakpolitikák még jellemzően kialakulatlanok. A forrástérkép összeállításakor csak az **aktuálisan elérhető, előzetes információkra** tudunk építeni.

Általánosságban elmondható, hogy a következő programozási időszakban az **eddiginél kisebb forrás fog rendelkezésére állni** a határtérség fejlesztésére. Ez igaz az EU-s keretekre és a nemzeti hozzájárulásokra egyaránt, és arra ösztönzi a terület fejlesztéspolitikai szereplőit (pl. megyék, ETT-k), hogy fókuszálják, és tematikailag is szűkítsék eddigi fejlesztési és együttműködési területeiket, illetve célozzanak eddig kevésbé preferált forrásokat (pl. transznacionális programok).

Új ERFA prioritások

A finanszírozási források legnagyobb részét biztosító **ERFA és Kohéziós Alap 2021-2027-es prioritásai** a következők:

- Intelligensebb Európa;
- Zöldebb, karbonmentes Európa;
- Jobban összekapcsolódó Európa;
- Szociálisabb Európa;
- A polgáraihoz közelebb álló Európa.

Látható, hogy célzottan turisztikai prioritás ezek között nem szerepel, így a turisztikai fejlesztéseket – szektoronként eltérő módon – a fő prioritásokhoz kell kapcsolni (pl. aktív turizmust a 2. prioritáshoz, együttműködések ösztönzését a 3. prioritáshoz, stb.) Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a specifikus célkitűzések rendszere bővebb, és mozgásteret biztosít az egyes programok számára, így több esetben várható, hogy valamelyik fő tengely alatt dedikált turisztikai forráslehetőség is kialakításra kerül majd. Fontos tervezési szempont még, hogy az ERFA és a Kohéziós Alap erőforrásainak 65–85%-át az 1-2. prioritásra, 6%-át pedig fenntartható városfejlesztésre kell fordítani összességében.

Nemzeti operatív programok (Magyarország)

A 2021-2027-es időszakra tervezett 8 nemzeti operatív program közül **3 támogat majd turisztikai fejlesztéseket**, miközben megszűnik majd a Központi Régiót (Pest megye és Budapest területét) elkülönítetten kezelő VEKOP. Ezekben a következő, turizmust támogató prioritásterületek várhatók:

- **Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz), 1.1.3 Helyi és térségi turizmusfejlesztés prioritás:**
  - o Helyi, térségi jelentőségű, turisztikai vonzerőt képező kulturális, épített, természeti örökség turisztikai hasznosítása, fejlesztése;
  - o Aktív- és ökoturisztikai fejlesztések;
  - o A TOP Plusz elsősorban az önkormányzati és kisléptékű, helyi fejlesztéseket finanszírozza majd.
- **Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz), 3.2: Természetvédelmi beruházások prioritás:**
  - o A külterületi zöldinfrastruktúra gerincét adó védett természeti területek és Natura 2000 területek, valamint a hozzájuk kötődő természeti és táji értékek megőrzését, kezelését és bemutatását célzó fejlesztések.

- **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz)**, 6. Turizmus, örökségvédelem prioritás:
  - o Vidéki területen található gyógyfürdők és környezetük komplex fejlesztése (műszaki infrastruktúra, termék- és szolgáltatásfejlesztés, környezet)
  - o Vidéki területen található örökségvédelmi helyszínek komplex fejlesztése (építészeti, tájépítészeti, infrastrukturális és turisztikai szolgáltatási szempontú beruházások)

Nemzeti operatív programok (Szlovákia)

A 2021-2027-es fejlesztéspolitika 7 operatív programelemet tartalmaz, de ezeket **egy közös Integrált Operatív Programba** szervezi:

- Kutatás-Fejlesztési Operatív Program;
- Integrált Infrastruktúra Operatív Program;
- Humán erőforrás Operatív Program;
- Környezetvédelmi Operatív Program;
- Integrált Regionális Operatív Program;
- Közszolgáltatás fejlesztés Operatív Program;
- Vidékfejlesztési Operatív Program.

Ezek közül elsősorban az Integrált Regionális Operatív Program és a Vidékfejlesztési Operatív Program tartalmaz majd turisztikai fejlesztési prioritásokat.

Magyarország-Szlovákia CBC - Interreg Magyarország-Szlovákia Együttműködési Program (INTERREG VI-A SK-HU) 2021-2027

A készülő program tervezete alapján a turizmus közvetlen támogatása a 4. Szociálisabb Európa prioritástengelyen belül, az 5. specifikus célkitűzés keretében történik majd: **„A kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a társadalmi innovációban”**. A támogatás a turisztikai infrastruktúrát és marketing-tevékenységeket integrált, szinergikus projektcsomagokká szervező **Térségi Akciótervek (Territorial Action Plans)** keretében történik majd. A lehetséges beruházások körét a program tervezete nem definiálja, így várhatóan a turisztikai fejlesztések széles körét engedi majd, de hangsúlyozottan szolgáltatás-integrációt megvalósító megközelítéssel (tematikus útvonalak, turisztikai csomagok, komplex turisztikai ajánlatok kialakításával, kiegészítő szolgáltatások fejlesztésével, stb.)

További, várhatóan kisléptékű turisztikai együttműködési projekteket is finanszírozó elem lesz a Jobb Interreg-kormányzás c. Interreg-specifikus célkitűzés (ISO) keretében, annak **„A kölcsönös bizalom erősítése emberek közötti tevékenységek (people-to-people actions) ösztönzésével”** c. témakörében tervezett **Kisprojekt Alap**: Ez közösségépítést célzó, határokon átnyúló eseményeket és a határ menti régió különböző szervezeteinek együttműködését segítő, közös kulturális és szabadidős tevékenységeket, sporteseményeket, csereprogramokat, táborokat, stb. szervező, korlátozott pénzügyi forrásból megvalósuló projekteket tartalmaz majd.

Az **RDV ETT számára fontos előnyt** jelent, hogy a 2014-2020-as időszakban már készített elő és valósított meg akcióterv-alapú projektcsomagot (TAPE - Food Industry, SKHU/1802/3.1/022), illetve jelenleg is menedzseli az SKHU programterület nyugati felét szolgáló Kisprojekt Alapot.

A fentiek mellett egyes, turisztikai célt is tartalmazó projektek várhatóan integrálhatók lesznek más prioritások alá, pl. a természeti értékek bemutatása a 2.7 specifikus célkitűzésbe, amely a természetvédelmet, a biológiai sokféleséget és a természeti örökség és erőforrások védelmét célozza.

A térség szempontjából releváns transznacionális programok

- Az **Interreg Central Europe** program várhatóan turisztikai projekteket is támogató specifikus célkitűzései:
  - 1. prioritás: Egy okosabb Közép-Európa a regionális együttműködésen keresztül: SO 1.2: Az okos specializációhoz, ipari átmenethez, és vállalkozásokhoz kapcsolódó képességek fejlesztése Közép-Európában.
  - 2. prioritás: Egy zöldebb Közép-Európa a regionális együttműködésen keresztül: SO 2.4: A környezet védelme és megőrzése Közép-Európában.
  - 3. prioritás: Jobb közlekedési kapcsolatok Közép-Európában a regionális együttműködésen keresztül: SO 3.1: A vidéki és perifériális közép-európai régiók közlekedési kapcsolatainak javítása; SO 3.2: A városi közlekedés zöldítése Közép-Európában.
- Az **Interreg Danube** program 3. prioritásán belül található kifejezetten turisztikai specifikus célkitűzés:
  - 3. prioritás: Szociálisabb Duna-régió: A kultúra és az idegenforgalom szerepének növelése a gazdasági fejlődés, a társadalmi befogadás és a társadalmi innováció soránA program turisztikai projekteket esetlegesen támogató további specifikus célkitűzései:
  - 1. prioritás: Okosabb Duna-régió: Az intelligens szakosodás, az ipari átmenet és a vállalkozói készségek fejlesztése.
  - 2. prioritás: Zöldebb, alacsony széndioxid-kibocsátású Duna-régió: Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás elősegítése és a katasztrófakockázatok megelőzésének az ellenálló képesség növelése, figyelembe véve ökoszisztéma-alapú megközelítéseket; A vízhez való hozzáférés és a fenntartható vízgazdálkodás támogatása; A városok biológiai sokféleségének elősegítése, a zöld infrastruktúra javítása a városi szennyezés csökkentése.
- Az **Interreg Europe** program egy átfogó kapacitásnövelő prioritáson belül 6 célterületet tartalmaz: Jó kormányzás; Okosabb Európa; Összekapcsolt Európa; Szociális Európa; Zöld Európa; Állampolgárok közelebb hozása. Ezek alá egyes turisztikai célt is tartalmazó projektek várhatóan integrálhatók lesznek.

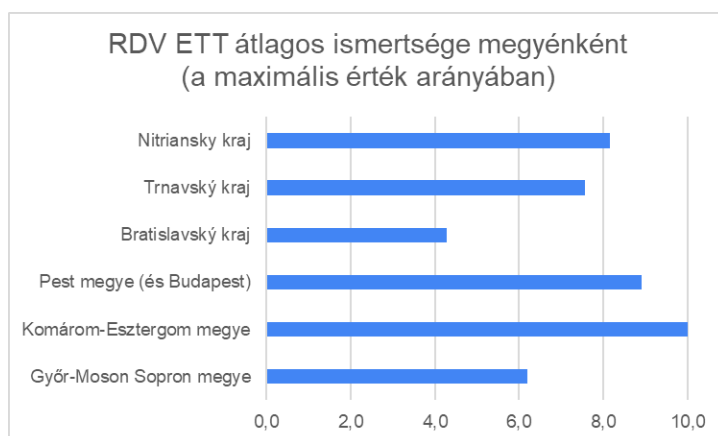
7 Az RDV ETT lehetséges szerepvállalása a következő évek turisztikai fejlesztéseiben

7.1 Lehetséges támogató funkciók vizsgálata

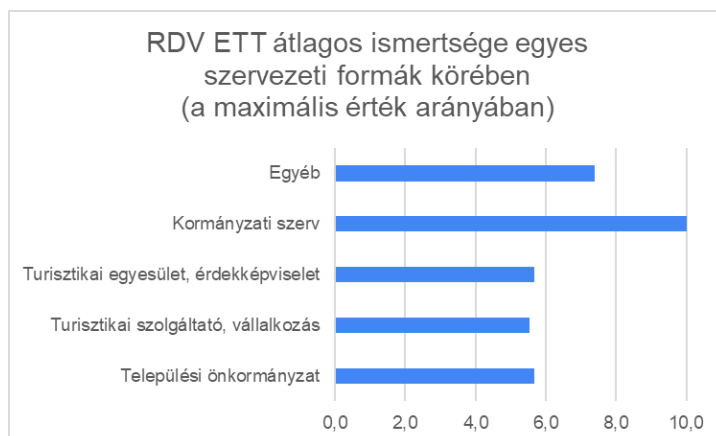
7.1.1 Az RDV ETT tevékenységeinek ismertsége

A kérdőívvezésben résztvevőknek csupán 19%-a nem ismerte az RDV ETT-t korábban. Azok, **akik ismerték már a szervezetet**, leggyakrabban korábbi, az RDV ETT-től származó, vagy róla szóló hírt, cikket, hírlevelet vagy egyéb tájékoztatást olvastak, vagy éppen az RDV ETT által rendezett események résztvevői voltak. A válaszadók között az SKHU program Kisprojekt Alapjának pályázói is megtalálhatók voltak (37%), emellett 21, illetve 19% volt azok aránya, akik igénybe vették már az RDV ETT valamely szolgáltatását, vagy közös pályázatban működtek együtt vele.

Megyei bontásban vizsgálva az **RDV ETT átlagos ismertsége** Komárom-Esztergom megyében a legmagasabb, ami nem meglepő, hiszen a szervezet székhelye is itt található. A többi megye adata nagyjából arányos a székhelytől mért földrajzi távolsággal, így a Pozsonyi kerületben és Győr-Moson-Sopron megyében kaptuk a legalacsonyabb értékeket. Jól látható emellett az ismertség két ország közötti egyensúlya:

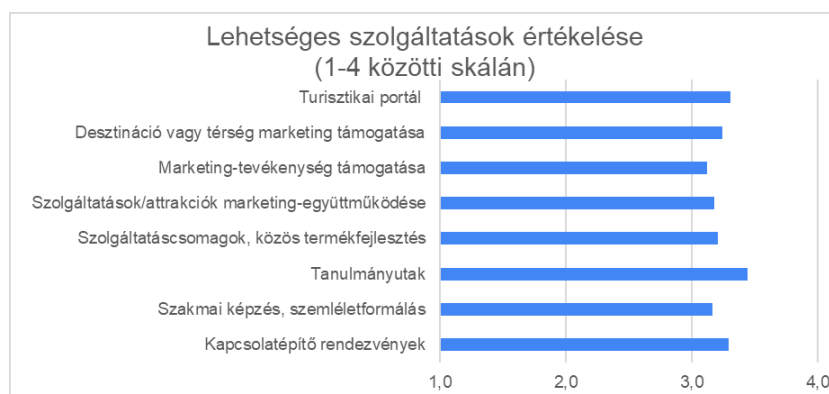

Egyes szervezeti formákat vizsgálva a kormányzati intézmények körében a legmagasabb az RDV ETT ismertsége. Ezt követik a térség más ETT szervezetei és tanácsadói (az „Egyéb” kategóriában). A többi érintetti kör esetében kiegyensúlyozott, és a közepesnél magasabb átlagos ismertséget tapasztaltunk. Közülük a települési önkormányzatok és turisztikai egyesületek legtöbbször valamely RDV ETT esemény résztvevői, vagy a Kisprojekt Alap pályázói voltak, míg a turisztikai szolgáltatók leggyakrabban valamilyen híradásból (pl. újságcikk, hírlevél) ismerték a szervezetet. A megyei önkormányzatok esetében nincs értelme az RDV ETT ismertségét vizsgálni, ezért ezt a kategóriát az alábbi grafikonból töröltük:

7.1.2 Lehetséges jövőbeni szolgáltatások értékelése

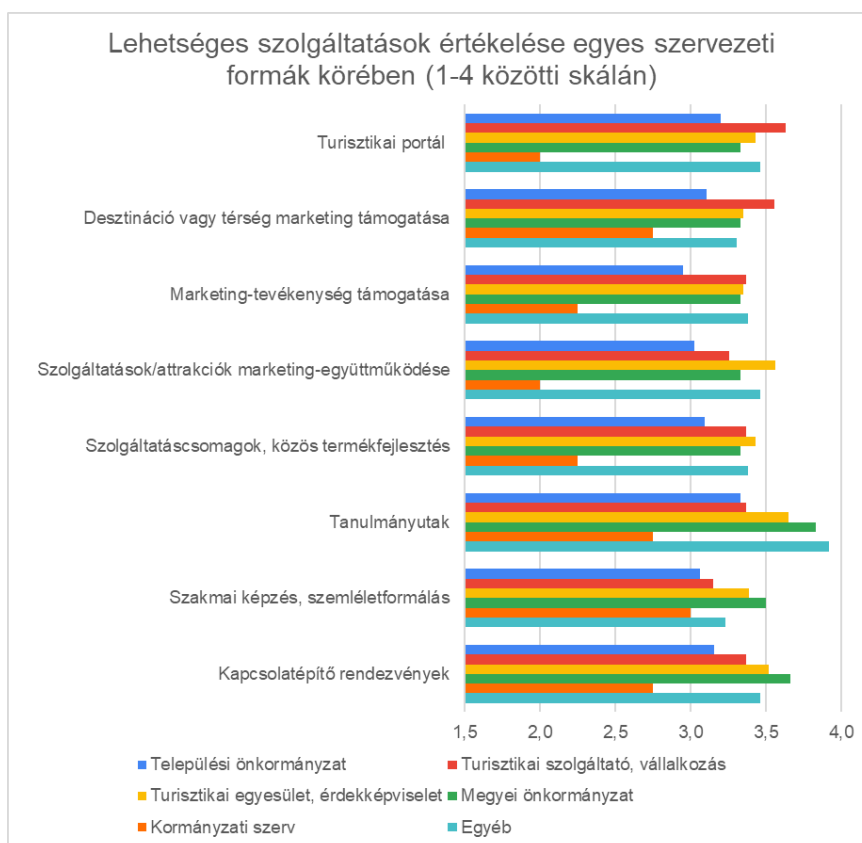
A kérdőívben számos **lehetséges jövőbeni szolgáltatást** is felsoroltunk, amelyekkel az RDV ETT potenciálisan segíthetné a térségi turisztikai szereplők fejlesztéseit. Ezeket a válaszadók 1-4 közötti skálán tudták értékelni, ahol "1" jelentette azt, hogy a válaszadó várhatóan nem venné hasznát az adott szolgáltatásnak, míg "4" jelentette azt, hogy a válaszadónak várhatóan sokat segítene az adott szolgáltatás. Az eredmények alapján az látható, hogy a résztvevők többsége minden felsorolt szolgáltatást kifejezetten hasznosnak tart, és közülük is kiemelkedik a tanulmányutak, a kapcsolatépítő rendezvények, a turisztikai portál és a desztinációs- vagy térségmarketing támogatása:

Az egyes szolgáltatásokat **szervezeti formák szerint értékelve** a következőket láthatjuk:

- **Kapcsolatépítő rendezvények:** A hasznosságot a célcsoportok egységesen magasnak értékelték (3,2-3,7 között, legmagasabbra a megyei önkormányzatok), kivéve a kormányzati intézményeket.
- **Szakmai képzés, szemléletformálás:** Hasonló eredmények születtek, mint a rendezvényeknél, de egy kicsivel gyengébb értékeléssel. Itt is a megyei önkormányzatok és a kormányzati intézmények jelentették a két végletet, de kisebbek voltak az eltérések (3,0-3,5 között szórtak az értékek).
- **Tanulmányutak:** Kiugróan hasznosnak értékelték a turisztikai egyesületek és érdekképviselőket, a megyei önkormányzatok és az egyéb intézmények (3,7-3,9). Települési önkormányzatok esetén is ez volt a leghasznosabbnak ítélt szolgáltatás, bár ők mindent egységesen kicsivel a többiek átlaga alatt pontoztak.
- **Szolgáltatáscsomagok, közös termékfejlesztés:** A kormányzati intézményeket leszámítva közel azonos hasznosságúnak ítélték a célcsoportok (3,1-3,4 között).

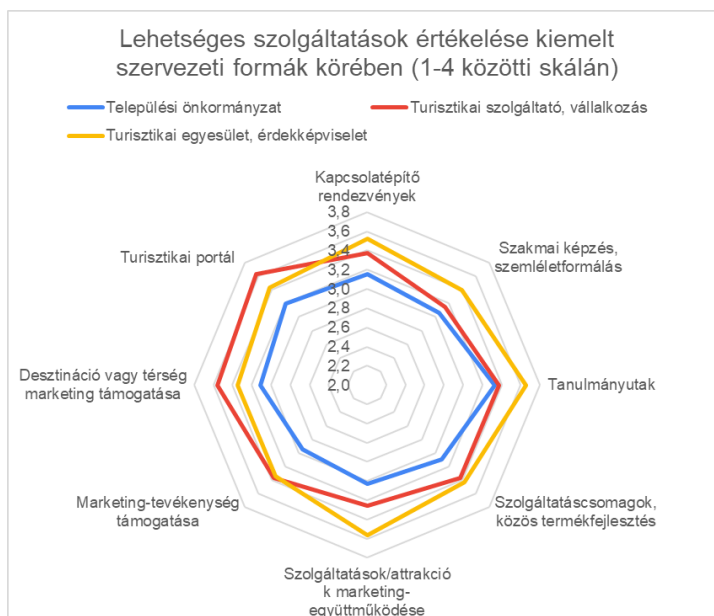
- **Szolgáltatások/attrakciók marketing-együttműködése.** A kormányzati intézményeket leszámítva 3,0-3,6 között szórt az értékelése, leghasznosabbnak a turisztikai egyesületek és egyéb szervezetek értékelték.
- **Marketing-tevékenység támogatása:** A kormányzati intézményeket leszámítva közel azonos hasznosságúnak ítélték a célcsoportok, de kicsivel a szolgáltatáscsomagok/termékfejlesztés értékei alatt (2,9-3,4 között).
- **Desztináció vagy térség marketing támogatása:** A legtöbb célcsoport esetén erős értékelést kapott (3,1-3,3 között, kivéve a kormányzati intézményeket). A vállalkozások körében ez és a turisztikai portál kapta a legmagasabb értéket (3,6).
- **Turisztikai portál:** Értékelése szinte minden csoportnál kicsivel a desztinációs- és térségmarketing értéke felett volt (3,2-3,6 között), kivéve a kormányzati intézményeket.

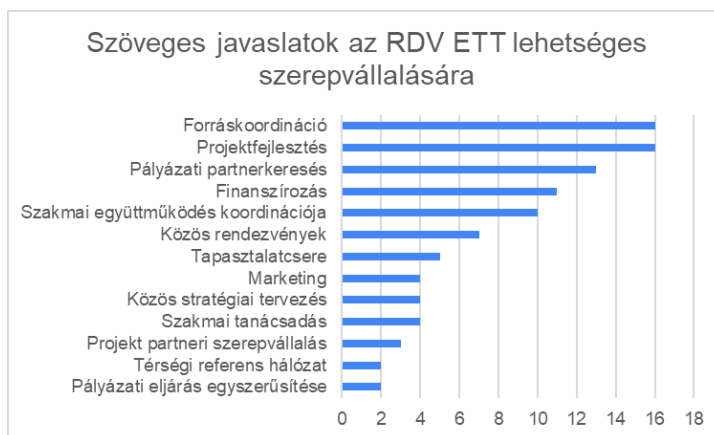
Ha a **fejlesztések szempontjából legfontosabbnak ítélt célcsoportokat külön vizsgáljuk**, akkor a következőket mondhatjuk:

- A **települési önkormányzatok** jellemzően kevésbé hasznosnak értékelték a szolgáltatásokat a többieknél. A legmagasabb értéket a tanulmányutak kapták.
- A **turisztikai szolgáltatók** a desztináció vagy térségmarketinget és a turisztikai portált értékelték a leghasznosabbnak.
- A **turisztikai egyesületek** számára a tanulmányutak, a szolgáltatások/attrakciók közötti marketingcélú együttműködések és a kapcsolatépítő rendezvények tűntek a leghasznosabbnak.

A kérdőívben **szöveges javaslatokat is fogadtunk az RDV ETT lehetséges szerepvállalására** vonatkozóan. A leggyakrabban említett fogalmak mind a pályázatkészítéshez, forráskoordinációhoz és partnerkereséshez kapcsolódó tevékenységek voltak. Általában több említést kaptak a térségmarketinggel és térségi stratégiai összehangolással kapcsolatos igények is. A kevészer emlegetett pontok között pedig olyan ötleteket találunk, amelyek láthatóan csak kis számú szereplőnek jutottak eszébe, ugyanakkor érdekes lehetőségeket tárnak fel (pl. partneri közreműködés projektekben, nyelvi nehézségek áthidalása vagy térségi referenci hálózat működtetése):

7.1.3 Javasolt támogató funkciók

Az RDV ETT 2020-ban frissített stratégiája a 3 társadalmi-gazdasági beavatkozási terület mellett egy **kompetenciafejlesztési célt** is meghatároz (intézményi keretfeltételek fejlesztése címmel), két fő fejlesztési feladatkörrel: **(1) kommunikáció** (belső és külső); **(2) koordináció** (tagi, társadalmi-gazdasági és nemzetközi). Ezeknek a stratégiai elemeknek a fő szerepe az, hogy a támogassák az RDV ETT-t abban, hogy a tematikus ágazati célokat (köztük az ökoturisztikai desztináció fejlesztését) hatékonyabban tudja megvalósítani.

Az RDV ETT **intézményi kompetenciáinak a szervezet legfőbb céljait is szolgáltniuk kell**: a tagok közötti gazdasági, társadalmi és területi kohézió erősítését, a határon átnyúló regionális együttműködés támogatását és egy, a teljes térséget lefedő, tartós intézményi struktúra kialakítását is.

Látható, hogy ezek a kompetenciafejlesztési és stratégiai célok túl általánosak és horizontálisak, **szükség van bizonyos fókuszálásra és prioritizálásra**. Az intézménynek nincs kapacitása a teljes

kommunikációs és koordinációs vertikumra egyszerre koncentrálni, hiszen alaptevékenységei (pl. a projektfejlesztés, projektkoordináció, stratégiák összehangolása) lefedik a kapacitásai legnagyobb részét.

Úgy gondoljuk, hogy mindezeket a szempontokat, illetve a célcsoportok körében tapasztalható ETT-szerepvállalási igényeket is figyelembe véve a **következő időszak térségi szereplőket támogató tevékenységei fókuszába az együttműködések fejlesztését célszerű állítani**. Fontos szempontként leszűrhető még az elemzésből az, hogy az optimális fejlesztéspolitikai hatás nem a már bejáratott, jól működő együttműködések támogatásától, hanem a **térség szereplőinek szélesebb körében megvalósuló együtt gondolkodástól, egymástól való tanulástól, és az ezek alapján megszülető új, szélesebb körű együttműködésektől** várható.

Ezt a fókuszált szerepvállalást segíti, hogy a gyűjtött adataink alapján a térség célcsoportjai kifejezetten nyitottak a kapcsolatfelvételre, azon belül is a határon túli együttműködések intenzitásának fokozására, pl. a határon túli turisztikai szolgáltatók, turisztikai egyesületek és települési önkormányzatok körében. Az együttműködések fejlesztésének eszközrendszerét célszerű az alapján meghatározni, hogy a **térségi turisztikai fejlesztések szempontjából legfontosabb célcsoportok** (a települési önkormányzatok, a turisztikai szolgáltatók és vállalkozások, illetve a turisztikai egyesületek és érdekképviseletek) **milyen együttműködést fejlesztő szolgáltatásokban érdekeltek**. Ezek körébe az alábbi lehetőségek tartoznak:

- Szakmai kapcsolatépítő és tapasztalatcserét, egymástól való tanulást szolgáló **tanulmányutak és rendezvények** megvalósítása;
- Szolgáltatásokat és attrakciókat **integráló térségmarketing tevékenységek**, infokommunikációs eszközökkel támogatva (pl. turisztikai portál);
- Hasonló profilú szolgáltatások és attrakciók közötti **marketingcélú együttműködési potenciál kiaknázása**.

7.2 Stratégiai projektjavaslatok

Jelen ismereteink szerint nem tudunk még reális stratégiai projekteket kialakítani, hiszen a finanszírozási körülmények még kialakulatlanok. Ugyanakkor a jelen Programban biztosított információk (pl. stratégiai mintázatok, adatbázisok) birtokában az RDV ETT a később megnyíló fejlesztési forrásokra **időben megkezdheti a felkészülést**, és a konkrét finanszírozási lehetőségekre **könnyebben azonosíthatja majd a potenciálisan érdeklődő térségi szereplőket**.

Az RDV ETT **aktuális stratégiája szerint kevésbé megvalósíthatók** azok a tevékenységek, amelyek más szervezetek kompetenciaterületeit sértik, ahol sok a jogi, adminisztratív akadály, ahol új intézmény megalapításáról kell gondoskodni, ahol még nem biztosított a fenntartás és a hosszú távú menedzsment, illetve ahol más együttműködésekkel, vagy éppen a magánvállalkozásokkal és a közsférával átfedő feladatkörök adódnak, továbbá ahol még nincsenek konkrét projektelképzelések.

A programalkotás során gyűjtött információk, és a fenti szempontok alapján **ötelemű stratégiai projektjavaslat-csomagot** vázolunk az RDV ETT számára az alábbiakban, amely a következő években **megnyíló lehetőségek tükrében pontosítható**, vagy új ismeretek alapján **reálisabbnak tűnő elképzelésekkel felülírható**.

SKHU CBC program - Kisprojekt Alap

A 2021-2027-es SKHU CBC program tervezete alapján újra lesz a támogatásban Kisprojekt Alap, amely az Interreg-specifikus célkitűzésen belül a „people-to-people” jellegű, kisléptékű, határon átnyúló együttműködési projekteket fogja támogatni. Az RDV ETT kedvező pozícióban van a menedzsment

szerepkör megszerzéséhez, hiszen a 2014-2020-as időszakban is ő menedzseli az SKHU programterület nyugati felét szolgáló hasonló alapot, és annak két prioritástengelyen leszerződött 117 projektjét.

Fontos stratégiai feladatként javasoljuk ezért, hogy az RDV ETT minden rendelkezésre álló és jogszerű eszközzel igyekezzen megszerezni a **2021-2027-es időszak nyugati KPA-menedzsmentjére vonatkozó megbízást**. A KPA tervezett tematikus területével kapcsolatos szakmai felkészültség alátámasztása érdekében célszerű lehet egy, a programtárség nyugati felét (vagyis az RDV ETT területét) lefedő, **átfogó, az emberek közötti együttműködések segítőkész stratégiája** kidolgozása.

SKHU CBC program - Turisztikai Területi Akcióterv (Territorial Action Plan, TAP)

Ugyancsak a 2021-2027-es SKHU CBC program tervezete alapján várható, hogy a turizmus közvetlen támogatása **infrastruktúra-fejlesztéseket és marketing-tevékenységeket integrált, szinergikus projektcsomagokká szervező Térségi Akciótervek** keretében történik majd. Az RDV ETT – hasonlóan a térség többi ETT-jéhez – a 2014-2020-as időszakban már készített elő és valósított meg sikerrel akcióterv-alapú projektcsomagot (TAPE - Food Industry, SKHU/1802/3.1/022), ráadásul jelentős turisztikai orientációja és referenciái különösen alkalmassá teszik egy új, turisztikai tematikus fókuszú TAP megvalósítására.

A turisztikai TAP tematikus fókusza nagyon sokféle lehet, hiszen az RDV ETT területe hatalmas, és az intézmény térségi szereplőket mozgósító ereje kiemelkedő. A témaválasztáskor az alábbi szempontokat javasoljuk mérlegelni:

- Az SKHU program tervezete hangsúlyozottan szolgáltatás-integrációt megvalósító megközelítést vár el (pl. tematikus útvonalak, turisztikai csomagok, komplex turisztikai ajánlatok kialakítását, kiegészítő szolgáltatások fejlesztését), ugyanakkor turisztikai szektorok szempontjából nem alkalmaz szűkítést. Magában a pályázati kiírásban persze előírhatnak majd ilyen korlátozásokat, amire előzetes konzultációkon keresztül lehet megfelelően készülni.
- Érdemes a kérdőív eredményeit célirányosan elemezve megnézni, hogy milyen turisztikai szektorokban mutatkoznak a legjobb lehetőségek ütőképes konzorcium és projektcsomag kialakítására. Egy ilyen lehetséges szempontot mi is megvizsgáltunk: ha megnézzük, hogy mely területen szolgált a legtöbb olyan turisztikai vállalkozás, amely határon túli kapcsolatfelvételt tervez más turisztikai szolgáltatókkal, akkor a következő szektorokat kapjuk eredményül: gyalogos turizmus; természeti értékek bemutatása; borturizmus; gasztroturizmus; kulturális turizmus.
- Mivel várhatóan most is minden, az SKHU programterületen működő ETT előtt nyitva áll majd a turisztika TAP pályázaton történő indulás lehetősége, érdemes az RDV ETT működési területén lévő más ETT-kkel (Ister-Granum ETT, Arrabona ETT, Pontibus ETT, Pons Danubii ETT) koordinálni a területi és tematikus elkülönítést, későbbi szakmai viták és felesleges pozícióharcok elkerülése érdekében.

Interreg Europe transznacionális kapacitásépítési projekt

A hat egyenrangú megye koordinációjával működő, földrajzi, gazdasági és társadalmi szempontból is kiegyensúlyozott, egyúttal rendkívül nagy kiterjedésű határmenti térséget felölelő RDV ETT jó pozícióban van ahhoz, hogy a **térségi turisztikai desztinációkat működtető szervezetek között működő ernyőszervezetként desztinációk/attrakciók/turisztikai szolgáltatók/helyi termék előállítók hálózati együttműködését, klaszteres integrációját valósítsa meg**, így növelve az egyedi szereplők piacra jutási lehetőségeit, és elősegítve egy, a **térségi kínálat kiegyensúlyozott, fenntartható és minőségi bővülését megvalósító határon átnyúló növekedési zóna** kialakulását. Ez modellértékű fejlesztés lenne, amely sok belső EU-s határtérség számára nyújtana átültethető tapasztalatokat. Ez a

projekt egyúttal jól illeszkedik az **Interreg Europe 2021-2027-es kapacitásbővítő fókuszához** is, amennyiben megfelelő nemzetközi partnerséget sikerül hozzá kialakítani a téma iránt érdeklődő más ETT-k vagy TDM-ek körében. Egy ilyen projekt egyúttal az RDV ETT stratégiájában megfogalmazott fő szervezeti célkitűzések megvalósítását is jelentős mértékben segítené.

Transznacionális turisztikai integrációs projekt (Interreg Danube vagy Interreg Central Europe program)

Az **Interreg Danube program** hagyományosan jó terepe a transznacionális hálózatként formálódó turisztikai projekteknek, és a 2021-2027-es időszakban lesz dedikált turisztikai prioritása is. Akkor lehet támogatási esélye egy erre célzott pályázatnak, ha a térség egy **valós és sajátos, és legalább részben kiaknázatlan lehetőségére** koncentrálnak, amely ugyanakkor **megfelelő replikációs potenciállal** is rendelkezik más európai helyszíneken. Természetesen emellett a **témához illeszkedő transznacionális partnerség** szervezése is szükséges.

Az összegyűjtött információk alapján két ilyen, az RDV ETT sajátosságaihoz jól illeszthető, ugyanakkor tágabb érdeklődésre is számot tartó lehetőséget azonosítottunk:

- Az RDV ETT térség összetartozása és az együttműködési potenciál szempontjából kiemelkedő szerepet tölt be a **határ mentén található két ikerváros** (Komárno-Komárom és Esztergom-Párkány), határon átnyúló közös vonzaskörzettel. Ezek esetében már most is megfigyelhető az utazásszervezési és desztináció-menedzsment tevékenységek egyfajta felületes integrációja. Ez a folyamat hatalmas távlatokban bővíthető (földrajzilag és tematikusan) és mélyíthető (pl. az együttműködés formái, bevont szereplői, szintjei tekintetében). Hasonló településpárok könnyen azonosíthatók más EU-s határok mentén, amelyek potenciális együttműködő partnerei lehetnek egy ilyen fókuszú transznacionális projektnek.
- A vizsgált stratégiákban visszatérő elemként szereplő **city-break turizmus** témakörében kialakítható egy, a kisvárosok turisztikai potenciálját egynapos, határon túli kirándulásokkal hasznosító, a programtérség (és hasonló határmenti térségek) szempontjából különösen érdekes modell. Ez az utazási forma a COVID-19 járványhelyzetet követő időszakban különös aktualitást fog nyerni: a határok újra nyitása után a belföldi desztinációk iránt megnövekedő érdeklődés összeköthető lesz a határ túloldalára tett rövid kirándulásokkal, hiszen a hirtelen határázáról, beutazási korlátozásokról, kötelező karanténtól való félelem korlátozott időtartamnál és távolságnál kevésbé jelent problémát.

További témák is azonosíthatók, pl. az RDV ETT stratégiájában szereplő, a megvalósításra leginkább ajánlott turisztikai prioritások körében:

- Határon átnyúló kerékpáros és víziturisztikai hálózati fejlesztéseken belül a közös útvonalhálózat és egyes infrastruktúra-elemek kialakítása;
- A kulturális örökség közös értékleltárának megteremtése, turisztikai valorizációja;
- A helyi termékek feldolgozásának és turisztikai bemutatásának támogatása, a jó gyakorlatok terjesztése.

A transznacionális turisztikai integrációs projektet adott esetben az **Interreg Central Europe** program pályázati kiírásaihoz is lehet illeszteni, abban az esetben, ha maga a kiírás megengedi a turisztikai témát, vagy ha olyan projektet sikerül megalapozni, amelynek a fókusza valamelyik, a turizmussal határos témakör irányába eltolható, így valósítva meg az illeszkedést az adott pályázati felhívás kritériumaihoz.

SKHU CBC program – egyedi, határon átnyúló turisztikai projektek

Az RDV ETT a 2014-2020-as időszakban már komoly sikereket ért el az SKHU CBC program nyílt pályázati felhívásain, úgy is, mint sikeres pályázatok projektfejlesztője, és úgy is, mint sikerrel megvalósuló projektek kedvezményezettje. A következő évek erőforrásainak is jelentős részét célszerű az SKHU CBC program következő pályázati felhívásaira célzott pályázatok és együttműködések fejlesztésére, illetve a sikeres pályázatok megvalósítására fordítani. A jelen Programhoz készült **adatbázisok (kérdőíves projektötletek, térségi projektötlet-gyűjtemény, kérdőíves preferenciák) ezen pályázatok előkészítéséhez is jól használatók** lesznek majd.

A lehetséges turisztikai együttműködési projektek tervezésekor javasoljuk figyelembe venni a következő szempontokat és témajavaslatokat:

- Az RDV ETT által könnyen generálható és koordinálható projektek jellemzően nem a nagy, egyedi infrastrukturális beruházások tárgykörébe tartoznak, sokkal inkább attrakciókat/szolgáltatásokat integráló, crossover (szektorokon átívelő) projektek, amelyek újszerű turisztikai csomagokat és tematikus utakat alapoznak meg. Ennek a megközelítésnek tipikusan megfelelő példák:
  - o Turisztikai termékcsomagók, tematikus programok fejlesztése a térség közös, átívelő ipari, természeti, vallási, borturisztikai és építészeti/régészeti öröksége köré szervezve.
  - o Az épített környezet fejlesztése a helyi életkörülmények javítása érdekében, rozsdas és barnamezős területek, tájsebek, használaton kívüli létesítmények rehabilitációja és differenciált újrahasznosítása útján.
  - o Az üzleti és egyéb turizmus fejlesztése a térség kelet-nyugati irányú kapuszerepének kiaknázása érdekében.
- A COVID-19 világjárvány átalakítja a belföldi és nemzetközi utazási preferenciákat. Megfelelő eszközökkel elérhető, hogy a szlovák-magyar határtérség az új körülmények nyertesei között legyen:
  - o Az aktív-, öko- és falusi turizmus kínálatának bővítése és hatékonyabb megjelenítése;
  - o Turisztikai szolgáltatók talpra állásának támogatása (pl. forráskoordinációval, tanácsadással, együttműködés-ösztönzéssel);
  - o Közös kínálat kialakítása programcsomagokkal, tematikus utakkal, vagy egyéb szolgáltatás-integrációs megoldásokkal.
- A jelen Programban számos helyen gyűjtöttünk össze olyan térségi és tematikus sajátosságokat, amelyek használhatók célzott projektek fejlesztéséhez, pl.:
  - o A 3.2.1 fejezetben felsoroltuk az ETT-t alkotó tagmegyék saját étkezelésük szerint meghatározó turisztikai szektorait.
  - o A 3.2.2 fejezetben részleteztük az épített örökségi elemek és/vagy a megközelítésüket lehetővé tevő infrastruktúra felújításával kapcsolatos igényeket és problémákat.
  - o A 4.1 fejezetben áttekintettük az egyes megyék esetében az elmúlt időszak turisztikai projektek által leggyakrabban érintett szektorait.
  - o A 4.3 fejezetben kiemeltük és bemutattuk a területi fejlesztési stratégiákban megtalálható közös prioritásokat.
  - o Az 5.1 fejezetben megvizsgáltuk, hogy az egyes turisztikai szektorokban a további fejlesztési potenciál hol haladja meg legnagyobb mértékben a megvalósult fejlesztések szintjét.
- Mindezeket túl a megvalósított interjúkon és workshopokon számos további projektjavaslatot azonosítottunk. A fenti pontok alá be nem sorolt ötletek a következők:
  - o A Duna jobb átjárhatóságának biztosítása komp-szolgálatokkal, vízitaxikkal;

- Az Ipoly, Vág és Rába folyók vízi turizmusának integrált fejlesztése.
- A térségben elérhető turisztikai célú mobilapplikációs rendszereinek egyesítése.
- Közös kerékpáros szolgáltatások kialakítása (pl. kölcsönzői rendszer).

8 Mellékletek

8.1 Melléklet: Lehetséges együttműködési területek a térségi stratégiákban szereplő fejlesztési prioritásokban

A kutatás keretében elvégeztük a hozzáférhető stratégiai dokumentumok másodelemzését a potenciális együttműködési/fejlesztési lehetőségek felmérése érdekében. Ezek összefoglalását a Program 3.2 fejezete tartalmazza. Az alábbiakban bemutatjuk a feldolgozott dokumentumokban található lényeges együttműködési és fejlesztési lehetőségeket.

Kivonat a Szlovákia-Magyarország INTERREG Határon Átnyúló Együttműködési Program előkészítését szolgáló területi elemzésről

- Közös, területileg integrált stratégiai tervek;
- Szinergikus projektek;
- Közös turisztikai termékek, turisztikai termékek összekapcsolása terméktípusonként (pl. bor);
- Különösen: határmenti és határon átnyúló kulturális turizmus, határon átnyúló turistautak (kirándulóknak), felszíni vizekhez kötődő turizmus;
- Közös turisztikai útvonalak;
- Közös, határon átnyúló kulturális értékek megőrzése.

Turizmusfejlesztési lehetőségek az Ipoly-mente Ipolyság és Szob között fekvő településeinek erőforrásaira alapozva

Átfogó cél az évtized végére: differenciáltan impulzív élménypontok hálózata, ökotudatos turisták kiránduló és üdülő desztinációja

Hosszú távú vízió:

- Turizmus fenntartható fejlődése - lehető leghosszabb szezon;
- Több, egymást átfedő szegmensnek bővülő források;
- Szolgáltatók, érintett intézmények hatékony együttműködése, lakosság vendégbarátsága.

Fejlesztési irányok:

- Természetkedvelő vízisport turizmus (térben, időben differenciált termékkínálat kialakítása);
- Környezetkímélő horgászturizmus (térben, időben differenciált termékkínálat kialakítása);
- Kalandvagyó kerékpáros turizmus (térben, időben differenciált termékkínálat kialakítása);
- Felfedező ifjúsági turizmus (térben, időben differenciált termékkínálat kialakítása);
- Vendégváró rendezvényturizmus (térben, időben differenciált termékkínálat kialakítása);
- Különleges turisztikai élményeken alapuló elemek kialakítása és kommunikációja.

A tanulmány javasol 144 projektet is, amelyek projektkataszter formájában segítik a megvalósítást.

Kis léptékű turisztikai projektfejlesztés a Pontibus ETT területén

Turisztikai potenciál erősítésének lehetőségei:

- Szobi járásban vendéglátó egységek, minőségi vendéglátóhelyek, szálláshelyek számának növelése, marketingjüket segíteni;
- Börzsönyben tanösvények számát bővíteni, geopark, kirándulók infrastruktúrája, kilátó, lombkorona tanösvény, vitorlázó repülőtér;
- Kerékpárutak mentén pihenőhelyek, ivókutak, egyéb infrastruktúra, kölcsönzési lehetőségek, erdei kerékpárutak javítása, 564-es út (SK) bekapcsolása a hálózatba;
- Kемencei kisvasút egységesítése, kisvasúthálózat bővítése;
- Horgászbót-kölcsönzés, stégek, növényzet karbantartása;
- Kenus útvonalak mentén pihenőhelyek (padokkal és tűzrakókkal), illemhellyel; kiszállóhelyek turisztikailag érdemes településeken;
- Kerékpárutak, kenu és túraútvonalak komplex túraútvonal-hálózatba szervezése;
- Kihasztnátlan kastélyok állapotának javítása (pl. kastélyszálló);
- Szobi járás lovas turisztikai központtá alakítása;
- Bogyósgyümölcs és vadállomány bekapcsolása az ellátási láncba;
- Gyógynövény- gombaismereti túrák a Börzsönyben.

Komárom-Esztergom megye és tágabb térsége turisztikai fejlesztési programja - Megalapozó koncepció (egyeztetési anyag)

A megye elsődleges kínálatának eleme: aktív turizmus (ideértve a gyalogos, kerékpáros, lovas és vízi turizmust).

Elsődleges üzenet: aktív időtöltés egyedülálló természeti és kulturális környezetben.

Komplex turizmusfejlesztéssel érintett térségek: Duna és Által-ér mente, valamint Esztergom és környéke, Tata és környéke, Komárom és környéke.

Kiegészítő elem: ökoturizmus (benne natúrparkok térségfejlesztési együttműködése, infrastruktúra-fejlesztés - átfedésben az aktív turizmussal).

További lehetőségek:

- Belföldi és nemzetközi turizmus a Budapest és környéke térséghez kapcsolással, valamint Duna-menti, határon átnyúló turizmussal fejleszthető
- Hálózatok erősítése
- Helyi TDM-ek erősítése, szervezetfejlesztés, határon átnyúló együttműködés

Komárom-Esztergom megye területfejlesztés koncepciója és programja (egyeztetési vázlat)

Egyik javasolt prioritás: dinamikus, hálózatos megyei turisztika

Komárom-Esztergom megye területfejlesztési program 2021-27 operatív programrész

A 3. prioritás fókusza: turisztikailag fontos térségek, főleg Dunamente, Által-ér Völgy

Cél: turisztikai adottságok javítása a turisztikai szempontból is fontos örökség védelme és a turisztikai szolgáltatások fejlesztése által. Fontos a szervezeti rendszer megerősítése.

Tervezett intézkedések:

- Turisztikai szervezetfejlesztés, együttműködések erősítése (pl. Új natúrparkok, Nemzeti Kastély- és Várprogram, arculat- és márkáépítés):
  - o Turisztikai stratégiaalkotás és szervezetfejlesztés;
  - o Összekapcsolt élményláncok márka- és információépítése.
- Hálózatos, komplex turisztikai élménykínálat megteremtése:
  - o Turisztikai attrakciók fizikai kialakítása és fejlesztése.
- Változó rekreációs igényekhez történő innovatív alkalmazkodás (helyiek rekreációs igényei, helyi identitás, helyi értékek őrzése):
  - o Helyi értékek felerősítése a lakosok rekreációjának szolgálatában;
  - o A megyei turisztika adaptációja a COVID-19 utáni világhoz.

Kapcsolódó intézkedés: közlekedési infrastruktúrafejlesztés.

Az ipari-bányászati múlt, az Esterházy örökség értékeire és a természeti adottságokra építhető tematikus turisztikai kínálat termék-szolgáltatás-fejlesztési stratégiája és marketing terve

Tematikus útvonalak és csomagajánlatok (benne a konkrét helyszínekkel és a kapcsolódó szolgáltatások összegyűjtésével):

- Szénbányászat: a Zsigmondyak és a szén nyomában - kulturális, city break turizmusra épít;
- Kőbányászat: Kő kövön... marad - szintén kulturális, city break;
- Malmok: a malmokban se malmozzon - Mesebéli vízimalmok nyomában - szintén city break orientáció;
- Az Esterházy öröksége - kulturális turizmus;
- A természet ölelésében – ökoturizmus;
- Ökoturisztikai (aktív turisztikai) látogatóösztönző-program Komárom-Esztergom megyében.

Az Arrabona ETT stratégiája

Aktív turizmus, mint lehetőség, amelynek fontos kitörési pontja a kerékpáros turizmus. Kiemelten fontos az ökoturisztikai potenciál kiaknázása. Cél: Győrtől Pozsonyig aktív- és ökoturisztikai rendszer kialakítása.

A kerékpáros infrastruktúra-fejlesztés irányai: önálló turisztikai kínálat; határon átnyúló kapcsolódás.

Kiegészítő fejlesztési területek: üzleti turizmus; városkörnyéki szabadidős-rekreációs funkciók; Győr, mint sportváros.

Fejlesztési csomag:

- Kerékpáros infrastruktúra;
- Ökoturizmus útvonalainak kijelölése;
- Aktív turisztikai tevékenységek és extrém sport meghonosítása, továbbfejlesztése;
- Környezeti nevelés háttér-infrastruktúrája;
- Hétfégi városkörnyéki aktív kikapcsolódás ösztönzése.

Győr-Moson-Sopron megye területfejlesztési koncepciója 2021-27

Komplex turisztikai fejlesztések c. tematikus prioritás:

- Helyi, térségi jelentőségű, turisztikai vonzerőt képező kulturális, épített, természeti örökség turisztikai hasznosítása, fejlesztése (VMOP 1. prioritás);
- Turisztikai térségekben és azokon kívül található gyógyfürdők és gyógyhelyek komplex fejlesztése (VINOP 6. tengely);
- Turisztikai térségekben és azokon kívül található örökségvédelmi helyszínek komplex fejlesztése (VINOP 6. tengely);
- Turisztikai térségek integrált termék- és szolgáltatásfejlesztése (VINOP 6. tengely).

Várt hatások:

- A megye területén a történelmileg jelentős, egyedi tematikájú műemlékek felújítású, hozzájuk kapcsolódó új szolgáltatások fejlesztése;
- Fürdőkapacitások bővítése, élményalapú fejlesztése;
- Kiemelt turisztikai térségek komplex fejlesztése új lehetőségeket teremt (pl. borturizmus, szakrális turizmus).

Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014-2030, Felülvizsgálat, Javaslattevő Fázis, I-II

Egészségipar és wellness: megyehatárt átlépő, integrált piac létrehozása, egységes szolgáltatáskínálat (főleg Aszódi, Nagykátai, Ceglédi járásokban).

- Turizmus operatív célok:
  - o Vendégérkezések, vendégéjszakák, átlagos tartózkodási idő növelése;
  - o Az erős szezonális oldása;
  - o Turizmus területi koncentrációjának csökkentése;
  - o Aktív és szabadidős szolgáltatások fejlesztése;
  - o Hivatásturisztikai szolgáltatások fejlesztése;
  - o Turisztikai szolgáltatások mennyiségi és minőségi növelése;
  - o Szoft infrastruktúra és marketing kommunikáció erősítése;
  - o Együttműködések erősítése;
  - o Turizmus szereplőinek továbbképzése.
- Járási tematikus hangsúlyok
  - o Dunakanyar: kulturális- és örökség, aktív, öko-, nemzeti park, egészségturizmus fejlesztése;
  - o Duna: hidak és gátak építése, öko- és aktív turizmus fejlesztése, hajós infrastruktúra létrehozása;
  - o Gödöllő és térsége: lovas turizmus, kulturális- és örökségturizmus, események, aktív turizmus;

- Börzsöny-Pilis: aktív és ökoturizmus, falusi turizmus fejlesztése (Börzsöny-stratégia szerint);
- Ráckeve: vízi és aktív, termál- és örökségturizmus;
- Tápióság: egészségturizmus, örökségpark, aktív és ökoturizmus, falusi turizmus;
- Cegléd: egészség- és aktív turizmus.

A Pozsonyi Kerületi Önkormányzat gazdaságfejlesztési és szociális fejlesztési programja 2021-2027

4. Stratégiai cél: Fenntartható kultúra és sokszínű gazdaság (összesen 568 millió euró indikatív forráskerettel)

Ezen belül specifikus célok:

- A vízi turizmus és rekreáció támogatása (29 millió euró);
- Fenntartható természeti turizmus fejlesztése (27 millió euró);
- A turisztikai kínálat modernizálása, fókuszban a fenntartható turizmussal (9 millió euró);
- A kulturális örökség potenciáljának védelme és fejlesztése, valamint a kreatív ipar megfelelő növekedésének megfelelő feltételeinek megteremtése (503 millió euró),

A program a fentiek mellett kiemelt projektekkel is számol.

A Nagyszombati Kerületi Önkormányzat regionális területi terve

- Agroturizmus:
  - Zahorie;
  - Kis-Kárpátok, Fehér-Kárpátok;
  - A Dunai Síkság bortermelő vidékei;
  - Vízimalmok környéke (mezőgazdasági tevékenységekhez kötve).
- Falusi turizmus - azon belül lovas turizmus – fókuszterületei:
- Borturizmus:
  - Kis-Kárpátok borút;
  - Erdőháti borút;
  - Ezek fejlesztése, rekreációs útvonalakká alakítása (pl. kerékpáros, lovas), kapcsolódó szállásfejlesztéssel.
- Vadászat
- Tudásturizmus:
  - Történelmi emlékekkel bíró települések;
  - Múzeumok;
  - Népi kultúra;
  - Természeti értékek és megőrzött tájak;

- Kulturális értékeket felfűző tanösvények, kerékpáros utak;
- Történelmi fürdők.
- Fürdőturizmus (fürdők, uszodák, wellness szolgáltatások)
- Vízi turizmus, vízisportok:
  - Morva (tervezett kikötők, hidak);
  - Batovi csatorna;
  - Kis-Duna;
  - Duna.
- Hegyi turizmus, kirándulás
- Kerékpáros turizmus:
  - Szenice - Kunovská priehrada;
  - Kopaničiarská bicikliút;
  - Záhorská bicikliút;
  - Kis-Kárptok bicikliút;
  - Morva körüli bicikliút;
  - Morvamenti bicikliút;
  - Dunamenti bicikliút;
  - Vág kerékpáros turisztikai fejlesztés.
- Kisvárosi kikapcsolódás, city break:
  - Dunaszerdahely;
  - Galgóca;
  - Pöstyén;
  - Szenice;
  - Galánta;
  - Nagyszombat;
  - Szakolca.

A Nyitrai kerület integrált fejlesztési terve

Kiemelt cél: Hatékony és okos desztináció-menedzsment megteremtése.

Hét turisztikai termék fejlesztése:

- Nyitra és környéke;
- Dolnohronsko-Poipelsko;
- Zlatomorevsko;

- Topolciansko;
- Novozamocko;
- Vágsellye és környéke;
- Dunamente.

Kiegészítő projektek:

- Infrastruktúra-fejlesztés (benne szálláshelyek, víziturisztikai szolgáltatások)
- Helyi attrakciók megközelítésének javítása (pl. kerékpárutak és kerékpáros szolgáltatások, turistautak, e-töltők, egyéb okos infrastruktúra-elemek, stb.)
- Innovatív turizmusmarketing (tematikus bontásban, IKT-megoldások és eszközök intenzívebb használatával).

8.2 Melléklet: A kérdőíves felméréshez használt online kérdőív⁷

A kérdőív címe: Turisztikai együttműködési lehetőségek a Ráb-Duna Vág ETT területén

A kitöltéshez adott útmutató:

A Rába-Duna Vág Európai Területi Társulás turisztikai fejlesztési programot készít annak érdekében, hogy a szlovák-magyar határtérség nyugati oldalán (Szlovákiában a Pozsonyi, Nagyszombati és Nyitrai kerületekben, Magyarországon pedig Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest megyékben) a 2021-2027-es időszakban minél eredményesebb legyen az európai uniós alapokból támogatott turisztikai fejlesztések (projektek) előkészítése és végrehajtása. A programban szeretnénk az Ön véleményét is figyelembe venni, illetve az Ön turisztikai kezdeményezéseit is lehetőség szerint támogatni. Kérjük, segítse a munkát az alábbi kérdőív kitöltésével.

A felmérésben való részvétel önkéntes, válaszait bizalmasan kezeljük, csak összesített, anonimizált formában adjuk tovább, vagy tesszük közzé.

Amennyiben úgy érzi, hogy egy kérdés megválaszolásához nincs elég információja, vagy az nem vonatkozik Önre, akkor hagyja üresen a választ és lépjen tovább a következő kérdésre.

A kérdőív kitöltése 5-10 percet vesz igénybe.

1. Alapadatok

1.1 Az Ön által képviselt szervezet neve	.....
1.2 Melyik településen van a székhelye?	.....
1.3 Melyik megyében van a székhelye?	
Pozsonyi kerület	☐
Nagyszombati kerület	☐
Nyitrai kerület	☐
Győr-Moson-Sopron megye	☐
Komárom-Esztergom megye	☐
Pest megye	☐
Budapest	☐
Egyéb:	.....
1.4 Az Ön által képviselt szervezet típusa	

⁷ Tekintettel arra, hogy a jelen program magyar nyelven készült, a mellékletek között csak a kérdőív magyar verzióját mutatjuk be. Ugyanakkor a kérdőíves felmérés során a teljes online kérdőív magyar és szlovák nyelven is elérhető és kitölthető volt.

Turisztikai szolgáltató, vállalkozás	☐
Települést vagy térséget szolgáló turisztikai egyesület, vagy érdekképviselő	☐
Megyei önkormányzat	☐
Települési önkormányzat	☐
Kormányzati szerv (kormányhivatal, hatóság)	☐
Kamara	☐
Egyéb:	.....

2. Terület/szolgáltatás turisztikai adottságai

CSAK TURISZTIKAI SZOLGÁLTATÓK, VÁLLALKOZÁSOK ESETÉN:				
2.1 Az ön által képviselt szervezet mely turisztikai területeken nyújt szolgáltatásokat? Melyek esetében tervezi tevékenységét bővíteni, és/vagy térségi és nemzetközi együttműködéseit fejleszteni?				
Kérjük, jelöljön be minden olyan mezőt, amely igaz az intézményre. Egy sorban több jelölés is szerepelhet!				
	Nincs ilyen tevékenységem, és nem is tervezem	Szolgáltatók az adott területen	A következő években térségi együttműködést tervezek más szolgáltatókkal	A következő években együttműködést tervezek a szlovák-magyar határtérségben határon túli szolgáltatókkal
Víziturizmus (sportolás, vízitúra, hajós kirándulás)	☐	☐	☐	☐
Gyalogos turizmus (természetjárás, geocaching)	☐	☐	☐	☐
Természeti értékek bemutatása (tanösvények, vezetett utak, ismeretterjesztés, szemléletformálás)	☐	☐	☐	☐
Zarándok turizmus	☐	☐	☐	☐
Lovas turizmus (lovaglás, lovastúra)	☐	☐	☐	☐
Gyógyturizmus (betegségek kezelését célzó szolgáltatások)	☐	☐	☐	☐
Wellness (egészségmegőrzést, prevenciót célzó szolgáltatások)	☐	☐	☐	☐
Borturizmus (borút, ismeretterjesztés, kóstoltatás)	☐	☐	☐	☐
Gasztroturizmus (vendéglátóhelyek, térségre jellemző fogások, gasztroturisztikai rendezvények)	☐	☐	☐	☐
Épített örökség és városlátogatás (várak, kastélyok, műemlékek, településkép, régészet, ipari örökség)	☐	☐	☐	☐
Kulturális turizmus (kulturális létesítmények és rendezvények)	☐	☐	☐	☐
Falusi vendéglátás (falusi szálláshelyek, népi kultúra bemutatása, hagyományőrzés, helyi rendezvények)	☐	☐	☐	☐
Agroturizmus (ismeretterjesztés, helyi termékek, állatbemutatók)	☐	☐	☐	☐
Egyéb, a fentiekben nem szereplő szolgáltatási terület, és együttműködési lehetőség:	.....			

2.2 Hogyan értékeli települése/térsége jelenlegi helyzetét, a megvalósult fejlesztéseket és a következő időszakban lehetséges fejlődést az alábbi turisztikai területeken? Vegye figyelembe a település(ek) természeti környezetét is!

Kérjük, jelöljön be minden olyan mezőt, amely igaz a településre/térségre. Egy sorban több jelölés is szerepelhet!

	A településre ez a turisztikai terület nem jellemző	A településnek / térségnek jelentős turisztikai vonzerője van	Fejlesztések valósultak meg az elmúlt években	Jelentős fejlődési lehetőség lenne a következő években
Vízitourizmus (sportolás, vízitúra, hajós kirándulás)	☐	☐	☐	☐
Gyalogos turizmus (természetjárás, geocaching)	☐	☐	☐	☐
Természeti értékek bemutatása (tanösvények, vezetett utak, ismeretterjesztés, szemléletformálás)	☐	☐	☐	☐
Zarándok turizmus	☐	☐	☐	☐
Lovas turizmus (lovaglás, lovastúra)	☐	☐	☐	☐
Gyógyturizmus (betegségek kezelését célzó szolgáltatások)	☐	☐	☐	☐
Wellness (egészségmegőrzést, prevenciót célzó szolgáltatások)	☐	☐	☐	☐
Borturizmus (borút, ismeretterjesztés, kóstoltatás)	☐	☐	☐	☐
Gasztroturizmus (vendéglátóhelyek, térségre jellemző fogások, gasztroturisztikai rendezvények)	☐	☐	☐	☐
Épített örökség és városlátogatás (várak, kastélyok, műemlékek, településkép, régészet, ipari örökség)	☐	☐	☐	☐
Kulturális turizmus (kulturális létesítmények és rendezvények)	☐	☐	☐	☐
Falusi vendéglátás (falusi szálláshelyek, népi kultúra bemutatása, hagyományőrzés, helyi rendezvények)	☐	☐	☐	☐
Agroturizmus (ismeretterjesztés, helyi termékek, állattbemutatók)	☐	☐	☐	☐
Egyéb, a fentiekben nem szereplő szolgáltatási terület, és együttműködési lehetőség:	.....			

3. Támogatási források

3.1 Milyen turisztikai projekteken vett részt intézménye az elmúlt években (2014-től), és melyeket tervezi igénybe venni a következő években?

Kérjük, jelöljön be minden olyan mezőt, amely igaz az intézményre. Egy sorban több jelölés is szerepelhet!

	Nem vett részt	Sikertelen pályázat	Sikeres pályázat projekt partnerkén	Sikeres pályázat vezető partnerkén	Tervezett pályázat a következő években

			t	t	
Települési, megyei forrás	☐	☐	☐	☐	☐
Nemzeti operatív programban meghirdetett, EU-támogatású pályázat	☐	☐	☐	☐	☐
Országos, nem EU-támogatású támogatás	☐	☐	☐	☐	☐
Magyarország-Szlovákia Együttműködési Program (HUSK CBC) 2014-2020	☐	☐	☐	☐	☐
Más határmenti együttműködési program	☐	☐	☐	☐	☐
Transznacionális INTERREG program (Interreg CENTRAL EUROPE, Interreg Danube, Interreg Europe, stb.)	☐	☐	☐	☐	☐
Közvetlen brüsszeli irányítású program (Horizon 2020, LIFE, CEF, stb.)	☐	☐	☐	☐	☐
Sikeres forrásszerzés egyéb, a fentiek között nem szereplő támogatási forrásból:	.....				

4. Turisztikai fejlesztések

Kérjük, nevezzen meg maximum 3 olyan turisztikai fejlesztést, amelyet a következő években tervez vagy javasol megvalósítani

Az alábbi rész háromszor megismétlődik, első, második és harmadik tervezett turisztikai fejlesztés címmel.

Első tervezett turisztikai fejlesztés

4.1 Kérjük, nevezze meg a tervezett turisztikai fejlesztést:	.....
4.1 Kérjük, jelölje meg, mely turisztikai területet érinti a tervezett vagy javasolt fejlesztés.	
Víziturizmus	☐
Gyalogos turizmus	☐
Természeti értékek bemutatása	☐
Zarándok turizmus	☐
Lovas turizmus	☐
Gyógyturizmus	☐
Wellness	☐
Borturizmus	☐
Gasztroturizmus	☐
Épített örökség bemutatása	☐
Kulturális turizmus	☐
Falusi vendéglátás	☐
Agroturizmus	☐
Egyéb:	.....
4.3 Körülbelül mekkora pénzügyi forrást igényel a fejlesztés?	
30.000 euró (10,8 millió Ft) alatt	☐
30.000-300.000 euró (10,8-108,0 millió Ft) között	☐
300.000 euró (108,0 millió Ft) felett	☐
4.4 Milyen elemeket tartalmaz a fejlesztés?	
Beruházás, eszközbeszerzés	☐
Szervezeti kapacitás fejlesztése, képzés	☐
Figyelemfelkeltés, marketing	☐
Szakmai kapcsolatrendszer bővítése, tapasztalat-megosztás	☐
Egyéb:	.....

4.5 Milyen partnerek szükségesek a fejlesztés megvalósításához?	
Nincs szükség további partnerre	☐
Partner(ek) a településről	☐
Partner(ek) a megyéből	☐
Saját országbeli partner(ek) a megyén kívül	☐
Szlovák-magyar határtérségi partner(ek) a szomszédos országból	☐
Egyéb:	.....

4.6 Tervez további turisztikai fejlesztést?	Igen / nem
'Nem' válasz esetén a kérdőív az 5. ponthoz ugrik.	

5. Együtműködést támogató szolgáltatások

5.1 Kérjük, jelölje meg, milyen szervezetekkel működött már együtt, vagy áll szakmai kapcsolatban.
Több lehetőséget is megjelölhet.

	Nincs együttműködés	Saját településem	Megyén belül	Megyén kívül	Határon túli partnerekkel
Turisztikai szolgáltató, vállalkozás	☐	☐	☐	☐	☐
Turisztikai egyesület, vagy érdekképviselő	☐	☐	☐	☐	☐
Önkormányzat	☐	☐	☐	☐	☐
Kormányzati szerv (kormányhivatal, hatóság)	☐	☐	☐	☐	☐
Kamara	☐	☐	☐	☐	☐
Egyéb, a fentiek között nem szereplő partner:	.....				

5.2 Kérjük, jelölje meg, milyen szervezetekkel szeretne kapcsolatba lépni közös turisztikai fejlesztések előkészítése érdekében.
Több lehetőséget is megjelölhet.

	Nem tervezem	Saját településem	Megyén belül	Megyén kívül	Határon túli partnerekkel
Turisztikai szolgáltató, vállalkozás	☐	☐	☐	☐	☐
Turisztikai egyesület, vagy érdekképviselő	☐	☐	☐	☐	☐
Önkormányzat	☐	☐	☐	☐	☐
Kormányzati szerv (kormányhivatal, hatóság)	☐	☐	☐	☐	☐
Kamara	☐	☐	☐	☐	☐
Egyéb, a fentiek között nem szereplő partner:	.....				

5.3 Kérjük, jelölje meg, mennyire ismeri a Rába-Duna-Vág Európai Térségi Társulás (RDV ETT) tevékenységeit.

Kérjük, jelöljön be minden olyan mezőt, amely igaz Önre!

Korábban még nem találkoztam az RDV ETT-vel, nem ismerem a tevékenységeit.	☐
Ismerem az RDV ETT valamely tevékenységét.	☐
Olvastam az RDV ETT-től származó hírt, cikket, hírlevelet vagy egyéb tájékoztatást.	☐
Részt vettem RDV ETT által rendezett eseményen.	☐
Igénybe vettem az RDV ETT segítségét, vagy valamely szolgáltatását.	☐
Együtműködtem az RDV ETT-vel közös pályázatban, projektben.	☐

Részt vettem az RDV ETT által menedzselte SKHU Kisprojekt Alap valamelyik pályázatában	☐
Kérjük, fogalmazza meg javaslatát arról, hogyan tudná az RDV ETT a jövőben segíteni tervezett turisztikai fejlesztéseit.	.....
5.4 Kérjük, értékelje, hogy az alábbi szolgáltatások közül melyik támogatná a jövőbeni turisztikai fejlesztéseit és együttműködéseit.	
Kérjük, értékelje a szolgáltatás várható hasznosságát: 1 = várhatóan nem venném hasznát egy ilyen szolgáltatásnak 4 = várhatóan sokat segítene egy ilyen szolgáltatás	
Kapcsolatépítő rendezvények	☐ ☐ ☐ ☐ 1 2 3 4
Szakmai képzés, szemléletformálás	☐ ☐ ☐ ☐ 1 2 3 4
Tanulmányutak (jó gyakorlatok bemutatása, tapasztalatcsere)	☐ ☐ ☐ ☐ 1 2 3 4
Szolgáltatáscsomagok kialakítása, közös termékfejlesztés szervezése	☐ ☐ ☐ ☐ 1 2 3 4
Hasonló szolgáltatások és attrakciók marketing-együttműködésének szervezése	☐ ☐ ☐ ☐ 1 2 3 4
Egy szolgáltatás marketing-tevékenységének támogatása	☐ ☐ ☐ ☐ 1 2 3 4
Desztináció vagy térség marketing-tevékenységének támogatása	☐ ☐ ☐ ☐ 1 2 3 4
Turisztikai portál (adatbázis, információs rendszer, marketing-megjelenés)	☐ ☐ ☐ ☐ 1 2 3 4
Megjegyzés, és egyéb, a fentiekben nem szereplő, hasznos támogató szolgáltatás:	.....

+1 Elérhetőségek	
Az alábbi adatokat nem kötelező megadnia, de ezek segítségével tudjuk Önt bevonni a következő években tervezett pályázatokba vagy egyéb szakmai programokba.	
Név:	.....
E-mail:	.....
Telefonszám:	.....

8.3 Melléklet: A megvalósított interjúk alanyai és a megbeszéléshez használt interjúvázlat

A megvalósult interjúk adatai

Név	Képviselet szervezet	Beosztás	Képviselet térség	Interjú időpont
dr. Pető Péter	Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat	alelnök	Győr-Moson-Sopron Megye	2021.04.13.
Magyarics Gábor	Duna-Gerecse Turisztikai Nkft.	ügyvezető	Komárom-Esztergom megye	2021.04.15.
Bara Zoltán	Dunamente - Podunajsko TDM/Pons Danubii Korlátolt Felelősségű Európai területi Együttműködési Csoportosulás	igazgató	Komárno-Komárom térsége	2021.04.08.

Holop Szilveszter	Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program Közös Titkárság	titkárságvezető -helyettes	Teljes SKHU programterület	2021.04.09.
Szkordilis Flóra	Magyar Urbanisztikai Tudásközpont	ügyvezető igazgató	Pest megye	2021.04.09.
Csenger Tibor	Nyitrai Kerület Önkormányzata	alelnök	Nyitrai kerület	2021.04.16.
Berényi József	Nagyszombati Kerület Önkormányzata	alelnök	Nagyszombati kerület	2021.04.14.
Veronika Ormandíková, Milan Zálešák, Martin Hakel	Pozsony Térségi Területfejlesztési Intézet (IRP BK)	(többféle)	Pozsonyi kerület	2021.04.22

A felhasznált interjúvázlat

Kérdéscsoport/kérdés
Bemutkozás, a megbízás célja
Felvezető kérdések: a 2021-27 –es EU-s új programozási időszak, új megyei szintű tervek, határmenti együttműködési programok kínálta lehetőség kapcsán megfogalmazott előzetes elvárások feltárása.
0.1 Találkozott már az előkészítés alatt álló 2021-27-es programozási időszakra szóló stratégiákkal, operatív programokkal? Volt lehetősége azok alakításában akár társadalmi véleményezés során, vagy közvetlen módon?
0.2 A Rába-Duna Vág ETT térségének szereplői az EU-s támogatásokhoz a nemzeti szintű operatív programok mellett számos nemzetközi program, így különösen a HUSK CBC program és a transznacionális programok keretében is jelentős támogatási forrásokhoz juthatnak a 2021-27-es programozási időszakban. Mennyire ismertek Ön előtt e programok tervezetei? Biztosított volt a részvétele valamilyen szinten e programok előkészítésében, véleményezésében?
I. Turisztikai helyzetkép, főbb turisztikai fókuszterületek, stratégiai irányok a térségben (megye, ill. TDM szervezet illetékességi területi szintjén).
1.1 Mind a Rába-Duna Vág ETT, mind az Önök megyéje, térsége rendelkezik friss fejlesztési koncepcióval, ill. stratégiával (vagy legalábbis a jelenleg zajló tervezési folyamat részeként társadalmisításra kerülő munkaváltozással), amelyek feltárják a turisztikai ágazat jelenlegi helyzetét, meghatározzák az erősségeket, lehetséges kitörési pontokat, de bemutatják a gyenge pontokat, megoldandó problémákat is. Ön hogy látja a turisztikai szektor jelenlegi helyzetét az Ön térségében (akár külön vizsgálva a koronavírus járvány súlyos következményei, hatásai nélkül és megkerülhetetlen módon annak fényében)? Mik lesznek a fő kihívások a pandémiát követően? Az Önök térsége és szervezete várhatóan hogyan tud felkészülni ezekre a kihívásokra?
1.2 Milyenek látja a térségben meglévő turisztikai attrakciók, szolgáltatások színvonalát? Mennyire felel meg az infrastruktúra és szolgáltatások köre az ide látogatók elvárásainak, igényeinek? Milyen látogatói igényekre kell reagálni a következő időszakban?
1.3 Megfelelőnek tartja a turisztikai szereplők közötti együttműködések szintjét akár a turisztikai kínálat működtetése, akár a közös fejlesztések terén? Van-e a térségüknek olyan közös arculata, marketing ereje, ami a határ két oldalán levő területeket összeköti, ill. a meglévő kapcsolatokat erősíti?
1.4 Egyetért a térségi koncepciókban és stratégiákban megfogalmazott turizmusra vonatkozó erősségekkel és megcélzott kitörési pontokkal? Miben látna esetleg más hangsúlyosabb területeket, stratégiai irányokat, a stratégiákban megjelöltek helyett, vagy azok mellett más fejlesztési irányokat?

1.5 Miben látja az Ön által képviselt szervezet legfőbb erősségeit és lehetséges szerepét a turisztikai fejlesztések megvalósítása, koordinációja, a térségi szereplőkkel való együttműködések kialakítása és megerősítése terén?
II. Eddigi sikeres együttműködések, megvalósult közös projektek, jó gyakorlatok.
2.1 A most záruló és korábbi EU-s programozási ciklusokban számos sikeres turisztikai projekt valósult meg a térségben. Ön hogy látja, melyek voltak azok a beruházás, ill. fejlesztés típusok, ahol a leglátványosabb fejlődést lehetett elérni, legnagyobb számú, ill. volumenű projektek valósultak meg (pl. szálláshelyfejlesztés, egyedi turisztikai attrakciók (aktív-, gyógy-, vallási turizmus, stb. területen), turizmusmarketing, desztináció menedzsment)?
2.2 A megvalósult turisztikai projektek elhelyezkedését tekintve azokat területileg kiegyenlítettnek látja, vagy területileg koncentráltan jelennek meg? Tudna azonosítani ilyen földrajzi fókuszterületeket?
2.3 Ön szerint jellemzőek a megyében a több szereplő együttműködésében, esetleg integrátor szervezet részvételével megvalósult sikeres projektek? Ezek között előfordulnak határon átívelő együttműködések is? Tudna néhány példát említeni? A HUSK CBC határmenti programon kívül más központi EU-s forrásokra pályáztak esetleg már közösen szlovák partnerekkel, vagy ismer ilyen pályázatot?
III. A turisztikai kínálat, ill. szolgáltatások, együttműködések terén tapasztalható hiányosságok, hiányterületek fejlesztendő területek.
3.1 Véleménye szerint melyek azok a turisztikai célterületek, amelyek az eddigi támogatáspolitikában nem kaptak kellő hangsúlyt, de a térségben jelentős igény lenne a fejlesztések támogatására?
3.2 Azokon a turisztikai területeken, ill. térségekben, ahol kevésbé jellemzőek, ill. kevésbé sikeresek az együttműködések a turisztikai szektor szereplői között, mind az attrakciók üzemeltetése és a szolgáltatás nyújtás területén, mind a közös fejlesztési projektek megvalósításában, miben látja ennek legfőbb okát? Tudna nevesíteni ilyen területeket?
3.3 A határon átnyúló együttműködések kialakításában, fenntartásában okoznak-e kihívást nyelvi különbségek esetleg projektmenedzsment téren kapacitásbeli különbségek esetleg a partnerek közötti korábbi kapcsolati hiányok?
IV. Konkrét projektötletek, pályázati igények.
4.1 Kérem, sorolja fel röviden az Ön által képviselt szervezet látókörében levő, esetleg az Önök szervezetének kezdeményezésében, együttműködésével tervezett jelentősebb turisztikai célú projektötleteket, pályázati elképzeléseket, melyek előkészítésében, a projektfejlesztés során az ETT részéről pályázati tanácsadói segítséget is kaphatnak. Ha rangsorolni kellene, ezek közül melyik az a legfontosabb 3-5 projekt, amely az Önök térsége szempontjából prioritást élvezne?
4.2 Véleménye szerint a Rába-Duna Vág ETT mivel tudná hatékonyan támogatni a térségi projektötleteket, milyen integrált turisztikai projekteknek állhatna az élére?
Az interjú összegzése, tájékoztatás az interjú alanyok további bevonási lehetőségéről a projekt során (pl. workshop-okon való részvétel lehetősége).

8.4 Melléklet: Online workshopok összefoglalója

2021. 04. 26-30. között került megrendezésre a Rába-Duna-Vág Európai Területi Társulás (RDV ETT) turisztikai fejlesztési programjának kidolgozásához kapcsolódó 3 db tematikus workshop Zoom on-line felületen az alábbi **tematikus bontásban**:

- 2021.04.26. 10:00 Aktív turizmus workshop
- 2021.04.28. 10:00 Egészségturizmus workshop
- 2021.04.30. 10:00 Kultúr- és örökségturizmus workshop

A workshopok programja

Mindhárom workshop **programja** az alábbi szerkezetet követte:

- 10:00 - 10:05 Köszöntő: dr. Pető Péter, a Győr-Moson-Sopron megyei közgyűlés alelnöke
- 10:05 - 10:15 A turisztikai fejlesztési program kidolgozásának rövid ismertetése: Deme Lóránt, HBH Stratégia és Fejlesztés Kft.
- 10:15 - 10:20 A workshop menetének, céljának ismertetése: Remete Zsuzsanna, HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. szakértő
- 10:20 – 10:25 A Zoom on-line felület használatának rövid bemutatása: Schumicky Ilona, HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. szakértő
- 10:25 – 10:45 A résztvevők bemutatkozása – interaktív stakeholder térkép, on-line mini kérdőívek
- 10:45 – 11:00 A Rába-Duna-Vág ETT térséget érintő stratégiai fejlesztési irányok, várható pályázati lehetőségek a 2021-27 programozási időszakban: Nagy Árpád, HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. szakértő
- 11:00 – 11:20 Fejlesztési igények, projektötletek feltárása, jó gyakorlatok megosztása – interaktív on-line brainstorming keretében
- 11:20 – 11:35 Szűk keresztmetszetek beazonosítása a projektervezés, pályázatírás, projekt végrehajtás és a partnerség kapcsán – csoportmunka interaktív on-line felületen
- 11:35 – 11:50 Partnerség építés, együttműködési lehetőségek felmérése, közös fejlesztési pontok azonosítása – csoportmunka interaktív on-line felületen
- 11:50 – 12:00 A workshop zárása, főbb eredmények összefoglalása: Vasi Emma, a Rába-Duna-Vág Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás igazgatója
- 12:00 – 12:20 Zoom felület, breakout room-ok biztosítása igény esetén a szereplők közötti kétoldalú egyeztetésekhez

A felvezető szakasz fő részei

dr. Pető Péter, a Győr-Moson-Sopron megyei közgyűlés alelnöke a házigazda RDV EGTC részéről köszöntötte a résztvevőket. Felhívta a figyelmet az EGTC területén együttműködések kialakításával megvalósuló fejlesztések fontosságára, valamint kiemelte a térségben eddig megvalósult legjelentősebb turisztikai fejlesztések eredményeit.

Ezt követően Deme Lóránt, a HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. szakértője összefoglalta az RDV ETT számára készülő turisztikai fejlesztési program céljait, valamint a kidolgozás folyamatát, hangsúlyozva a kérdőíves felmérés, az interjúk, valamint a tematikus workshopok szerepét.

Majd Remete Zsuzsanna, HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. szakértője ismertette a jelen workshop célját, tervezett menetét és az elvárt eredményeket.

Őt követve Schumicky Ilona, a HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. szakértője magyarázta el a résztvevőknek a Zoom on-line felület használatának technikai részleteit.

A tényleges műhelymunka első lépéseként a résztvevők egyesével bemutatkoztak, kiemelve, hogy mely térségből és mely szervezetet képviselve érkeztek. A résztvevők jelentős része már a bemutatkozás során rövid tájékoztatást adott a turisztikai fejlesztési elképzeléseiről, ill. megfogalmazták, hogy mit várnak el a műhelymunkától. A résztvevők lokalizációjukat és a képviselt szervezet típusát a Zoom felületen interaktív térképen is jelölték.

Az interaktív ötleteléshez való felkészülést segítő Nagy Árpád, a HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. szakértője tájékoztató előadást tartott a Rába-Duna-Vág ETT térséget érintő, a 2021-27 programozási időszakban tervezett stratégiai fejlesztési irányokról, várható pályázati lehetőségekről.

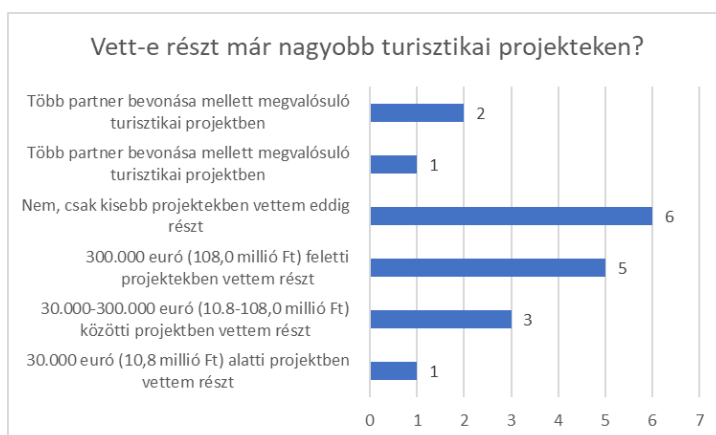
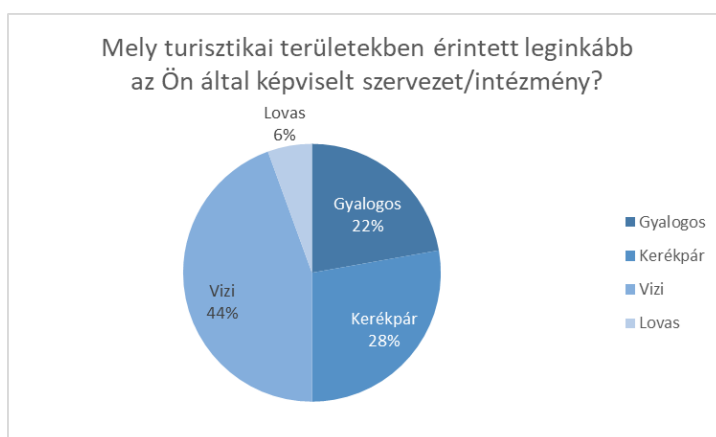
Mini-kérdőívek

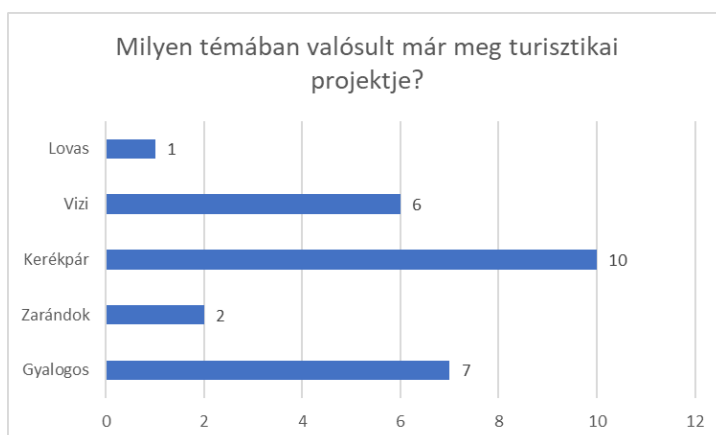
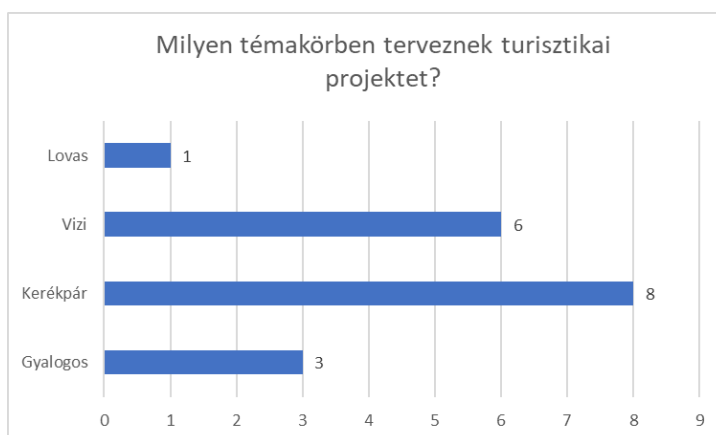
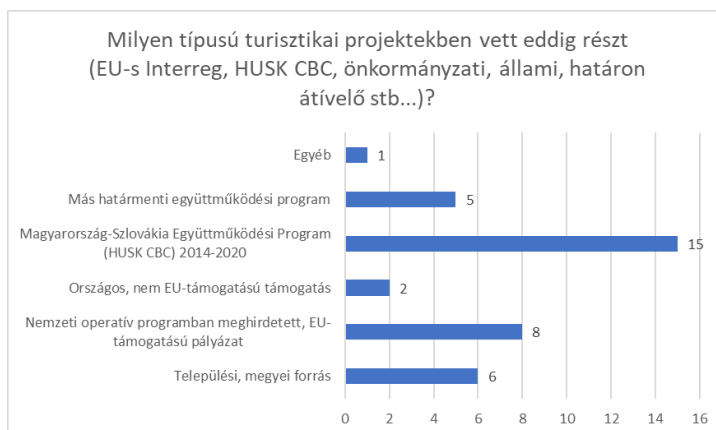
Ezt követően minden workshop esetén nagycsoportos műhelymunka keretében a résztvevők on-line mini kérdőíveket (poll-okat) töltötték ki, amely az alábbi kérdésköröket ölelte fel:

- Mely turisztikai területekben érintett leginkább az Ön által képviselt szervezet/intézmény?
- Vett-e részt már nagyobb turisztikai projekteken?
- Milyen típusú turisztikai projekteken vett eddig részt (EU-s Interreg, HUSK CBC, önkormányzati, állami, határon átívelő stb...)? (Több válasz adása volt lehetséges)
- Van-e már az intézménynek/szervezetnek kész fejlesztési stratégiája a 2021-27-es időszakra?
- Milyen témakörben terveznek turisztikai projektet?
- Milyen témában valósult már meg turisztikai projektje? (Több válasz adása volt lehetséges)

A kérdőívek a műhelymunka során közösen kiértékelésre kerültek. Az eredményeket az alábbi diagramok foglalják össze:

1. Aktív turizmus workshop

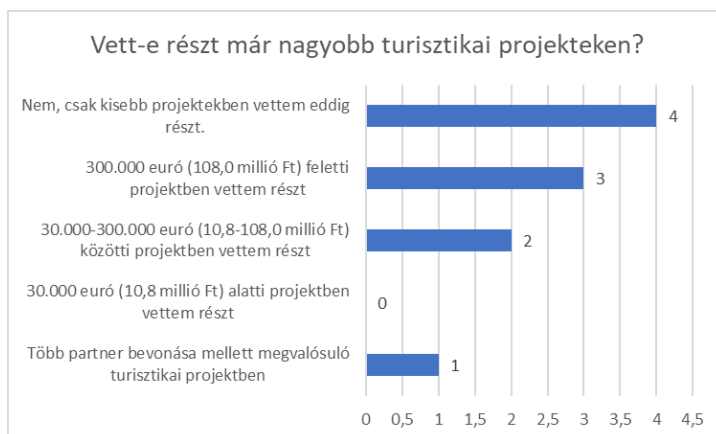
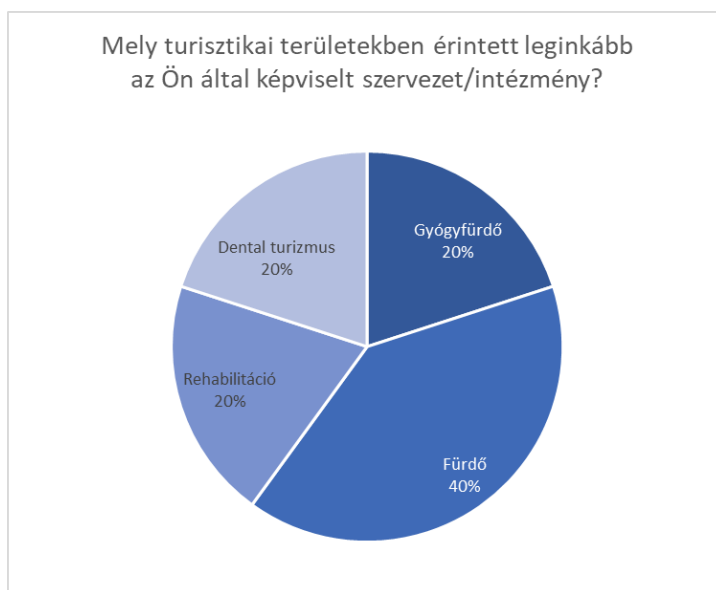

A kérdőívekből kiderült, hogy a képviselt szervezetek nagy része vett már részt kerékpár turizmussal foglalkozó projektben és a jövőben is tervez ilyenben részt venni, ugyanakkor a legtöbb szervezet (42%) a vízi turizmusban érintett.

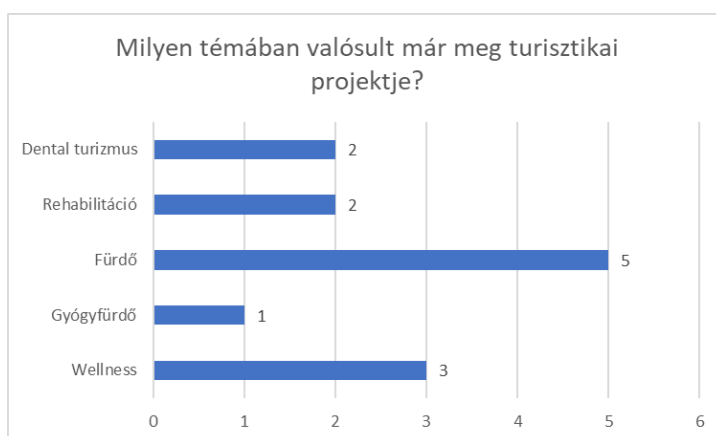
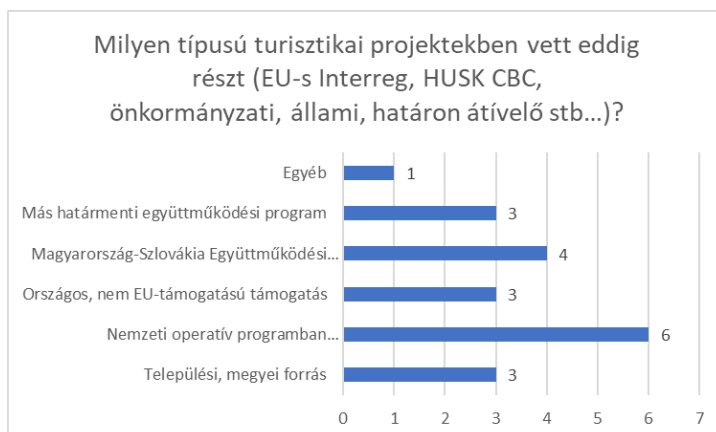
A résztvevők eddigi projektjeinek a méretei megoszlott, sokan valósítottak már meg nagyobb költségvetésű, 300 000 euró feletti projekteket, illetve nagy arányban vettek részt csak kisebb projekteken. Ugyanakkor érdekes eredmény, hogy mindösszesen 3 résztvevő által képviselt jelölte azt, hogy dolgozott már több partner bevonásával megvalósuló turisztikai projekten.

A résztvevők nagyrésze már részt vett HUSK CBC pályázatban, illetve más határmenti együttműködési programban. Az országos, nem EU-s pályázatokban való részvétel a résztvevők között alacsony volt.

2. Egészségturizmus workshop

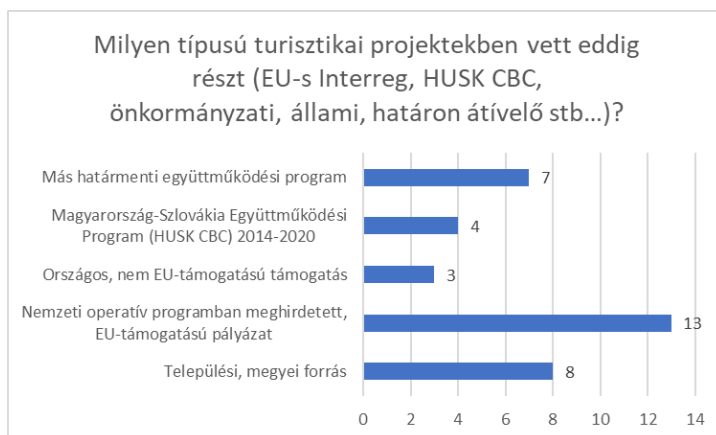
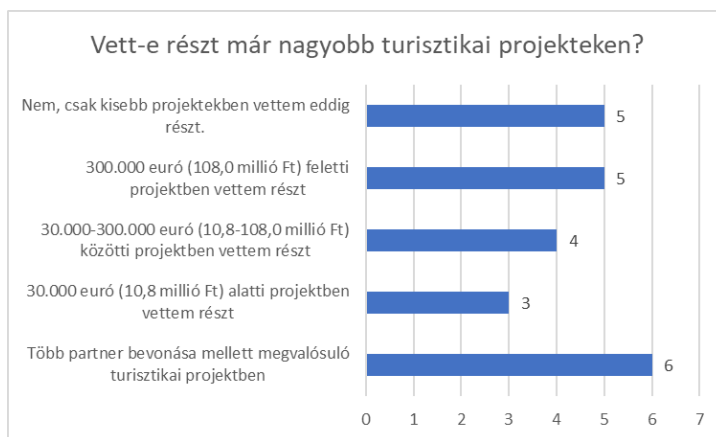
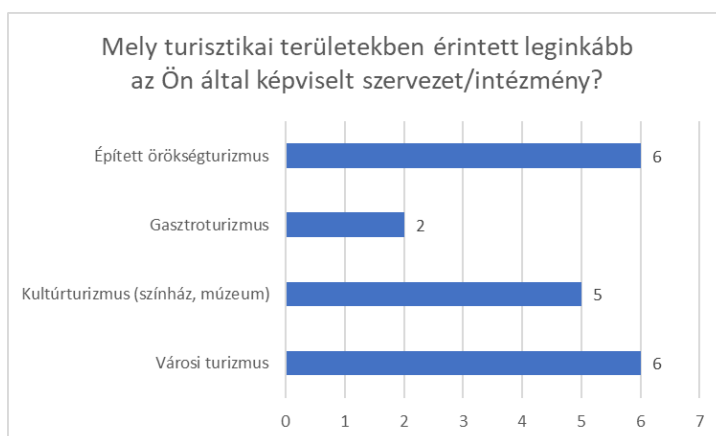

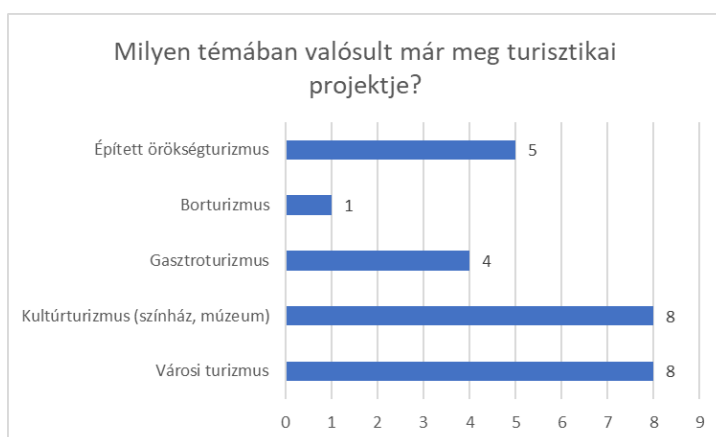
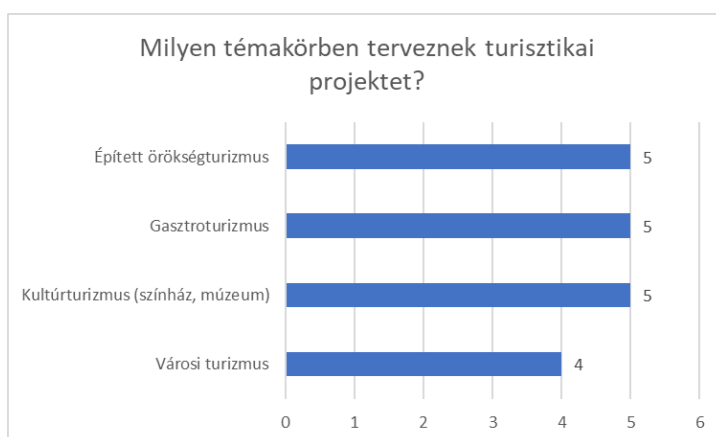
A kérdőívekből kiderült, hogy a képviselt szervezetek nagy része vett már részt fűrdő fejlesztési projektben és a jövőben is tervez ilyenben részt venni, és a legtöbb szervezet (40%) a fűrdő turizmusban is volt érintett.

A résztvevők eddigi projektjeinek a méretei megoszlott, többen vettek már részt nagyobb költségvetésű, 300 000 euró feletti projektben, illetve nagy arányban vettek részt csak kisebb projekteken. Ugyanakkor érdekes eredmény, hogy mindösszesen 1 résztvevő által képviselt jelölte azt, hogy dolgozott már több partner bevonásával megvalósuló turisztikai projekten.

A résztvevők nagyrésze már részt vett Nemzeti Operatív programokban és HUSK CBC pályázatban, illetve más határmenti együttműködési programban is.

3. Kultúr- és örökségturizmus workshop

A műhelymunka résztvevőinek meghatározó többsége a helyi önkormányzati szektort képviseli, míg területileg elmondható, hogy az RDV EGTC-t alkotó hat megye aránylag kiegyenlítően képviseltette magát, egyedül a Pozsonyi kerületből érkezett kevesebb számú résztvevő.

A kérdőívekből kiderült, hogy a képviselt szervezetek nagy része vett már részt kulturális turizmus és városi turizmus projektben és a jövőben is tervez ilyenben részt venni, és a legtöbb szervezet (32%) a városi és az épített örökségturizmusban is volt érintett.

A résztvevők eddigi projektjeinek a méretei arányosan megoszlott, többen vettek már részt nagyobb költségvetésű, 300 000 euró feletti projektben, illetve már több partner bevonásával megvalósuló turisztikai projekten is nagy arányban részt vettek. De jellemzően vettek részt kisebb projektekben is.

A résztvevők nagyrésze már részt vett Nemzeti Operatív programokban, emellett a megyei forrású és a más határmenti programok részvételi aránya volt kiemelkedő.

Műhelymunka

A kérdőíves felmérés és annak közös kiértékelése mellett a résztvevők minden workshopon egyesével bemutatkoztak, melynek során rövid tájékoztatást adtak az eddig megvalósult turisztikai beruházásokról, projektjeikről, valamint a turisztikai fejlesztési elképzeléseikről, ill. megfogalmazták, hogy mit várnak el a műhelymunkától. A megvalósult projektek és a megfogalmazott fejlesztési ötletek, igények white board felületen összesítésre és közösen megvitatásra kerültek. Az összesítő táblák az alábbi ábrákon láthatóak a 3 workshop eltérő tematikájához illeszkedően.

1. Aktív turizmus

Vízi turizmus

Mosoni-Duna fejlesztéseinek tovább építése
Naturpark
Szálláshely-bővítés szükséges
Látogatóközpont / Horgászto

Kerékpáros turizmus

Jármódok összekapcsolása
Turisztikai csomagokba foglalása feladat
Garam mentén a szlovák oldal rácsatlakozása a magyar részekhez

Gyalogos turizmus

Tanösvény
Kilátó

Lovasturizmus

Lovarda
Rácsolakozást is támogathatja más eszközökre
Élmény turizmus előtörése

Kreatív marketing eszközök (pl. app, okos megoldások, branding)

Szolgáltatói hálózatok kialakítása közös feladat minden területen

Aktív turisztikai fókuszterületek (pl. barlangászat, sziklamászás, offroad, túraútvonal, stb) tevékenységekhez és helyszínekhez való csoportosítása

Az aktív turizmus területén tervezett fejlesztések körében jól elkülöníthetőek a megyei stratégiákban is megjelenő fő fókuszterületek: a vízi-, a kerékpáros- és a gyalogos turizmus. Jelentős igény mutatkozik emellett a szolgáltatások hálózatának közös kialakítására, valamint a kreatív marketingeszközök alkalmazására. Emellett egyedi igényként megjelenik a lovasturizmus fejlesztése.

2. Egészségturizmus

Források

Kisfaludy Program - Szálláshely pályázat
LEADER program
MNVH projekt
TOP
GINOP
Modern városok program

Nagyszombat

Arrabona EGTC

Magas-Tátra Perbete

Eduvus Egyetem - japán kapcsolatrendszer

Kováčová, Szliács, Besztercebánya

Falusí vendégház

Nyitra megye

Pomáz

Ister-Granum EGTC

Pozsony megyei kisközség

Esztergomi Turisztikai Nkft

Megvalósult projektek

HÉLIA projekt, Fót helyi termelői piac
Nyitra-Ujvár-Komárom kerékpárút
Verebély kerékpárút
Ipoly-menti TAPE (Pontibusz ETT) - ennek továbbfejlesztése
Pomáz: kerékpárút fejlesztés

Ister-Granum TAPE: helyi termék

Central Europe - helyi örökség vízvédelmi projekt

Esztergomi fürdő fejlesztések (Palatinus Strandfürdő)

Esztergomi Tourinform Iroda

Foglalkoztatási Paktum - munkaerőpiaci támogatás

Arrabona - turisztikai platform
Eurovelo 6

Győr, Lipót, Mosonmagyaróvár, Kapuvár, Balf fürdők

Magán dentál beruházások - GyMS

Fejlesztési témák

Dental turizmus
Gasztró turizmus
További kerékpárút

Párkány-Naszvad, Deáki fürdők - kerékpárutakkal való elérhetőség fejlesztése

Ipoly híd lehetőségeket nyit meg

Rekreáció-aktív és sport turizmus

Párkány-Helemba-Ipolydamásd -Letkés kerékpár út

További kerékpárút - Kis-Kárpátok területén, hegyi turizmus

Bio fürdő (Kis-Kárpátok)

Magas-hegyi turizmus - poszt-covid tünetek rehabilitációja

Fürdő járulékos szolgáltatások fejlesztése kell

Silver economy (GyMS)

CT

Az egészség turizmus területén felmerült fejlesztési igények két meghatározó csoportja a fürdő és kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése, valamint a dental turizmus, de a résztvevők felismerték a „silver economy”-hoz kapcsolódó fejlesztésekben rejlő lehetőségeket is. A COVID járvány kapcsán új igényként definiálható az ún. post COVID tünetek kezelésére szakosodó rehabilitációs szolgáltatások köre, melyre több, szanatóriumi múlttal rendelkező résztvevő szervezet is tervez fejlesztéseket. Bár nem szigorúan az egészségturizmus részterülete, de e workshopon is hangsúlyosan megjelentek a kerékpárúthálózat fejlesztésével összefüggő igények, valamint a gasztró turizmusban rejlő lehetőségek.

3. Kultúr- és örökségturizmus

Források	Megvalósult projektek		
Interreg program	RDV - Galánta - Oroszlány együttműködés (kisprojekt alap)	Para-Gasztró projekt	Mária út
TOP	Eszterházy társulás - kastély fejlesztés	Tájházak projekt a gasztróturisztika népszerűsítésére	Cirill-method kulturális út
GINOP	Azaum Római tábor építése + kapcsolódó szolgáltatások	Helyi termelők megszólítása, spec étrend / egészséges alapanyagok. Forprofit és nonprofit szektor összekapcsolása	Szent-Jakab zarándokút
hazai forrás (magyar, szlovák)	Interaktív élménytár	Gasztróberuházás - turisztikai szolgáltatónál	Dunaszerdahely vízi színpad
Kisprojekt alap	Gyógynövénykert - ezt tovább bővítenék	Népdal program / fesztivál	cultractive.eu
VEKOP	Dunakiliti biciklis híd	Kastélyok közötti együttműködések	
Pest megye	Komárom, Érsekújvár, Léva, Tapolcsány	Vág menti kerékpárutak kihasználása	Lehár nyári koncertek
BGA	Limes - igény a továbbfejlesztésre	INSIGHT-projekt	Fúvószenesi fesztivál
Sellye	Világörökségi helyszínek - ezek továbbfejlesztése is szükséges	VR projekt - kulturális attrakciók	Énekverseny, koncertkörút
Pomáz: Wattay-kastély	Pannonhalma folyamatos fejlesztése	Kombi bike - határon átnyúló	
Pomáz		DUNURB	
Galánta			
Nyitra önkormányzat			
Almásfüzitő			
Doborgaz			
Nyitra megye			
Lehár Ferenc polgári társulás			
GYMS megye			
Esztergomi Turisztikai Nkft.			
Kemence Egyesület			
Hotel Silvanus - Visegrád			
Fertőtáj Világörökség			
Pons Danubii			
Arrabona EGTC			

Fejlesztési elképzelések	Limes együttműködés	Probléma: Nincs projektmenedzser! Győr-Dunaszerdahely közötti együttműködés Testvérvárosi kapcsolatot keres - Pomáz
Tematikus utak - fiataloknak, csoportoknak: gasztró és borút		
Duna mentének jobb kihasználása		
Tanösvény az állatvilág, növényvilág bemutatásáról		
EUROVELO 6-ra való rácsatlakozás + kiszolgáláshoz infra	cultractive.eu - folyamatos fejlesztés	
Dunakiliti biciklis híd kiegészítő szolgáltatásai kelljenek (szálláshely, étkezés, egyéb szolgáltatások)	Szakraális útvonalakba való bekapcsolódás	
Léva vár fejlesztése	Szálláshely	
Duna-mente kiemelt fejlesztési térség	Ruszt-Pozsony-Sopron borvidék együttműködése	
Nyitra környéki műemlékek, történelmi települések, amelyek mind rendelkeznek fejlesztési igényekkel	Mária út továbbfejlesztése	
Komáromi erőd fejlesztése	Nyitra megyei kastélyok felújítása, fejlesztése	
Esztergom és Esztergom vármegye kulturális értékek	Szálláshelyhez kapcsolódó gasztró szolgáltatások+ aktív turisztikai szolgáltatások	
GYMS kastélyok felújítása folyamatban van, további fejlesztések lesznek	Iskolai programok jó lenne	
Gasztró turizmus határmenti fejlesztési irányai (bor és gasztró)	Diákcsera program (szlovák-magyar)	
	Esztergom - gasztró témájú fejlesztések	
	Elektromos bicikli és autó töltő állomás - Visegrád	
	Cultplay - játszótér / park - folyamatban	

A kultúr- és örökségturizmus egyik fő fókuszterületként a várak és kastélyok felújítása, turisztikai célú hasznosítása rajzolódik ki, de jelentős igény mutatkozik a gasztróturizmus fejlesztésére is. Jellemzőek emellett a már kialakult alapinfrastruktúrával, hálózattal rendelkező kerékpáros turizmushoz kapcsolódó kiszolgáló fejlesztések, valamint a tematikus útvonalak hálózatos fejlesztése (pl. zarándok útvonalak).

Lezáró szakasz

Szintén közös csoportmunkában, interaktív flipchart tábla segítségével kerültek összegyűjtésre, hogy mennyiben jelent problémát a partnerkeresés a résztvevő szervezetek számára. Az eredmények közösen megvitatásra kerültek. A hozzászólások alapján megállapítható, hogy a partner keresés jellemzően nem jelent problémát a kultúr- és örökségturizmus projektek kapcsán, míg az egészség turizmus esetén inkább felmerültek nehézségek, problémák ezen a területen.

Ezt követően szintén interaktív flipchart tábla segítségével került feldolgozásra a projektmenedzsment, stratégiai tervezés, pályázatírás, partnerségi koordináció, valamint a marketing kérdésköre. A hozzászólók által elmondottak alapján megállapításra került, hogy a térségben jelentősebb problémát okoz a pénzügyi menedzser szakemberek hiánya. Jellemzően a fejlesztéspolitika terén nagyobb hagyományokkal rendelkező megyei önkormányzatok és a térségben működő EGTC-k rendelkeznek megfelelő belső projektmenedzsment kapacitásokkal, míg a helyi önkormányzatoknál és a kisebb turisztikai szereplőknél ez kevésbé van meg.

A marketing terén a résztvevők többsége, amellet, hogy rendelkezik saját, szervezeti marketing stratégiával és/vagy eszközökkel, nyitott a közös marketing felületekhez való csatlakozásra, e körben való együttműködések kiépítésére is.